

SPC: SEČA KNEZOVA

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 200 DIN

01253

9 770353 802002

VREME

broj 1273
28. maj 2015.

INTERVJU: BORISLAV STEFANOVIĆ

BEDA JE OKOVALA SRBIJU

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI” U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena” u neku od knjižara „Delfi” i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje od 23. maja do 19. juna 2015.

Sem Born:
PANTOON

Uzbudljiv triler kolmniste „Gardijana” o eugeničkim eksperimentima vođenim u SAD tokom Drugog svetskog rata, najmračnijoj tajni američke intelektualne elite tog vremena

Verner Birman:
LETO TRIDESET DEVETE

Kako je izgledala godina uoči početka najkrvavijeg rata u ljudskoj istoriji? Da li je ista nagoveštavala predstojeću katastrofu? O čemu su političari mislili, šta su umetnici stvarali, o kome su mediji pisali i šta su obični ljudi pričali?

Nele Nojhaus:
SNEŽANA MORA UMRETI

Knjiga koja je proglašena za najuzbudljiviji nemački krimić decenije. Istražujući misterioznu smrt jedne žene, inspektori Pija Kirhof i Oliver fon Bodenstajn nailaze na trag koji ih vodi u naizgled pitomo malo planinsko mesto

Den Simons:
CRNA BRDA

Knjiga kultnog američkog pisca, majstora fantastike i horora, s radnjom koja povezuje o krvavu bitku kod Litl Big Horna i izgradnju čuvenog spomenika na planini Rošmor

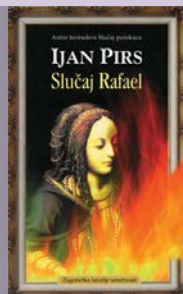
Federik Lenoar,
Violet Kabezo:
OBEĆANJE ANĐELA

Metafizički triler književnice Violet Kabezo i filozofa Frederika Lenoara. Misterija katedrale iz XI veka, putovanje kroz vreme, tajanstveni susreti i potraga za večnošću. Fascinantan roman!

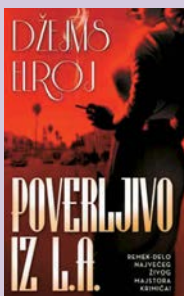
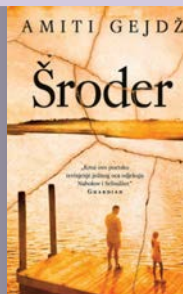
Ijan Pirs:
SLUČAJ RAFAEL

Istorijski triler s radnjom koja vodi u vreme renesanse. Pronalazak jedne davno izgubljene Rafaelove slike u maloj rimskoj crkvi postaje medijska senzacija i pokreće lanac nepredvidivih događaja

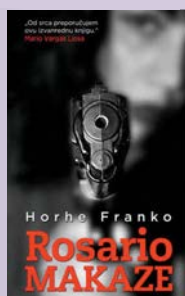
Amiti Gejdz:
ŠRODER

Knjiga upoređivana s romanima Nabokova i Selindžera. Ironična i setna zatvorska ispovest nemačkog imigranta u Americi koji govori o svom prevarantskom životu, otmici sopstvene ćerke i večnoj čežnji za ljubavlju

Džejms Elroj:
POVERLJIVO IZ L.A.

Remek-delo jednog od najvećih američkih majstora krimića po kome je Kertis Hanson 1997. snimio čuveni film. Lice i naličje Los Anđelesa pedesetih godina XX veka. Od velelepne vila do uzavrelih noćnih klubova prostire se svet korupcije i opasnih strasti

Horhe Franko:
ROSARIO MAKAZE

Dirljiv i brutalan ljubavni triler s radnjom smeštenom u okruženje kolumbijskog narkoterizma koji govori o hrapro, nasilnoj i zanosnoj razbojnicu po imenu Rosario Makaze i njenim ljubavima, o zločinu, prostituciji i verolomstvu

Piter Keri:
MOJ KRIVOTVORENI ŽIVOT

Roman dvostrukog dobitnika Bukerove nagrade. Jedan konzervativni australijski pesnik odlučuje da svojim sunarodnicima očita lekciju o pretencioznosti i izmišlja ličnost i opseni opus avangardnog pisca kojim će sablazniti čitaoca

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. „Kod Vuka” (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „SKC” (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Terazije” (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Zemun” (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Kragujevac” (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Niš” (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Super Vero” (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Kalča” (TC Kalča, Imla E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. „Kod sata” (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Čačak” (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna Novi Sad” (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Laguna” (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. „Pančevo” (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)

Delfi knjižare d.o.o. „Rodić” (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. „Zira” (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „KNEZ” (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. „Bulevar” (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Immo” (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Subotica” (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. „Miljakovac” (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. „Banovo Brdo” (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. „27. mart” (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. „BIG” (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. „Jagodina” (Vivo shopping park, Jagodina)

izdavač

NP "VREME" d.o.o.

Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika

Jovana Gligorićević, Momir Turudić

sekretarijat

Ana Aleksić

redakcija

Aleksandar Anđić (foto),

Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov,

Slobodan Bubnjić, Sonja Ćirić,

Zora Drčelić, Slobodan Georgijev,

Nebojša Grujić (kultura),

Andrej Ivanji (svet),

Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,

Jasmina Lazić, Zoran Majdin,

Radmilo Marković, Saša Marković,

Ivana Milanović Hrašovec,

Milovan Milenković, Milan Milošević,

Teofil Pančić, Saša Rakezić,

Mirko Rudić, Tamara Skrozza,

Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,

Dragan Todorović, Tanja Topić,

Biljana Vasić, Miloš Vasić,

Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)

Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur), Tanja Stanković,

Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić,

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

korektori: Nikola Dragomirović,

Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje

www.vreme.com

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je odobreno
od strane ABC Srbije04 **Zoom:** Srbija kao veliko Pasjane06 **Srpska pravoslavna crkva:** Seča knezova12 **Intervju:** Borislav Stefanović18 **Reagovanje:** Saša Radulović19 **Reagovanja:** Jovana Gligorićević20 **Trošenje javnog novca za lokalne medije:**

Kako gde i kako kome

22 **Intervju:** Radoslav Milojević Kena24 **Kubanska vakcina:** Štafeta nade25 **Nuspojave:** Borko, Jovo i

zamlaćivanje pod kišobranom

26 **Intervju:** Mari-Pjer Puarije28 **Zumiranje:**

Aleksandar Vučić i nevladin sektor

31 **Vreme dece:**

Svako dete ima pravo na život

35 **Lisica i ždral:** Ogledak o jeziku

KULTURA

36 **(Geo)politika zabave:** Evrosong 2015.40 **TV manijak:** Bečka škola43 **Intervju:** Miroslav Momčilović48 **Intervju:** Aleksandar Rafajlović

SVET

50 **Rat i sećanja:** Put za Palmiru54 **Vučićev nemački uzor:** Konrad Adenauer

MOZAIK

58 **Slučaj Nikole Rađena:** Lica sa ožiljkom61 **Navigator:** Ne okreći se, sine62 **Vreme uživanja:** Pedeset sedam

Prema aktuelnim podacima, u Srbiji se godišnje rodi nešto više od 65.000 dece. Svako od njih, bilo da je zdravo ili bolesno, ima podjednaka prava na život, a svi mi smo obavezni da im ga omogućimo i obezbedimo

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

U šezdeset godina Evrosonga politika je kroz sporedne ulaze i na mala vrata često dospevala na evrovizijsku pozornicu, koja se koristi kao platforma za prenošenje poruka koje su u osnovi (geo) političke. Može se tvrditi da je od samog početka Evrosong bio platforma za artikulisanje i sučeljavanje političkih stavova

PIŠE: IRENA ŠENTEVSKA

"Varvari dolaze noću. Pre mraka i poslednja koza mora biti uterana, kapije zašipljene, u svaku osmatračnicu postavljen stražar da izvikuje sate. Po celu noć, priča se, varvari se smučaju naokolo rešeni da ubijaju i pljačkaju"

PIŠU: MOMIR TURUDIĆ

Na naslovnoj strani: Borislav Stefanović
Foto: M. Milenković

Srbija kao veliko Pasjane: Broj obmana raste s Vučićevom potrebom da očuva rejting i kako nisam otišao u “Tešku reč”

Potajno sam se nadao da ću nekom milošću onog Boga koji određuje pravdu u odabiru novinara koji mogu nešto da propitaju Aleksandra Vučića ja biti selektovan da zastupam javni interes na nekadašnjoj televiziji Olje Bećković. Jok, brate, to je zapalo boljima

OD VEBERA DO ADENAUERA: SVE JE TO KONTEKST

Ima nekih skrajnutih vesti koje bolje slikaju domete aktuelne vlade nego one udarne, takoreći udarničke, plasirane na prvim stranicama i u udarnim minutima, manje-više udvoričkih medija, koji, naočigled zdravom razumu, dobošare Vučićevu politiku velikih obećanja i prećutkuju nedostatak konkretnih rezultata.

Jedna od tih vesti glasi ovako:

Porodilište u Pasjanu, svečano otvoreno 14. januara 2015, zahvaljujući Vladi Srbije, koja je u projekat uložila 35 miliona dinara, još nije počelo da radi, a kako su najavili u tom zdravstvenom centru, uskoro bi ipak trebalo da primi prve porodilje. Vršilac dužnosti direktora Zdravstvenog centra Gnjilane Zoran Šarac rekao je za agenciju Beta da prve porođaje očekuje čim stigne drugi kontigent opreme.

“Problem nam je bila voda, koja je bila tehnički i bakteriološki neispravna i on je sad rešen. Tokom nedelje očekujemo drugi kontingent opreme, koji je između 5. i 12. maja trebalo da bude u bolnici”, rekao je Šarac.

Direktor je dodao da će bolnica, čim stigne oprema, biti spremna da primi prve porodilje.

Prema njegovim rečima, prethodni period, od otvaranja porodilišta do danas, iskorišćen je za edukaciju zdravstvenog osoblja.

Premijer Srbije Aleksandar Vučić otvorio je porodilište 14. januara. Svečanosti su prisustvovali ministri Bratislav Gašić, Nikola Selaković, Nebojša Stefanović, Zlatibor Lončar i Aleksandar Vulin, kao i direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Marko Đurić.

Čini mi se nekako da je u ovu skrajnutu vest sa skrajnutog dela skrajnute Srbije stalo sve što nam se dešava. Vođa u pratnji proverenih ministara koji osim lojalnosti nisu pokazali

li bilo kakve kvalitete da unaprede resore u kojima rade nudi opsenu za puku političku upotrebu. Šta je on sve otvorio i šta je sve obećao, to više niko živ ne može da popiše, ali, avaj, sve to ne radi, slabo radi, ili nikad neće ni da radi.

Broj obmana raste s Vučićevom potrebom da očuva rejting i cela Srbija se pretvorila u veliko Pasjane: oprema nije stigla, voda je neispravna – naravno, sve su to metafore o širokoj slici na seoskom primeru – a vreme koristimo da se edukujemo u privrženosti vođi za koga ja lično verujem da nam želi sve najbolje ama ne zna kako to da uradi.

Pa luta od Vebera do Adenauera (vidi tekst u ovom broju “Vremena”), a da slabo ko sluti u kom kontekstu je to rekao i lakše će mu biti jednog dana da se vadi na sadašnji kontekst nego onomad kad je bio mlad, vrele krvi, zaveden gotovo, i spreman da za jednog našeg pobije sto ljudi druge veroispovesti.

ZNAM JA VAS: BILI STE KOD KESIĆA

Nekako sam se potajno nadao da ću nekom milošću onog Boga koji određuje pravdu u odabiru novinara koji javno mogu nešto da propitaju Aleksandra Vučića ja biti selektovan da zastupam javni interes na nekadašnjoj televiziji Olje Bećković. Jok, brate, to je zapalo boljima kojima je nagrada za angažman to što se s njima sprda i onaj Apostolovski iz “Politike” koji se ističe u novinarskoj disciplini nadmoći fraze nad argumentom, lepršavošću utoliko većom što je tema ozbiljnija.

Priznajem, gornji redovi izazvani su nekom vrstom povređene sujete i staračkom džangrizavošću. Dogodilo mi se, naime, da me je pre neki dan, mene, decenijsku zvezdu svakog zamislivog političkog proseravanja na svim srpskim i svetskim televizijama, mlad čovek zaustavio i rekao da me zna, gledao

Beta photo

me je kod Kesića. Nikako nisam srećan da budem identifikovan kao akter u sprdnjama, makar i dobrim – to ste i u vremenu Brežnjeva mogli da radite u vrlo tiražnom sovjetskom "Krokodilu".

Ali, čekajte, to je tek početak priče. U ponedjeljak mi je stigao poziv i sms sledećeg sadržaja: "Poštovani, da li ste raspoloženi da večeras u 22 h gostujete u 'Teškoj reči' na tv Pink-u kod Vučica? Tema su mediji, a gost će biti Saša Mirković iz Zaječara. Emisija ide uživo i mislim da bi bilo dobro da se pojavite..."

Nisam se složio s pozivnikom o tome da bi bilo dobro da se pojavim, mada mislim da bi sociološki, kulturološki i svako drugo "ološki" bilo zanimljivije raspravljati s Mirkovićem o "Eurosongu", nego biti sekundant u Vučićevom "ja pa ja" monologu. Tako sam propustio da me ovi mlađi pamte i po "Teškoj reči." Ostao mi je, kao poslednja šansa, Milomir Marić i "Parovi" (ako me se sete) s temom "Deca kurvaluka", mada se taj program emituje u gotovo svim medijima.

STEFANOVIĆ–PANČIĆ: ŠEST PREMA JEDAN

S manjkom rezultata na domaćoj sceni Aleksandar Vučić je u ofanzivi na međunarodnoj. Tek se vratio iz Sarajeva i Tirane, a sprema se za Vašington, pa nije nemoguće da uskoro, kao Milošević posle Dejtona, bude proglašen "za garanta mira i stabilnosti na Balkanu".

Dobro, znamo šta je bilo tri godine posle Dejtona... ali taj posao je onomad temeljno urađen i male su šanse da bi nas neko ponovo bombardovao.

U toj funkciji je i okolnost da se u roku od desetak dana dva puta naglašeno javno sastajao s predstavnicima viđenijih nevladinih organizacija, takozvanim predstavnicima građanskog sektora, a onda i sa Sašom Jankovićem, zaštitnikom

građana, oko koga se povela politička debata u kojoj su oni što su razapinjali Jankovića gurali Vučića, sve misleći da mu čine uslugu, u dubok kal nesporeda sa civilnim sektorom Srbije, ali i predstavnicima međunarodnih institucija.

Vučić je i sa nevladinim organizacijama, ali i sa ombudsmanom, kako je saopšteno, dogovorio česte pa i redovne kontakte. To će, vrlo je moguće, za izvesno vreme da pacifikuje srpsku političku scenu, jer na njoj niko drugi nije ni ostao.

Opozicija oličena u strankama luta i slabo se snalazi u prostoru i vremenu. Deo se još i udvara Vučiću sve nadajući se da bi u nekoj rekonstrukciji Vlade mogli nešto sitno da ušićare, a drugi, kao "hrabriji", pominju neke izbore i sami svesni da tako centriraju loptu Vučiću na volej. Oni to rade ritualno, jer im je neko rekao da opozicija mora da traži izbore, a kao da im niko nije rekao da je to ravno definitivnom porazu.

Vučić je dobro osetio da se u takvoj situaciji sedište opozicionog delovanja seli iz partijskih struktura u razne nevladine organizacije i jasno je prepoznao da je Saša Janković, a mislim da ombudsman to nije hteo, gurnut ka nekakvoj leaderskoj poziciji u otporu sveopštem vučićizmu.

Stranke greše ako misle da političku budućnost grade na optužbama da je Aleksandar Vučić diktator. To što se on u sve meša nije nikakav dokaz za tu tvrdnju. Potreba za političkom arbitražom posledica je nedostatka, pa i nejasnog institucionalnog okvira države.

Pošto je Vučić okupirao centar, sredinu terena, jasno je da će igrati, u fudbalskom žargonu, biti prebačena na krila. Desno, sudeći po anketama, već jača, a levo krilo će tražiti svoju šansu u programu Borka Stefanovića, lika s naslovne strane ovog broja "Vremena" i lika iz kolumne Teofila Pančića u istom broju "Vremena". Stefanović vodi sa šest prema jedan u broju strana, a o rezultatu sudite sami.

SEČA KNEZOVA

POKRENUO RAŠČIĆAVANJE: Patrijarh Irinej

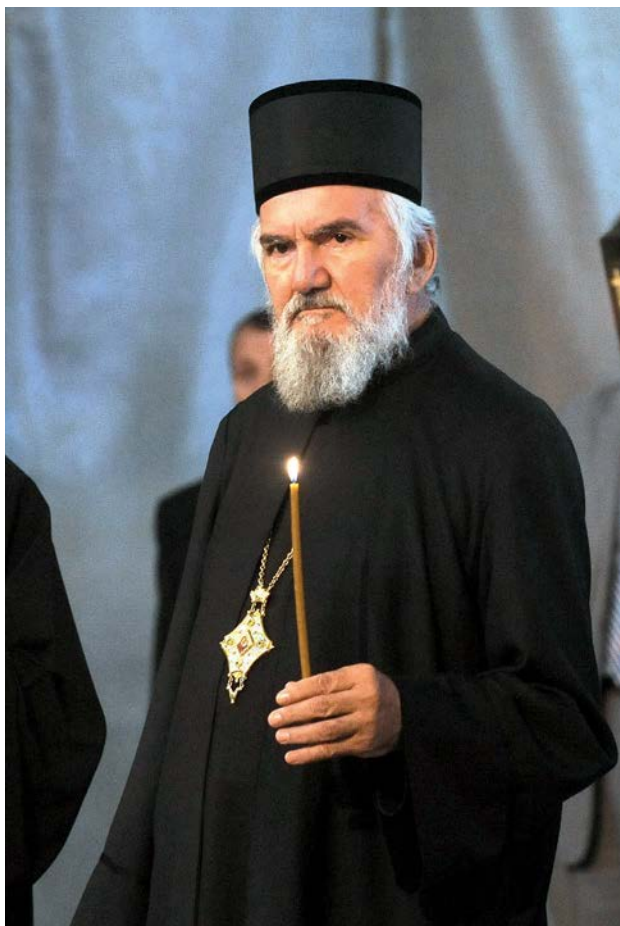
Foto: Reuters

U petak uveče – 22. maja – stigla je vest da će vladika Filaret ostati na tronu Mileševske eparhije ne bi li ispravio propuste u rukovođenju, da bi se koliko već ujutru čulo da je razrešen dužnosti. Po informacijama do kojih je “Vreme” došlo, pojedine vladike su podsetile na “praksu” svog sabrata da obeća pa se ne popravi, a i plašili su se da bi došlo do veće odmazde prema onima koji su svedočili protiv episkopa Mileševske eparhije. U slučaju vladike Georgija i vladike Filareta, tasovi “za” i protiv” su u Saboru bili skoro izjednačeni. Presudio je jedan ili nekoliko glasova. U novijoj istoriji Crkve teško da se pamte odluke donete tako tesnom većinom. Rasprave u Saboru su bile žestoke i burne. Potezale su se, kažu, uvrede, ucene i pretnje

Malo gde je bilo tako dinamično prethodnih nedelja kao u Ulici Kralja Petra broj pet. I za razliku od nekih, ne tako starih vremena, kada su se tresle gore i rađali miševi, poslednjih godina ima na pretek “kadrovskih promena” unutar Srpske pravoslavne crkve. Vesti ovog maja glase da su još dva episkopa razrešena dužnosti, čime se broj “naglo penzionisanih” vladika povećao na pet. Mediji se utrkuju u pikantnim detaljima sa zasedanja Svetog arhijerejskog Sabora, inače zatvorenog za medije, a antiekumenistički i “patriotski” sajtovi sustižu jedini druge sa teorijama zavere (da skratimo: u sve je, kako god okrenete, umešan Vatikan), dok je javnost, kao i obično, mahom nezadovoljna. Povlače se preteške reči poput “puča” i “raskola”.

RAZREŠENI: Vladike Georgije i Filaret

Foto: A. Andić; Igor Marinković

Šta se dešava unutar SPC-a? Šta povezuje pet razrešenih vladika? Koje su najglasnije kritike koje upućuju jedna drugoj dve grupe suprotstavljenih episkopa? Kako to da se, naizgled odjednom, toliko toka događa?

HRONOLOGIJA JEDNE PROMENE...

Kada je patrijarh Irinej došao na tron SPC-a, nemali broj sveštenstva je smatrao da je izabran najumereniji kandidat kojem se nema mnogo šta zameriti. U razgovorima koje smo tada vodili sa predstavnicima Crkve provlačila se jedna reč – lustracija, potreba da se uvede red u sopstveno dvorište.

U februaru 2010, privremeno je razrešen episkop Artemije. Ako bi se razlog sažeo u jednu, glavnu reč, on bi glasio – samovolja. Malo je reći da tadašnji vladika raško-prizrenski nije hitao da poslušao odluke crkvenih tela (sam je kasnije pisao da su nekanonske te ih ne može poštovati), a zamerili su mu se i finansijski "propusti". U novembru iste godine, u scenariju koji je više podsećao na neubedljiv film, ne slažući se sa delanjem Sabora vladika Artemije je sa vernim monasima otišao na Kosovo i Metohiju da

"osvaja" manastire. Na taj način je, izjavio je kasnije kada mu je plan propao, želeo da pokaže da je Eparhija raško-prizrenska njegova i da je on njen zakonski vladika. Nakon toga je raščinjen i vraćen u čin monaha. Još je aktivan – osnovao je svoju tzv. Eparhiju raško-prizrensku u egzilu, gde je, sa svojim pristalicama, među kojima je i određeni broj nekadašnjih monaha SPC-a, izgradio crkvu, drži liturgije, rukopolaže... Smatraju da je cela Crkva u raskolu sa njima te da su oni jedini predstavnici "Prave Vere".

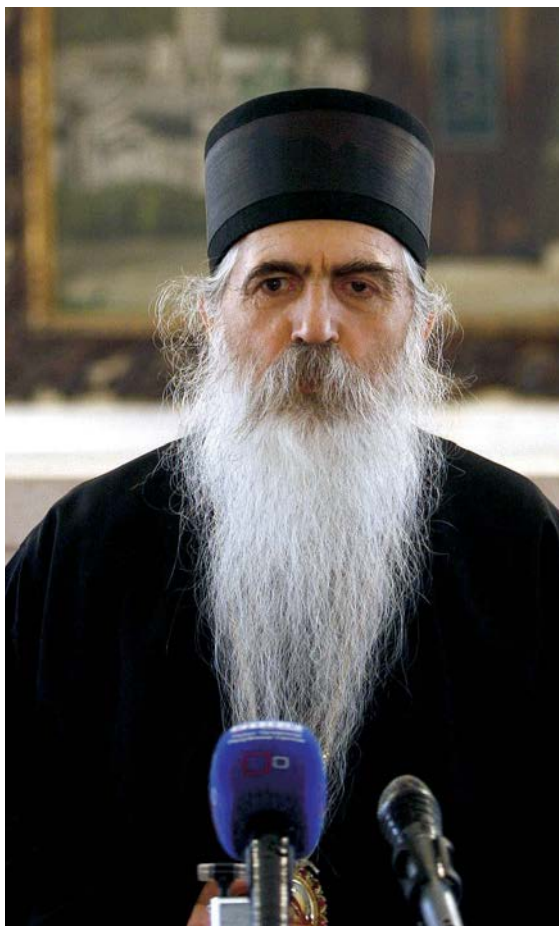
(Iako nije primereno šaliti se sa ozbiljnim problemima, logika pomalo podseća na priču koju je ispričao jedan sveštenik SPC-a kada se vratio iz Svete gore. Razgovarao je tada sa monahom koji se osamio od svih tvrdeći da svi greše, a da jedini on živi ispravno. Za to je imao i "dokaz" u Bibliji jer lepo tamo stoji da *ko istraja do kraja taj će biti spasen*. Sveštenik ga je odmah upitao – pa znači samo ćeš ti biti spašen? – a ovaj mu je sasvim smireno i samouvereno odgovorio – A gde stoji u Bibliji koliko njih će biti spaseno?)

Događaj sa monahom Artemijem verovatno je bio i najteži potez za Crkvu imajući u vidu iskrenu posvećenost

nekadašnjeg vladike.

Nakon toga, izbio je skandal sa vladikom Vasilijem Kačavendom o kojem se dovoljno govorilo i pisalo. Ukratko, kako je "Vreme" objavilo, ovog puta trojica đaka Cetinjske bogoslovije odlučili su da ispričaju svojim duhovnicima da ih episkop Eparhije zvrničko-tuzlanske kojoj su pripadali seksualno napastvuje i ucenjuje. Sinod je pokrenuo istragu, u međuvremenu je u javnost procureo i snimak, istina dosta mutan, vladike sa dotad nepoznatim mladićem. Moćni vladika Kačavenda, poznat po svojim raskošnim dvorima i vrlo oštrom odnosu prema onima koji mu se nisu povinivali, penzionisan je 2013. Otišao je, makar na prvi pogled deluje, mirnije nego što su se mnogi plašili.

Zbog finansijskih malverzacija i sukoba sa sopstvenim sveštenstvom, kao i sa narodom, dužnosti je razrešen i vladika srednjoevropski Konstantin. Ako je po onome što se do sada (ne) čuje u medijima, mirno je prihvatio odluku svoje Crkve, skoro i da nije ništa rekao u svoju odbranu i povukao se u manastir, ne praveći galamu i ne proglašavajući se žrtvom.

POBEDNIK I PORAŽENI NA SABORU: Mitropolit Amfilohije i vladika bački Irinej

Foto: Reuters; FoNet

... I NJEN NASTAVAK

U martu ove godine, zbog optužbi protiv vladike Georgije, za, takođe, finansijske zloupotrebe, sukobe sa vernicima i delom sveštenstva i drugo necrkveno ponašanje, uključujući kršenje monaških zaveta, komisija SPC-a otišla je u Severnu Ameriku, razgovarala sa klirom i vernicima te proverila ondašnje račune, i po svemu sudeći, nije baš bila impresionirana onim što je čula i zatekla. Prema tvrdnjama medija, naišli su na prazne crkvene fondove i čuli i ne baš pohvalne stvari o samovolji vladike, njegovim odnosima sa ženama... a optužba koju su sastavili ima strana, da im se broj ne zna. Vladika Georgije je, u međuvremenu, unajmio pravni tim koji je saopštio da njihov klijent nije dobio odluku Sinoda o razrešenju te da ne može da se brani.

Kada je reč o vladici Filaretu, on je, poput vladike Kačavende, već, nažalost, isuviše poznat ovdašnjoj javnosti. Nije se libio da se istakne u dosta prilika. Bio je strastveni podržavalac Slobodana Miloševića, u jednom trenutku i zamenik ministra u Bulatovićevoj vladi, blizak je prijatelj sa Vojislavom Šešeljom, a spočitava mu se i, među već poznatim kritikama,

da je proterivao ugledne monahe koji mu nisu bili po volji, a primao one poput Ilariona, optuženog za pederastiju, kao i da je opominjan zbog svojih izjava i dela dosta puta, da se potom kajao, ali se vraćao na svoje.

Možda se, kako bi rekao Ivo Andrić, od sebe ne može ozdraviti. Već se dugo govorilo da će se Crkva baviti njegovim "slučajem".

Samo razrešenje je ipak došlo vrlo naglo. Uveče, u petak, 22. maja, stigla je vest da će vladika ostati na tronu Mileševske eparhije ne bi li ispravio propuste u rukovođenju, da bi se već koliko ujutru čulo da je razrešen dužnosti. Po nekim informacijama do kojih je "Vreme" došlo, pojedine vladike su podsetile na "praksu" svog sabrata da obeća, pa se ne popravi, a i plašili su se da bi došlo do veće odmazde prema onima koji su svedočili protiv Filareta.

Čini se da su u slučaju obojice pomenutih vladika tasovi "za" i protiv u Saboru bili skoro izjednačeni. Presudio je jedan ili nekoliko glasova. U novijoj istoriji Crkve teško da se pamte odluke donete tako tesnom većinom.

PRAVILA, PRAVILA...

Rasprave u Saboru su bile žestoke i burne. Potezale su se, kažu, uvrede, ucene i pretnje. Nekoliko vladika je čak otišlo u hotel "Moskvu" da tamo boravi dok traje zasedanja. Prema pisanju pojedinih dnevnih listova, razlog je bio taj što je patrijarh tražio da ostave ključeve soba u Patrijaršiji ako izlaze vani.

Glavna tačka sukoba se, formalno govoreći, ticala procedure. Naime, "slučajevi" svih pomenutih vladika do sada su, donekle, razrešavani na isti način – Sinod, kao izvršno telo u kojem se svi članovi, sem patrijarha, menjaju na dve godine, pokrenuo bi postupak, komisija bi došla sa rezultatima (a imalo se šta pronaći), Sinod bi privremeno razrešio vladiku, a potom bi na Saboru ta odluka bila razmotrena – kažu jedni – a zatim potvrđena, ili samo potvrđena, kako tvrde drugi. Koplja se lome oko toga ima li Sinod prava da u prvoj instanci sprovodi smene, da li je to po kanonima i Ustavu, da li vladike imaju mogućnosti da se odbrane... Jedni kažu da je sve po kanonu, kao i da Ustav Crkve predviđa sinodsko nadziranje arhijereja, dok tvrde da je reč o nekanonskom delovanju.

**VREME
PREISPITIVANJA:
Zgrada Patrijaršije**
Foto: M. Milenković

Važno je naglasiti i da kanoni, ma koliko značajnu ulogu imali u životu Crkve, nisu dogma. Naime, oni su nastali kao izraz potrebe određenog vremena i primenjuju se i tumače shodno interesu Crkve – neka vrsta smernica za rukovođenje. Šta je interes Crkve određuje Sabor, kao najviše crkveno telo. Ko garantuje da je Sabor u pravu, zagračkaće neverni. Pa, tu je ključ, ko veruje, verovaće i da Saborom upravlja Sveti Duh, pa makar i on delao kroz odluke većine, a ne odluke svih. Na kraju, nisu ni odluke vasiljenskih Sabora, kao odluke koje se ne dovode u pitanje, donošene uvek konsenzusom, nego je i tu bilo trzavica, preglasavanja, trvenja... Ko ne veruje, taj će i onako Crkvu posmatrati isključivo kao poprište različitih ljudi i njihovih čudi, a pošto je demokratija trenutno sistem koji važi kao najmanje loš, onda je ponovo odluka većine legitimna.

Na jednoj strani, ovom prilikom se našao vladika bački Irinej, na drugoj mitropolit Amfilohije, a mnogo toga se i posmatra, u stvari, kao sukob dvojice moćnih vladika i nekadašnjih kandidata za patrijaršijski presto. U mesecima koji su prethodili pričalo se da buktu rat između njih dvojice. Vladika bački je bio predvodnik grupe od 19 episkopa koji su tražili da se utvrdi odgovornost Sinoda, da se vladika Filaret i Georgije vrate u svoje eparhije, da se odluke Sinoda ukinu i da se sazove novi Sinod, te da procesi

protiv pomenutih krenu (ako krenu) od početka. Ovo je bilo dosta žestoko, s obzirom na to da neki smatraju da je cilj bio dovesti u pitanje i odgovornost patrijarha.

Niko ne zna šta se zbiva u glavama drugih, ali se po njihovom dosadašnjem delovanju da zaključiti da je manji broj potpisnika bio vođen "legalističkim motivima", a da su se drugi uplašili za sebe. Tu su se, među potpisnicima, našli mitropolit Porfirije, koji je inače vrlo vezan za vladiku bačkog, vladika braničevski Ignjatije, švajcarski Andrej, šumadijski Jovan u društvu vladike banjalučkog Jefrema, banatskog Nikanora, kanadskog Georgija, Filareta, Pahomija, moskovskog Antonija... Neki od ovih pominju se kao sledeći za (pre)ispitivanje o vođenju eparhija koje su im poverene. Kažu da su se mnogi uplašili da su sledeći na redu, a među prvima vladika Nikanor.

Zanimljivo i zbunjujuće deluje činjenica da je najmoćniji među njima, vladika bački, i sam bio u Sinodu kada se isti takav postupak, kao sada protiv vladika Georgija i Filareta, vodio protiv Artemija i vladike Konstantina.

REAKCIJE

U svojoj odbrani je vladika Filaret govorio o svom učinku kao vladike mileševskog, o novoizgrađenim i obnovljenim crkvama, konacima. Slično se čulo i kada je reč o drugim razrešenim episkopima.

No, niko im nije opovrgavao neimarsku strast i uspehe, nego pastirsku brigu. Vazne su zgrade, ali važniji su ljudi.

Vladika Georgije je odmah izjavio da prihvata odluku Sabora, iako ne priznaje krivicu, dok je vladika Filaret, u svom stilu, okrivio američku ambasadu da stoji iza njegove smene. Tačnije, on je odmah potom optužio mitropolita Amfilohija da je insistirao na njegovoj smeni, po nalogu američke ambasade. Teško da iko može da zamisli da je mitropolit Amfilohije Radović, u stvari, američki čovek, a da opet Americi od svih ljudi smeta baš vladika Filaret, kome se, eto, nema šta zameriti, nego je neophodno mešanje velikih sila da bi njega sklonili.

Kao jedno od pitanja postavlja se i buduće mesto stanovanja. Verovatno da će razrešene vladike tražiti da budu u svojim nekadašnjim eparhijama, što svakako može da bude problematično za one koji će doći na njihovo mesto, kao i za sveštenstvo. Vladika Georgije ima kuću u Miltonu, u Kanadi, i on se već izjasnio da želi tamo "da mirno provede ostatak života"; na jednom od antiekumenističkih sajtova su potom i njega kritikovali – umesto da se bori za veru poput, verovatno Artemija, te da osnuje svoju Crkvu u Kanadi, on bi tek tako da mirno provodi život...

"Slučaj" monaha Artemija i te kako poziva na oprez, a možda se u njemu krije i razlog zašto pojedine vladike nisu

raščinjene. Jednostavno, nijedna Crkva ne voli raskol. Ako bi se išlo do kraja, sa bilo koje strane, to bi moglo da dovede do cepanja Crkve, kako u dijaspori tako i u Srbiji.

VLADAOCI

Jedna stvar povezuje pomenute vladike koji su prethodnih godina razrešeni dužnosti. To je u jednoj meri, način na koji su vodili eparhije. Ako postoji sukob na liniji episkop-sveštenstvo ili episkop-vernici, ako se vladike ponašaju samovoljno i kao da su isključivi gospodari u eparhijama, tada to postaje pitanje za Sinod, odnosno Sabor.

Situacija je poslednjih decenija u Srpskoj pravoslavnoj crkvi i društvu bila takva da se crkveno bavljenje problemima u svojim redovima odlagalo za neke bolje dane. Nakon perioda komunizma, došle su devedesete i vreme u kojem se mnogi u Crkvi nisu snašli ili su se, što je još gore, suviše dobro snašli. Patrijarh Pavle je, nesumnjivo, bio veliki duhovnik i pastir, ali nažalost, i društvene okolnosti i njegove godine, bolest i neverovanje da su ljudi Crkve u stanju da učine nešto

loše, učinile su da njegov naslednik dočeka Crkvu sa previše nerešenih problema. Ako ništa drugo, makar će one koje dođe posle patrijarha Irineja biti lakše da upravlja i da ga ljudi prihvate. Jasno je da se on suočava sa ogromnim otporom i da je za ovakvo vođenje Crkve potrebna velika odlučnost. Crkva je na udaru sa svih strana, ma koliko istovremeno bila zaštićena. Sumnja se u namere crkvenih velikodostojnika kada se nešto menja, a još više kada sve miruje. Jedni zameraju naglost činjenja, drugi sporost. Jedni zameraju što se bavi sobom, drugi što se sobom dovoljno ne bavi. Plus, tu su i posve opravdane kritike...

PRAVE NAMERE

I dok deo javnosti i vernika kritikuje i dalje Crkvu što neke stvari nije učinila brže i odlučnije, dotle se drugi deo vernika sve više otuđuje, ako ne i napušta, Crkvu kojoj po krštenju pripada.

Naime, oni vide ekipu vladika koja je razrešena dužnosti (i zadovoljstva) upravljanja eparhijama kao redak bastion srpstva i svetosavlja. Kao što se može pročitati na pojedinim antiekumenističkim

sajtovima ovog tipa, kao i forumima ili čuti u razgovorima na raznim mestima, razrešenje ovih episkopa se takođe tumači kao pokušaj ekumenista da "zavladaju" Crkvom i približe je Vatikanu, tako što će u zapećak gurnuti "pravoverne".

Zastupnici ovog stava kao da namerno previđaju različite prestupe pomenutih predstavnika SPC-a.

U vremenu koje dolazi važno bi bilo da ne dođe do daljeg produblivanja sukoba. U dopisu koje je patrijarh Irinej poslao Kanadskoj eparhiji stoji: "Opominjemo da nije vreme ni za likovanje ni za slavlje, nego za usrdnu molitvu kako bismo sačuvali mir i prevazišli sve nesuglasice nastale u prethodnom periodu."

Konačno, u ovo doba kada se preispituje delovanje mnogih vladika, valja se podsetiti i jedne rečenice koju je jedan već sada stari vladika rekao grupi sveštenika brzo nakon što je hirotonisan: "Stalno mi svi govore da sam u pravu, još znam da to nije tako, ali bojim se, brzo ću im poverovati."

Izgleda da je u ljudskoj prirodi da suviše brzo poveruje.

JELENA JORGAČEVIĆ

POČNITE OD NULE!

NEVEROVATNA PONUDA

ZA NOVE KLIJENTE

PONUĐA VAŽI DO 31. MAJA 2015.

0% KAMATE ZA KEŠ KREDIT

0 RSD TROŠKA ZA ODRŽAVANJE MASTERATE

0 RSD ZA ODRŽAVANJE PAKET RAČUNA

DOĐITE I SAZNAJTE VIŠE O SVIM POGODNOSTIMA KOJE NUDIMO NOVIM KLIJENTIMA.

Ova ponuda važi za sve nove klijente koji prenesu svoju zaradu/penziju u Societe Generale banku: besplatno održavanje Masterate u prvih šest meseci, kao i održavanje paket računa u toku prva dva meseca. Iznos kredita 30,000 RSD; rok otplate 6 meseci; NKS na godišnjem nivou 0%; mesečna rata 5,000 RSD; administrativni trošak 0 RSD; troškovi koji prate odobrenje kredita, poznati u trenutku oglašavanja - menica 50 dinara, osnovni izveštaj Kreditnog biroa 246 dinara; EKS na godišnjem nivou 3,44%; ukupan iznos kredita (glavnica, kamata i troškovi) 30,296 dinara; primer je obračunat na dan 10.03.2015.

Limit kartice 160,000 RSD; maksimalan iznos rate 8,183,45 RSD; minimalni iznos rate 1,000 RSD; NKS na godišnjem nivou 27,00%; EKS na godišnjem nivou 31,26%; Ukupan iznos (glavnica, kamata i troškovi) 279,293,50 RSD; primer je obračunat na dan 04.03.2015.

JER IGRAMO U ISTOM TIMU

SOCIETE GENERALE
SRBIJA

Besplatan poziv na broj:
0800 344 355
www.societegenerale.rs

Beda i siromaštvo

Socijaldemokratija nema odgovor na krizu koja vlada u Evropi, na krizu kapitalizma. Nema odgovor zato što pokušava da kroz njanse primeni isti model i istu politiku. I zbog toga ja imam nerazumevanje u vrhu DS-a. Zato što se tu nalaze mnogi ljudi baštinici tog modela i sada im je teško da ga se odreknu, jer se na taj način odriču i nekih svojih mladalačkih zabluda. Ovo što nudimo ja i ljudi oko mene jeste nešto suštinski novo i moderno. To nije deo izolacionističke levice, nije deo levice koja je za jednopartizam ili za gušenje građanskih prava. Ovo je evropska levica

Reč "promena" u srpskoj politici nikad nije bila omiljena. U ovo vreme, politički skoro monolitno – pogotovo. A umesto "promene", surogati se vešto pronalaze u cinizmu i teorijskoj kritici. Ovih dana na političkom stolu pojavila se već neko vreme najavljivana nova programska inicijativa, iza koje, pre svih, stoje Borislav Stefanović iz Demokratske stranke i sociolog Jovo Bakić. Reč je o predlogu programa koji će biti upućen DS-u, tačnije o zahtevu za novom politikom i nekom novom, angažovanijom opozicijom. Taj predlog već je izazvao i kontroverze, i podozrenje, ali i pohvale. Njegovi delovi javnosti su već poznati. U razgovoru za "Vreme" Stefanović kaže kako postoje ukupno tri dokumenta, predloga: jedno je program, drugo je manifest i treće kraći dokument koji se zove Poruka kapitalu Srbije.

"VREME": U kojim je delovima ovaj predlog programa DS-u zapravo tačka razlaza sa aktuelnom politikom bilo vlasti bilo opozicije?

BORISLAV STEFANOVIĆ: Postoji više takvih tačaka. Ima ih u obrazovanju, u oporezivanju verskih zajednica, u borbi protiv nezaposlenosti koja je katastrofičnih razmera, u odnosu prema fašizmu, u sekularizmu, u odnosu prema štetnom nacionalizmu, a pre svega u odnosu prema ekonomskom tržišnom modelu koji je vladajući u ovoj zemlji već decenijama. To su osnovne razlike.

Što se ekonomije tiče, reč je o pomoći malim i srednjim preduzećima kao okosnici ekonomskog razvoja, o progresivnom porezu za one koji su najbogatiji, o zakonu o poretku imovine koji bi dotakao kako tajkune tako i sve ljude u vrhu države, u

partijama na vlasti, ali i u opoziciji. Tu je i uvođenje krivičnog dela za stranačko zapošljavanje i za uticaj izvršne vlasti na medije, i mada ne kažem da će to biti lako dokazivo na sudu, mi to svakako moramo uvesti i inkriminisati. Mnogo je tu stvari, ali suštinski, ono što se zaista u ekonomskom smislu razlikuje jesu zaustavljanje stranačkog zapošljavanja i intervencija države u privredi što za sada ne traži nijedna stranka u Srbiji. Konkretno, ako imate 64 prerađivačka preduzeća u zemlji koja idu u stečaj i u prodaju, to u prevodu znači da će, ne samo u tim preduzećima, 92.000 radnika ostati bez posla, da će u narednom periodu dobiti otpremnine i završiti na ulici kad to potroše, a potrošići na vraćanje starih dugova. Dakle, umesto stranom investitoru, kojih je sve manje tokom ove vlasti, država treba te pare da usmeri i otvori prerađivačke pogone u delovima Srbije koji se sve više prazne, jer tamo niko neće doći sa strane da uloži. Pošto već plaćamo tog stranog investitora, onda možemo i sami da napravimo otvoren konkurs za menadžment koji ćemo dobro platiti, kako je urađeno u Železari u Smederevu, a koji će voditi fabriku pet godina, nakon čega će, recimo, da se uvede model radničkog akcionarstva. Bolje je tako, nego nekome dati hiljadu-dve evra koje će iskoristiti da vrati svoje dugove, napustiti mesto stanovanja, i najčešće otići u inostranstvo.

Značajni iskoraci i mere bili bi i obavezna srednja škola u obrazovanju, podizanje plata i penzija koje su bespravno i protivustavno smanjene za vreme Vučićeve vlasti, podizanje osnovne cene rada koja je mizerna i najniža u Evropi i napuštanje koncepta neoliberalne ekonomije kome

se Vučićeva nesposobna vlast klanja i koja je merilo svih vrednosti.

Mi želimo da napustimo princip po kome je ekonomski razvoj glavna tačka. On jeste važan, ali glavna tačka su ljudi, humanost, solidarnost, društvena pokretljivost. Danas samo dva odsto radničke dece ide na univerzitet, 60 odsto žena je nezaposleno, dakle beda i siromaštvo su okovali Srbiju. Ljudima koji nemaju ni 20.000 dinara mesečno pleni se imovina zato što ne mogu da plate nagomilane kamate za neplaćene komunalne račune. Nakon izrađenih socijalnih karti precizno će se utvrditi ko su ti ljudi i njima treba otpisati dugove i dati podsticaj da mogu da prežive. Jer, ako ne damo taj podsticaj, oni će se iseliti ili će krenuti da krađu, otimaju, kako bi imali šta da jedu.

Kada je reč o političko-strateškim tačkama programa, u jednoj se na primer kaže "ne" u NATO, u drugoj "da" u Evropu. Koliko je to ostvarivo, ili, koliko jedan stav poništava drugi s obzirom na naš međunarodni položaj?

Ne poništava ni u kom slučaju, a imamo i primere koji to dokazuju.

Mislite li na Austriju?

Da, na Austriju, Finsku, Kipar, ali nije u tome suština. Ne tražim ja nikakve izuzetke od pravila, samo smatram da nijedna moderna evropska levica ne može biti za članstvo u NATO-u. Ne zbog sentimentalnih, iracionalnih stvari, koje su vrlo lako definisane kroz traumu bombardovanja 1999, nego zbog toga što ne vidim šta bismo mi time zaista dobili. Za sve države koje su ušle u NATO govorilo se da će značajno unaprediti svoju vojsku, naoružanje,

su okovali Srbiju

ali to se nije desilo. Pošto vidim da naša vlast i onda i sada tu dosta luta, mislim da mi kao država treba da kažemo da će narod o tome odlučiti na referendumu. Takođe, mislim da je red da i mi damo neki stav o tome za šta se zalažemo. I da kažemo da biti za evropske integracije i za deo evropske porodice naroda apsolutno ne znači da moramo biti deo NATO-a.

“Ne” priznavanju Kosova, a “da” obavezujućem sporazumu sa Kosovom. Da li je ovo vaš idealan model za Srbiju ili imate neke signale iz međunarodnih političkih krugova?

Nemam ničije signale, to je naprosto preslikavanje onoga što nam se desilo u poslednjih 20 godina i onoga što je realnost na terenu. Ali mnogo važnije od te dve stvari jeste projekcija budućeg razvoja, odnosno da na Balkanu neće biti mira daleko god ne budemo imali dubinski, istorijski dogovor sa Albancima, ili dogovor uopšte na Balkanu. Dakle, dok ne napravimo zajednicu zapadnog Balkana koja će jednim glasom govoriti u Briselu, koja će zajednički da sprovodi projekte, a ne da svako pravi svoju prugu i put sa svojim planom. Mnogo bi bilo bolje da to radimo kroz jedno labavo zajedničko telo. Važno je i pitanje migracija koje moramo zajednički da rešavamo, i poslednje, ali nikako najmanje bitno, pitanje spoljnog duga koji opterećuje sve države zapadnog Balkana. Mislim da bismo mogli izbeći grčki problem tako što bismo zajednički tražili određeni moratorijum na isplatu duga u zamenu za vrlo konkretno navedene reformske korake. Bez toga mi ćemo sve dublje padati u dužničko ropstvo. Naše nadnice će padati sve niže, radna snaga će biti reklamirana kao najjeftinija, nastaviće se sa privatizacijom svega i svačega što je potpuno pogrešno i pogubno.

Inače, da, verujem u realnost obavezujućeg sporazuma sa Kosovom, i mislim da je to nešto što se apsolutno ne sme izbeći, kao što mislim da će naša postvučičevska vlada morati sve da diže iz pepela, jer ćemo zateći ruinu u svakom smislu.

I u odnosima sa Kosovom?

I u odnosima sa Kosovom, zbog toga što se plašim da ćemo doći u klinč, u situaciju gde će Kosovo naravno nastupati maksimalistički i tražiti ratne reparacije, javno izvinjenje, priznanje javne okupacije itd., govorim o tekstu tog sporazuma, i

čini mi se da mi u ovom trenutku uopšte ne razmišljamo o tome šta bi tamo moglo da piše, a mora da piše mnogo toga. Pre svega, treba rešiti kako ćemo jedni druge tretirati, kako ćemo rešiti pitanje srpskog naroda na Kosovu i albanskog u Srbiji, i da u tom smislu bez formalnog priznanja, pošto to ne treba da uradimo, zaista imamo jedan sveobuhvatan sporazum kojim će se omogućiti suživot i koji kao takav neće biti prepreka ni nama ni njima. Ova sada igra mačke i miša će se nastaviti ako se ne izmestimo iz te situacije.

Kome se tačno obraćate kada iznosite svoj novi program i od koga očekujete podršku?

Ovaj program je napravljen, čini mi se, dosta precizno i konkretno. On nije ne-realan i nije demagoški, kako postoje optužbe u nekim krugovima. Više liči na predizborni program, nego na golo nabiranje načela i u tom smislu je drugačiji, jer verujem da ne postoji nijedna stranka u Srbiji koja daje ovako drastičan zaokret u ekonomskoj, socijalnoj politici, odnosima prema obrazovanju, poljoprivredi, državnim institucijama, javnom sektoru, ali i verskim zajednicama.

Danas, više od 40 odsto građana Srbije sedi kod kuće, s pravom su razočarani i ne žele nikome na političkoj sceni da daju svoju podršku, sa onom čuvenom destruktivnom rečenicom: svi su isti. Mora se dokazati da nisu svi isti i nije dovoljno reći: ja nisam isti. Mora se ponuditi politika koja je i primenjiva i u interesu građana, ali koja je drugačija od one koja je do sada vođena. A naš cilj je da mirnim, demokratskim sredstvima, u što kraćem roku smenimo ovaj štetočinski režim Aleksandra Vučića i da kažemo jasno i glasno da nikad ni na kakvom nivou nećemo praviti dogovor sa SNS-om. Takođe, naš cilj mora biti i radikalniji otklon u odnosu na greške koje je DS pravio od 2000. do 2012. godine. A kako ćemo to uraditi – pre svega novom politikom, novom ponudom građanima Srbije.

Koliko je levičarska orijentacija ili “demokratski socijalizam” za koji se zalažete istorijski potvrđen, a koliko je reč o precizno izmerenom rovu iz kog ćete moći opoziciono da delujete?

I jedno i drugo. Primenljivo je i dokazivo, i ako hoćete, dovoljno je samo videti šta se u Evropi dešava. Prvo, moramo razumeti

da Evropa Mastrihta više ne postoji. Rađa se jedna nova Evropa koja u sebi nosi ključ starog sukoba: između izrazito konzervativnih, izolacionističkih, neko bi rekao neofašističkih, antiemigrantskih tendencija, i rasta levih, ali ne antievropskih ideja, koje više idu okretanju građaninu, njegovim potrebama, socijalnoj pravdi. Vreme je pokazalo da se ne može ići već utabanim stazama. Ako se krene tim putem, nailazi se na jedan ogroman centar u kojem su svi vernici neoliberalne ekonomije, kapitalizma, svi su za mere štednje. Ako

■ **Vučić je čovek koji neće dozvoliti da padne ispod 50 odsto, ako padne, to će za njega biti neizdrživo. Takav psihološki model vladanja nije viđen u Srbiji. I to ne može da se ruši pištaljkom. Morate da rušite novom politikom koja će pokrenuti talas promena u Srbiji**

niste tu, onda ste ili desno ili levo od toga. Pošto desno nije deo moje filozofije ni političkog uverenja, a, drugo, mislim da je to jako štetno za bilo koju državu, naročito za Srbiju sa njenim nasleđem ratova, šovinizma, onda je prirodan put levica koja je apsolutno nedirnuta u Srbiji. I sada u stvari dolazimo na temu krize socijaldemokratije. Ona nema odgovor na krizu koja vlada u Evropi, na krizu kapitalizma. Nema odgovor zato što pokušava da kroz nijanse primeni isti model i istu politiku. I zbog toga ja imam nerazumevanje u vrhu DS-a. Zato što se tu nalaze mnogi ljudi baštinioci tog modela i sada im je teško da ga se odreknu, jer se na taj način odriču i nekih svojih mladalačkih zabluda. Ovo što nudimo ja i ljudi oko mene jeste nešto suštinski novo i moderno. To nije deo izolacionističke levice, nije deo levice koja je za jednopartizam ili za gušenje građanskih prava. Ovo je evropska levica.

U medijima vas već poistovećuju sa Sirizom...

Mi, kao DS, do sada nismo bili sasvim uspešni u ispunjavanju onog što smo obećali. Osim završetka saradnje sa Haškim tribunalom, evropskih integracija, ulaganja u infrastrukturu i još nekih rezultata, sve ostalo je bilo neuspeh i to dramatičan, za koji je DS kažnjen dva puta na izborima i do nogu potučen. I sada, možemo da kažemo: nema veze, mi smo manje zlo pa će ljudi zato glasati za nas, ili, mi ćemo isto kao Vučić samo ćemo bolje, efikasnije, mi imamo prave doktore nauka a oni imaju lažne. Možemo da kažemo, borićemo se za prava radnika, seljaka i nezaposlenih, dok istovremeno neki od ljudi u DS-u drastično odudaraju od toga za šta se zalažemo, pa samim tim ne vidim da to može biti uspešno. Pritom, nikada Srbijom nisu vladali ovakvo siromaštvo, korupcija i negativna selekcija. I zato nam treba snažan zaokret, ideološki, identitetski, vrednosni, programski, politički, ali i kadrovski. Da li će stranka to moći, da li želi, to ćemo videti, na meni je da predložim. I spreman sam da se borim do kraja.

To je novinarska priča koja je u tom momentu verovatno dobro prodavala novine.

Kako ste tako brzo zadobili taj imidž?

Neko bi rekao da imam timove i savetnike oko sebe, ali ja nemam ni timove ni savetnike niti iko stoji iza mene. Nisam ni čiji lutak koga neko navije, pa da ja bijem tuđe bitke dok taj neko sedi u senci. Ovo sam ja. I ovo je to za šta se zalažem. Sve ostalo su petparačke priče.

Drugo, problemi u Grčkoj su udaljeni stotinama svetlosnih godina od problema u Srbiji. I ono što rade Cipras i Siriza ne može se automatski primeniti u Srbiji, iako ima mnogo stvari koje su jako dobre i koje treba primeniti u okviru naših mogućnosti. Recimo, ja nisam za nacionalizaciju banaka, nisam za odnos prema stranom kreditoru kakav ima Cipras zato što on ima dug od 270 milijardi evra, a mi uprkos svim naporima nesposobnih naprednjaka i Vučića nismo još na tom nivou. Mada oni sve rade da budemo.

Definišete se kao beskompromisni opozicionar...

Tako je, ali to nije dovoljno. Morate nešto i da ponudite.

U redu, ali šta vi kao opozicionar sustinski zamerate ovoj vlasti? U čemu oni toliko greše? Da li vode ka evro-integracijama, da li se trude oko rešavanja pitanja Kosova...?

Regionalna i spoljna politika ove vlasti ne treba i neće biti predmet naše najjače kritike, iako režim to radi nestručno, traljivo i tajno. Opet, svaki njihov trud koji se odnosi na brži proces evrointegracija, proces pomirenja i zajedništva na zapadnom Balkanu i u odnosima prema Prištini ne samo da cenim, nego i podržavam. Međutim, ono što je ova vlast definitivno uništila to su i ekonomska i socijalna perspektiva, ekonomska supstanca ove zemlje je dokrajčena, vlast je autokratska, kontroliše većinu medija, svoje neistomišljenike naziva najgorim imenima, blati ih kroz tabloide, proganja i hapsi, a sada ima i batinashe. Ova vlast guši nezavisnost institucija i sudstva, usudila se da gazi i instituciju ombudsmana, dakle ova vlast i Aleksandar Vučić su kreatori jednog sofisticiranog autokratskog modela zasnovanog na prodaji magle i vlasti jednog čoveka koji se apsolutno pita o svemu. On sprovodi ličnu vlast i državnu laž, i to je ta banalnost zla o kojoj je govorila Hana Arent. Dakle, banalnost zla je u tome što svako obećanje traje tri dana pa se daje novo, problemi se zatrpavaju, a svako ko drugačije kaže, bude zgažen i oblačen. Ova vlast pod hitno mora da ode sa scene zato što se plašim onoga što ćemo zateći posle njih, što su govorili i neki prethodni sagovornici "Vremena". A ono što ćemo zateći biće gore od zatečenog posle Miloševića, 5. oktobra.

Ipak, može li se govoriti i o Vučićevom međunarodnom ugledu?

Vučićev tzv. međunarodni ugled počiva na njegovoj ekspeditivnosti i efikasnosti rešavanja kosovskog problema. Međutim, ovo je najgora vlada u istoriji Srbije i najgori premijer po svim parametrima. Zašto to govorim? Zato što oni misle da je dovoljan supstitut to što im neki evropski birokrata kaže da su odlični pa će sad narod biti presrećan. Narod pritom nema šta da jede i nema gde da radi, a da bi radio mora da ima člansku kartu, a da bi imao člansku kartu mora otići među 700.000 naprednjaka koliko ih danas ima u Srbiji. Za nepune tri godine zaposlili su desetine hiljada ljudi. Samo posle zabrane koju su sami sebi dali zaposlili su preko 20.000 naprednjaka. Ukupno, to je za tri godine preko 650 miliona evra koje je Vučićeva vlast potrošila na samu sebe. Zna li kakva je situacija na lokalnu u javnim preduzećima? Mislim da je vredanje inteligencije kada premijer kaže: smanjili smo deficit. On je u stanju da deficit smanji i na nulu. Prosto, nemojte ništa plaćati i imaćete nula deficita. Je li to merilo našeg uspeha, kada nema nikakvog razvoja, kad su lokalnoj samoupravi ukinute budžetske dotacije, kada niko ništa ne plaća, kada se masovno partijski zapošljavaju pa sede jedni drugima na glavama, i to je uspešnost? Ili, kada se proganjaju politički protivnici, kada premijer dođe na B92 u termin Olje Bečković, priča u isto vreme u istom studiju, kao da ništa pre toga nije bilo. To je vrhunac cinizma. I to svi vide, ali mnogi čute.

Opozicija, da li postoji?

Pa postoji, ali to je ona preživela opozicija. Problem opozicije je dvojak. Postoji snažna iluzija da će pravljjenjem novog dos-a da se postigne rezultat. Neće. Niko neće želeti da gleda na bini zajedno reciklirane kadrove ili još gore recikliranu politiku. Ovo nisu devedesete. Ikonografija, poruke, pa čak i pesme na mitinzima ne treba da podsećaju na devedesete, jer Vučić nije Milošević. Vučić je čovek koji neće dozvoliti da padne ispod 50 odsto, ako padne to će za njega biti neizdrživo. Takav psihološki model vladanja nije viđen u Srbiji. I to ne može da se ruši pištaljkom. Morate da rušite novom politikom koja će pokrenuti talas promena u Srbiji.

Drugi problem je što su današnje opozicione partije u velikoj meri postale čuvari nasleđa sopstvene prošlosti. I kao takve one nisu u mogućnosti da naprave širi iskorak. Nova stranka je, recimo, čuvar nasleđa Zorana Živkovića i "Sablje"; DS je čuvar nasleđa prethodne vlasti i Zorana Đinđića; SDS Borisa Tadića je apsolutni primer čuvanja nasleđa Borisa Tadića. Takva politika je samo opravdavanje onoga "šta smo mi radili" u sukobu sa optužbama SNS-a. A SNS nema politiku, nema program, nema ni jedan jedini rezultat za tri godine vlasti, ali imaju "šta ste vi radili", to večno pitanje. I sve opozicione partije trenutno, osim možda Radulovića, imaju politike opravdavanja i čuvanja nasleđa. Kada čuvate nasleđe, onda završite na oronuloj kuli od slonovače, potpuno odvojeni od života, braneći se od strašnih napada režima, ne razmišljajući uopšte da siđete sa te kule. Dajući ove predloge, ja sam se usudio da izađem iz toga i dobio velike napade.

I kakva je sada vaša pozicija u DS-u?

Najčešće me optužuju da soliram. To govore ljudi koji ne poznaju mehanizme naše stranke. Oni misle da drugačiji profil i alternativna politička ponuda u okviru iste stranke mogu evolutivno da dođu na poziciju snage i pobede. Zato što misle da ako ćutiš i ako te stalno nadglasavaju, neko će već jednom shvatiti: ovo je super, ajmo sad da glasamo za to. Neće se to desiti. Dakle, ja ne pristajem na taj konformizam, ne pristajem da u okviru DS-a budem dvorska luda, neko ko se uvek buni, pa da onda oni skoče na mene zato što brane svoje pozicije, ili svoje privilegije, ili brane iluziju svoje mladosti. To tematizam koji postoji u DS-u je nešto što treba srušiti.

Među najčešće zamerke, pored onih da zagovaram populizam i da je program koji sam ponudio spisak lepih želja, dodate su i one kvaziideološke, kako sam ja navodno za vraćanje komunizma, a kako je DS antikomunistička stranka. Sve to govore oni koji nemaju pojma ni šta je socijalizam, a kamoli šta je komunizam, a još mi je najsmešnije kada o ideologiji govore oni koji se bave poslovnim prostorima, dozvolama, sitnim talovima.

Na koga onda možete računati u stranci?

U DS-u postoji otvoren dijalog i ja sam

**■ Meni je samo
žao što ima
ljudi u vrhu
DS-a koji se,
kao i Dačić,
prave mrtvi,
kao da ništa
ne vide**

na to ponosan. Rekao bih da su moji opONENTI zbnunjeni, zato što je matrica uvek bila da neko hoće da preuzme stranku, da sruši predsednika, a ja to neću. Da mi neko pokloni DS, ja ga ne bih uzeo. Iz više razloga. Pre svega, duboka je programsko-idejna kriza. Drugo, kada se neko i usudi da ponudi drugačije, onda se kaže – jedinstvo, misleći da će ta izandala reč "jedinstvo" da pokrije sve probleme. Pa, neće. Da je mogla, pokrila bi ih već deset puta. Stalno nabijajući reč jedinstvo na nos i ne shvataju koliko zapravo liče na komuniste za koje me optužuju. Pošto je u ovom kontekstu ta reč zamena za jednoulmlje.

Imam veliku podršku među građanima Srbije. Vidim to i po istraživanjima javnog mnjenja, mada to nije neko merilo, ali pre svega vidim na terenu. Imam i veliku podršku u DS-u, ne mislim na vrh stranke. U vrhu DS-a gotovo da niko ne podržava moj predlog i to je u redu, ne ljutim se. Imaćemo u DS-u razne programske predloge, jedva čekam da vidim ostale za koje se nadam da će biti jednako dubinski, jednako konkretni i jednako šokantni. Jer, ako vi ljude sada u ovoj situaciji ne pomerite iz opravdane apatije i opravdanog razočaranja, onda nemamo šta da tražimo na političkoj sceni. Ne mogu da zamislim scenu u kojoj mi kažemo, Vučić je loš, mi smo bolji od njega, a to zaista jesmo, pa nam vi sad dajte poverenje. To je potpuna iluzija.

Do sada se Bojan Pajtić ni u jednom intervjuu nije odricao vas, ali vas nije ni forsirao. Vi, s druge strane, tvrdite da ne izlazite iz stranke i da želite promene unutar nje. Šta će se dogoditi ako vaš program ne prođe, od čega ćete da odustanete, od programa ili od stranke?

Ne odustajem od programa. Ali, mislim da će se mnogi iznenaditi mojim potezom u slučaju da ti predlozi ne budu prihvaćeni. Nisam čovek koji beži sa megdana i

napušta bojno polje usred izborne kampanje, kao što su neki pokušali da prave neuke, nemušte paralele sa Borisom Tadićem. Ja nisam Boris Tadić. Drugo, pošto svi pretpostavljaju, a mislim da dobro pretpostavljaju, da stranka neće prihvatiti te programske predloge, kažu: šta ćeš onda? Pa ništa, nastaviću da se borim za te ideje. U ovom trenutku zaista ne razmišljam o napuštanju DS-a. Pogotovo to ne bih uradio na način da stranku oštetim u izbornom ciklusu i da na taj način dam jedan divan poklon u ruke Aleksandru Vučiću. I jako me vredi kada moji neistomišljenici u stranci kažu da sam "trojanski konj" SNS-a. To je najveća uvreda koju neko može da mi da.

DS je pravio ogromne greške kojih se sada teško odriče, a mora ih se odreći i postideti. Mi smo stranka koja je pravila istorijsko pomirenje sa SPS-om i koja je učestvovala aktivno u pravljenju SNS-a, i stranka koja je napravila niz grešaka pre svega u ekonomiji i pravosuđu. I ako mi sad ne napravimo otklon od toga, kako će građani da nam veruju? Bojan Pajtić i ja se znamo 20-ak godina i ne mislimo isto o svemu. Ne mislimo isto o budućnosti DS-a, čak ne mislimo isto o njenoj politici, ali mislimo isto o Vučiću, o naprednjacima, mislimo isto verovatno i o Borisu Tadiću. Ali, izgleda ne mislimo isto o Dušanu Petroviću, ne mislimo isto o tome kako ćemo se obavezati građanima ponovo da nas čuju, ne da nam poveruju, nego uopšte da nas čuju. Ponavljam, DS će, kao i uvek, demokratskom većinom, doneti svoju odluku, ja ću tu odluku prihvatiti i sve buduće korake ću preduzimati isključivo na osnovu dva očekivanja: prvo, da taj novi program bude pobjednički na lokalnim i pokrajinskim izborima, i drugo, da vidimo da li je DS najmoćnije političko oruđe koje može da smeni naprednjačku vlast. Svaki moj korak biće

isključivo motivisan time da li DS može da ispuni taj istorijski zadatak.

Antonić je u intervjuu "Vremenu" rekao kako su socijalisti devedesetih bili lažni nacionalisti, a naprednjaci sada lažni evroreformatori. Plašite li se da će i vas neko nazvati lažnim levičarem?

Ne plašim se. Biti danas evropski levičar je vrlo širok pojam. To pre svega znači imati osećaj za ljude, uvideti šta je potreba naroda, šta građani traže od vas. Biti sekularista. Antifašista. Biti čovek koji se ne libi toga da država uđe u privredu. Biti onaj koji razmišlja kako da poveća i poboljša plate, a ne da ih smanjuje, kako da poveća potrošnju, a ne da ide na štednju građana. Kako da smanji partijski uticaj i kako da oslobodi institucije. Za mene je levičar neko ko je otvoren, inkluzivan, ko traži povezivanje u regionu, ko hoće u Evropu.

Rusiju ne pominjete u programu?

Ne pominjem zato što mislim da treba da imamo dobre odnose sa Ruskom Federacijom, da ih koliko god možemo u ovoj situaciji sačuvamo i stavimo što više u prizmu ekonomskog i energetskog

sektora, a manje u političku prizmu. I taj stalni iskorak naše spoljne politike, koji je težak i koji ponekad da rezultate, najčešće ne, mislim da ova država neće još dugo moći da prati. Moramo biti potpuno jasni i precizni da je naš cilj EU, zato što znamo da je od svih ponuđenih opcija ta najbolja.

Rehabilitacija Draže Mihailovića – put ka pomirenju?

Mislim da je cela ta priča napravljena tako da građani imaju o čemu da pričaju i da se ponovo dele. Drugo, rehabilitacija se odnosi na sudski proces koji je bio nepravedan, nepravičan i nedemokratski u odnosu na sadašnje standarde. Ali, u odnosu na Nirnberški proces ili suđenje generalu Leru, ili suđenje Dragom Jovanoviću – nije. Sad su možda sledeći na redu za rehabilitaciju i Ljotić i Nedić i crnogorski četnici... To je prvoklasan istorijsko-pravni skandal i mislim da se tako nešto nigde u Evropi nije desilo. Svesno smo uvedeni u eksperiment da pola Srbije zastupa stavove Antića i Šešelja, a pola Srbije druge stavove, i da se gložimo oko nečega što je davno rešeno, presuđeno, u smislu istorijskog suda, ne državnog.

U bliskoj budućnosti, vaša projekcija političke scene u Srbiji?

Dva su scenarija. Jedan je: lokalni i pokrajinski izbori na koje izlazi opozicija u par kolona i biva potučena. Čak i da dupliramo rezultat bili bismo potučeni. A drugi scenario: izlazimo na pokrajinske i lokalne izbore sa potpuno novom političkom formom bez starih lidera, bez starih struktura i na taj način dobijamo mnogo veću podršku građana zato što su to nova politika, nova perspektiva i novi ljudi. E sad, pošto ova druga opcija nije realna, meni se čini da mi kao zemlja i kao politička scena moramo proći kroz još nekoliko faza samorefleksije, suočavanja sa istinom i realnošću. Imamo s jedne strane prejak SNS i Vučića, a sa druge skoro pola Srbije koja sedi kod kuće, razočarana, bez ikakve vidljive namere da se pomeri i ode na birališta. Ako ne napravimo taj veliki zaokret, i ne obratimo se baš njima, onda tu nema nikakve budućnosti. Meni je samo žao što ima ljudi u vrhu DS-a koji se, kao i Dačić, prave mrtvi, kao da ništa ne vide.

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

NA PRAVOM MESTU U PRAVO VREME

NOVI DISTRIBUTIVNO - LOGISTIČKI CENTAR

Delta Transportni Sistem - DTS

Integrirana ponuda na jednom mestu. Kompletna logističko-transportna usluga, skladištenje i špedicija
400 zaposlenih vama na usluzi

26.000 paletnih mesta
3.000 paleta na dan
15.000 kupaca

www.dts.rs

dts Delta
Transportni
Sistem

Zaustavio sam pljačku “Prve petoletke”

“Kamen oko vrata državi”, VREME 1272

Dinkićeve kadrovi koji i dan-danas u Vučićevoj vladi vuku konce ili su lokalna vlast, poput Miroslava Aleksića u Trsteniku, nastavljaju da pričaju bajke u koje više niko ne veruje

U bajke veruju samo oni koji su na besplatnim akcijama zaradili po 1000 evra i kojima je bolje posle brojnih privatizacija koje su sproveli kadrovi Mladana Dinkića i njegove perpetuum mobile ekonomske politike, zasnovane na subvencijama. A jednu od tih bajki ispričao je i Dinkićev kadar, predsednik opštine Trstenik Miroslav Aleksić u prošlom broju “Vremena”, i ona glasi: bio jednom jedan beloruski investitor meka srca koji je hteo da spasi “Prvu petoletku” i Trstenik, a onda je došao zli vuk Saša Radulović i oduvao im kuću sve do Minska. I sad Aleksić, koji nikakve veze nema sa propadanjem grada i “Prve petoletke”, sve to raskrinkava. Kraj je skroz bezveze i nema nikakvog smisla, ali takve su vam sve bajke koje je pričao URS. Niko u njima, osim URS-a i Mladana Dinkića i njegovog kadra Miroslava Aleksića, nije na kraju video ni smisao ni korist, zar ne?

Kad se pogleda stvarnost, ona je mnogo jednostavnija od Aleksićeve bajke. A glasi: kompanija iz Belorusije dogovorila se sa Dinkićem da država ponudi samo deo imovine “Prve petoletke” na prodaju i to tri zavisna društva – PPT “Servoupravljači”, PPT TMO i PPT “Cilindri”, po ceni od 2,8 miliona evra, odnosno za 30 odsto procenjene vrednosti. Zašto samo 30 odsto? Zato što je vlada, na predlog Dinkića, donela uredbu da se preduzeća prodaju na licitaciji po punoj vrednosti, pa ako niko ne digne ruku – po 50 odsto, pa ako niko ni to ne prihvati, da se proda za 30 odsto vrednosti, čak i ako se na licitaciju prijavio samo jedan ponuđač.

Trebalo je da investitor kupovinom dobije svu zemlju, dok bi sva preduzeća otišla u stečaj, rasprodala ostatak imovine i otpustila sve radnike. Jedan mali deo njih bi zaposlili uz subvencije za svako radno mesto. Nikakav plan investicija nije predložen, a investitor je odbijao da se izjasni i obaveže koliko će radnika zaposliti.

Prodaja “Prve petoletke” predstavljana je 2012. i 2013. godine u stilu svih onih Dinkićevih bajki u kojima dolazi “investitor spasilac”, koji u stvari budzašto dobije imovinu, a za svakog zaposlenog i do 10.000 evra subvencija od države. Prodaja “Prve petoletke” trebalo je da se odvija na isti način kao i prodaja “Vršackih vinograda”. I jednu i drugu pljačkašku privatizaciju je zaustavilo Ministarstvo privrede na čijem sam bio čelu.

U pljačkaškoj privatizaciji je posao izgubilo preko 400.000 ljudi. Mnogi su ostali ne samo bez posla, nego i bez povezanog radnog staža i bez zaostalih zarada koje ne mogu da naplate u beskonačnim stečajevima. Aleksandar Vučić je na krilima obećanja da će ispitati 24 sporne privatizacije i stekao popularnost. Danas vidimo da od tih obećanja nema ništa.

Svi postupci su ili obustavljeni ili se sistematski urušavaju uz podršku vlasti.

Aleksandar Vučić je zaustavio uvođenje reda koje sam pokrenuo kao ministar privrede krajem 2013. godine. Plan je bio da se izrade lične karte svih preduzeća u restrukturiranju, ali i svih javnih i drugih preduzeća u vlasništvu države. U ličnim kartama je trebalo da se popiše i proceni imovina, popišu i obračunaju dugovi, utvrde kupci i dobavljači i ugovori sa njima, utvrde svi dugovi prema zaposlenim po osnovu neplaćenih doprinosa za PIO i zaostalih zarada. Paralelno sa ovim poslom su pripremljeni i novi zakoni o privatizaciji, o stečaju i rešenje statusa prava korišćenja na građevinsko zemljište.

Da je ovo urađeno, svim radnicima bi bio povezan radni staž odmah, a država bi se pojavila kao poverilac i čekala da naplati doprinose za PIO. Svim radnicima bi bile isplaćene zaostale zarade na nivou minimalca, dok bi iznosi preko minimalca bili konvertovani u kapital, pa bi radnici postali delom vlasnici. Sva društvena preduzeća bi postala vlasnici građevinskog zemljišta. I sve ovo pre privatizacije.

Zatim bi bilo izvršeno finansijsko restrukturiranje, firme bi bile očišćene od dugova. Bili bi pripremljeni poslovni planovi sa analizom tržišta, konkurencije, neophodnih investicija. Nesposobni direktori bi ostali bez posla. Sposobni bi napredovali. I tek nakon ovog uvođenja reda bi se radila privatizacija u kojoj bi se strogo vodilo računa o poreklu novca. Oni koji su do sada učestvovali u pljačkaškoj privatizaciji ne bi mogli da učestvuju. Da su zakoni prošli, “Avala Film”, “AHA Mura”, prodaja bačke zemlje u Sivcu, “Aleksa Šantić” ... više ne bi bili mogući.

Umesto svega toga, danas imamo haos, još će nekoliko desetina hiljada radnika ostati bez posla, a Dinkićeve kadrovi koji i dan-danas u Vučićevoj vladi vuku konce ili su lokalna vlast, poput Miroslava Aleksića u Trsteniku, nastavljaju da pričaju bajke u koje više niko ne veruje.

SASA RADULOVIĆ, lider pokreta “Dosta je bilo”

Strane i stranice

"Jezik batine, štangle i pesnice", VREME 1271

Nakon objavljivanja mog teksta "Jezik batine, štangle i pesnice" koji se bavi prebijanjem Milovana Šuvakova, savetnika ministra prosvete za visoko obrazovanje, na sajtu pescanik.net reagovao je Rastislav Dinić.

U tekstu na Peščaniku (<http://pescanik.net/na-istoj-strani/>), Dinić kaže: "Ukratko – u tekstu 'Jezik, batine, štangle i pesnice' grubo se izvrće smisao mog teksta i pripisuju mi se moralno vrlo problematični stavovi koje apsolutno nigde nisam zastupao. Međutim, s obzirom na to da je autorka teksta novinarka o kojoj inače mislim sve najbolje, želim da verujem da ovo nije rezultat zle namere, već slučajnog propusta ili nepažnje i ubeđen sam da će već u sledećem broju 'Vreme' ovaj propust biti ispravljen."

I ja verujem da smo na istoj strani i verujem Diniću kad kaže da ne podržava ili relativizuje nasilje nad Šuvakovom. Ono što je mene zbunilo i proizvelo komentar da je Dinićev tekst relativizatorski jeste pre svega potreba autora da veliki deo teksta posveti Reganovom obračunu sa štrajkačima kontrolorima leta. Naime, za vreme nedavnog štrajka prosvetnih radnika, Šuvakov je na svom Tviter profilu napisao "Ovako je to rešavao Regan", dodavši link ka tekstu o otpuštanju 13.000

kontrolora leta 1981. godine. Dodatno me je zbunila i Dinićeva potreba da posebno naglasi kako o tom štrajku ne piše zbog Šuvakovljevog tvita. Prosto, preterano uveravanje da nešto nije, kod čitaoca proizvodi sumnju da baš to jeste. Otuda, verujem, i ovaj nesporazum: da, poente mog i Dinićevog teksta su slične, međutim, razlika je u tome što se kod čitaoca ne sme ostaviti prostora za sumnju.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

VIKEND POSLOVNE MODE

29, 30. i 31. maj

**DODATNIH
20% POPUSTA**
NA VEĆ SNIŽENE OUTLET CENE

AJ
ARMANI
JEANS
PAL ZILERI
BOSS
HUGO BOSS

GUESS
PIQUADRO

TOMMY
HILFINGER
BOMAR
OUTLET

IVERGANO
LACOSTE

OUTLETINDIJA
FASHIONPARKOUTLET.RS

**OTVOREN
7 DANA
U NEDELJI**
od 10h do 21h

Kako gde i kako

U proteklih godinu dana, Udruženje novinara Srbije i nedeljnik "Vreme" zajedno su sprovodili projekat "Trošenje javnog novca za lokalne medije". U velikom broju slučajeva, zahvaljujući istraživačkom radu sedam novinara, konkursi za projektno finansiranje medija u mnogim lokalnim samoupravama poništeni su ili izmenjeni da bi bili u skladu sa zakonom

U druženje novinara Srbije (UNS) i nedeljnik "Vreme" u junu 2014. godine započeli su zajednički rad na projektu "Trošenje javnog novca za lokalne medije", koji polako privode kraju. Ideja vodilja ovog projekta bila je da novinari iz sedam gradova i opština u Srbiji istražuju finansiranje medija iz javnih sredstava. Sa UNS-om i "Vremenom" radili su novinari iz Obrenovca, Užica, Zaječara, Valjeva, Kraljeva, Kragujevca i Novog Sada. Tekstove i priloge nastale tokom projekta "Vreme" i UNS objavljivali su na svojim sajtovima i društvenim mrežama, prevashodno na svojim Fejsbuk i Twitter profilima.

Novinari su tokom projekta istraživali dosadašnju praksu raspodele budžetskog novca i finansiranja lokalnih medija iz javnih sredstava, promene u radu i finansiranju sa novousvojenim medijskim zakonima. Opšti cilj projekta bio je informisanje javnosti putem istraživačkog novinarstva o trošenju javnih sredstava i ukazivanje na primere netransparentnog trošenja javnih sredstava, kao i podizanje svesti javnosti o potrebi nadzora građana nad potrošnjom javnih sredstava.

Osim toga, cilj čitavog projekta bio je i osnaživanje mladih novinara koji su ove priče istraživali i objavljivali.

REAKCIJE NOVINARSKIH UDRUŽENJA: Postignut efekat

Zakonom o budžetskom sistemu iz 2009. godine, lokalnim samoupravama ograničena je mogućnost davanja novca iz budžeta indirektnim korisnicima. Naime, kako bi se obezbedila transparentnost raspodele sredstava, lokalne samouprave su u obavezi da raspisuju konkurse za finansiranje kulturnih i sportskih manifestacija, ali i za oblast javnog informisanja. Fer i transparentni uslovi učešća na konkursu, jasno određena suma novca koja se stavlja na raspolaganje uz napomene o njenoj distribuciji, podsticanje zdrave konkurencije na osnovu jasno definisanih kriterijuma za ocenjivanje projekata, podsticanje proizvodnje originalnog, što kvalitetnijeg sadržaja – samo su neke od prednosti ovakvog modela finansiranja. U zavisnosti

od tipa ugovora koji lokalni mediji imaju sa lokalnom samoupravom, dužni su da dostave (ili ne) izveštaje o svom radu – organima lokalne samouprave i javnosti. Praksa je pokazala da, bez obzira na konkurse, raspodela sredstava nije transparentna, pojavljuju se propusti u raspodeli sredstava, a komisije su najčešće sastavljene od predstavnika vladajuće koalicije. I Medijska strategija Republike Srbije jasno i nedvosmisleno propisuje da se javni interes u oblasti javnog informisanja ostvaruje sufinansiranjem projekata, po jedinstvenoj metodologiji, imajući u vidu propise o kontroli državne pomoći, i to bez obzira na to da li se kao davalac sredstava javlja Republika, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave.

kome

Zbog svega toga, bilo je zanimljivo, ali za javni interes važno, ispitati šta se po ovom pitanju događa u praksi, naročito u sredinama izvan Beograda. U okviru projekta, sedam novinara objavilo je ukupno 12 priča iz svojih lokalnih sredina. U prvoj fazi, novinari su istraživali kako teku konkursi za projektno finansiranje medija. Na osnovu njihovih istraživanja, Udruženje novinara Srbije poslalo je svoje reakcije opštinama u kojima je došlo do zakonskih i drugih propusta prilikom raspisivanja konkursa.

O uspešnosti projekta možda najbolje govori slučaj Opštine Krupanj, koja je raspisala Konkurs za sufinansiranje projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja, na teritoriji opštine Krupanj u 2015. godini, za

štampane medije. Na krupanjski konkurs je, početkom aprila, reagovalo Udruženje novinara Srbije jer konkurs, u nekim svojim delovima i interpretacijama, nije bio po Zakonu. Opština Krupanj je, reagujući na preporuku Udruženja novinara Srbije, poništila konkurs. Ponovljeni još uvek nije raspisan, ali, sagledavajući pravovremenu reakciju Opštine na ukazane nedostatke konkursa, za očekivati je da će novi konkurs zadovoljiti i zakonske uslove.

Slično se dogodilo i u Obrenovcu. Zbog zakonskih propusta u konkursu, koji su utvrđeni u prvoj fazi projekta UNS-a i "Vremena", i njima je stigla reakcija Udruženja novinara Srbije, međutim, konkurs nije poništen. "Nismo ponovo raspisivali konkurs, već je napravljena izmena i iz javnog poziva je na predlog UNS-a izbačena sporna rečenica. Tada je i dodatno produžen rok za 15 dana kako bi se omogućili isti uslovi za prijavu na konkurs koji je u međuvremenu izmenjen", rekli su u Opštini Obrenovac. Rok je u međuvremenu istekao, a validnu odnosno kompletnu dokumentaciju predalo je sedam medijskih kuća. Komisija za ocenjivanje projekta je već jednom zasedala, a njeni članovi bi trebalo da se sastanu još jednom kako bi bila doneta konačna odluka o tome koliko će koja medijska kuća dobiti novca na osnovu predložениh projekata.

Reakciju UNS-a dobila je i Opština Temešin. Lokalna samouprava grada Temešina nije odmah uvažila primedbu medijskih udruženja, te je sporni konkurs poslat ANEM-ovom pravnom timu na procenu. Pre završetka analize lokalna samouprava je konkurs samoinicijativno povukla.

Najsvetliji primer i najbrža reakcija na upozorenje da je konkurs nepropisno raspisan došao je iz Velikog Gradišta. Njima je reakcija udruženja stigla 22. aprila. Samo dan kasnije, Dragan Milić, predsednik Opštine Veliko Gradište, poslao je mejl u kome Koaliciju novinarskih i medijskih udruženja obaveštava "da će Opština Veliko Gradište 28. aprila,

u narednom broju nedelnog lista 'Reč naroda', objaviti ispravku i dopunu Javnog poziva za sufinansiranje projekata u oblasti javnog informisanja radi ostvarivanja javnog interesa na teritoriji Opštine Veliko Gradište za 2015. godinu, u skladu s Vašim zahtevom". U ponedeljak, 27. aprila, Opština Veliko Gradište poslala je Odluku o izmeni konkursa, kojom su uvažene sve primedbe struke i kojom je Javni poziv za sufinansiranje projekata u oblasti javnog informisanja za 2015. godinu u Opštini Veliko Gradište u potpunosti usaglašen sa Zakonom o javnom informisanju i medijima i Pravilnikom o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja.

Primedbe novinarskih udruženja na konkurs za finansiranje lokalnih medija uvažila je i Opština Šid. Međutim, tamo je došlo do druge vrste nesuglasica. Jedan od uslova konkursa bio je da se medijima dodele sredstva za projekte koji su u javnom interesu građana Šida. Ali, jedan od medija koji su dobili sredstva bio je kablovski kanal "Kopernikus" iz Niša. Na reakcije šidskih opozicionih partija, ali i na novinarska pitanja, članovi komisije za dodelu sredstava sastavljene od novinara UNS-a, ANEM-a i predstavnika Opštine Šid rekli su da im među dokumentacijom nije dostavljen podatak o zastupljenosti kablovskih emitera koji su učestvovali na konkursu. Ipak, kako su naveli, projekat "Kopernikusa" "bio je dobar i u skladu sa javnim interesom građana Šida". Iz opštine su naveli da su se oni, kao i tokom celog postupka raspisivanja i sprovođenja konkursa, trudili da poštuju Zakon i Pravilnik i da je predsednik opštine uvažio odluku članova komisije koju su činili predstavnici novinarskih i medijskih udruženja. I pored brojnih reakcija, rešenje predsednika opštine je ostalo na snazi. Kako je ceo proces bio u skladu sa propisima, nije bilo osnova za izmenu rešenja.

Svi tekstovi objavljeni u okviru projekta "Trošenje novca za lokalne medije" mogu se naći na sajtu vreme.com.

Priredila: J. GLIGORIJEVIĆ

Zašto je Smederevska Palanka bila u mraku

“Veoma je teško da bilo koji ozbiljan investitor odluči da dođe u zemlju u kojoj ombudsman biva napadan od ministara i premijera te zemlje, u kojoj predsednik republike optužuje policiju da ga prisluškuje, a njega ministarka optužuje da je kriv za nesreću koja je mogla da se desi, za prosutu kafu, u zemlju u kojoj se od strane tajne službe prisluškuju politički neistomišljenici, u kojoj se gase pojedine televizijske emisije koje nisu naklonjene aktuelnom režimu”

“Nakon političkog, ekonomskog i institucionalnog haosa, koji je Aleksandar Vučić sa svojim režimom uveo u Srbiju, desilo se da je Smederevska Palanka, opština sa 60.000 stanovnika, šest meseci bila u potpunom mraku. Pola godine nismo imali struje!”, prvo je što u razgovoru za “Vreme” kaže Radoslav Milojičić Kena, predsednik opštine Smederevska Palanka.

Kaže i da je priča počela u periodu od 1999. do 2013. godine, kada je napravljen dug od 600 miliona dinara. “To je bila uzročno-posledična veza kojoj su u tom periodu težile sve lokalne samouprave nadajući se da će svi dugovi biti u nekom javnom dugu, međutim nisu. Dugovi se moraju vratiti i to je u redu. Nije u redu što je aktuelni režim iskoristio taj dug na politički način i to samo protiv opozicione opštine Smederevska Palanka”, objašnjava Milojičić.

“VREME”: Kako je pola godine živeti bez električne energije?

RADOSLAV MILOJIČIĆ: Plašim se da ljudi uopšte ne mogu da shvate šta znači da u XXI veku jedan ceo grad bude šest meseci u potpunom mraku. Šta znači kada se deca tokom zime vraćaju iz škole mračnim ulicama, sa baterijskim lampionima. Roditelji su morali da ostavljaju svoje poslove da bi ih pratili do kuće i tako dalje. Smederevska Palanka je tada bila na ivici katastrofe. Osim u mraku, opština je u tom periodu bila potpuno blokirana sa aspekta upravljanja njome. Vi ne možete ništa da uradite za svoju opštinu kada su vam, zbog duga za struju, blokirani računi. Da ne pričam o tome da

nijedan investitor ne želi da dođe u opštinu koja nema struje...

Međutim, odmah da vam kažem, nije to priča samo Smederevske Palanke. Veoma je teško da bilo koji ozbiljan investitor odluči da dođe u zemlju u kojoj ombudsman biva napadan od ministara i premijera te zemlje, u kojoj predsednik republike optužuje policiju da ga prisluškuje, a njega ministarka optužuje da je kriv za nesreću koja je mogla da se desi, za prosutu kafu, u zemlju u kojoj se od strane tajne službe prisluškuju politički neistomišljenici, u kojoj se gase pojedine televizijske emisije koje nisu naklonjene aktuelnom režimu... Zamislite kako može da se oseća investitor koji, na primer, sedi u Nemačkoj i gleda izjavu predsednika Nikolića koji kaže da se ne oseća bezbedno i sigurno. Kako se građani mogu onda osećati ili kako se investitor može osećati, ako predsednik ima takav osećaj.

Koliki je dug opštine Smederevska Palanka i zbog čega tačno niste imali struju toliko dugo?

Mi dugujemo 600 miliona dinara. Međutim, problem je što grad Jagodina duguje oko dve milijarde, Kragujevac milijardu i 800 miliona... Sa svima njima je potpisan reprogram duga, samo smo mi čekali u mraku pola godine.

Vi mislite, dakle, da je nepotpisivanje reprograma duga posledica političkih pritisaka?

Da. Dokaz tome je i to što je problem rešen nakon što nas je posetio ambasador Evropske unije Majkl Davenport. Siguran sam da je gospodin Davenport imao uticaja na rešavanje tog ogromnog

problema. Na kraju, reprogram je potpisan na deset godina i mi ga uredno isplaćujemo.

Dakle, to je potpuno necivilizacijski. To je čisto civilizacijsko nazadovanje. Dok je Demokratska stranka, čiji sam i ja član, bila na vlasti, u Velikoj Plani, Topoli i Smederevu, vlast su držali ljudi iz suprotnih političkih tabora. Možete slobodno da ih pitate da li je na njih vršen bilo kakav politički pritisak sa vrha, odnosno od strane ministara iz DS-a. Čak sam im ja pomagao da lakše dođu do ministara kako bi rešavali razne stvari.

Mi kao država moramo da postavimo konsenzus oko određenih stvari da bismo uopšte mogli da razmišljamo o napretku zemlje. Međutim, razgovori o konsenzusu sa vladajućom garniturom, sa Marjanom Ristićevićem, Aleksandrom Vulinom, Bogoljubom Karićem i ostalima je jednostavno nemoguće.

Kako su se građani Palanke osećali tih šest meseci?

Pa kako su mogli da se osećaju? To je bila katastrofa... Građani Palanke, čak i oni koji ne podržavaju stranku kojoj ja pripadam, razumeli su da je ovde u pitanju politički pritisak. Ljudi iz lokalne Srpske napredne stranke pokušavali su da organizuju protest ispred opštine, međutim, skupilo se samo pedesetak ljudi. U jednom trenutku ja sam bio spreman i da se povučem sa pozicije predsednika opštine, jer ne mogu da dozvolim da zbog svojih političkih ideja bilo koji građanin Smederevske Palanke ima neki problem.

Ja se građanima zahvaljujem na strpljenju. Zahvaljujem se i svim ljudima

Foto: Marko Rupena

koji su pomogli da se taj problem reši. Ja bih zahvalio gospodinu Davenportu i Marku Blagojeviću na angažovanju u rešavanju tog problema.

Želim još da kažem da od svojih političkih ideja ne odustajem. Za razliku od Vučića, koji je skinuo svoj radikalski šinjel i od čoveka koji govori o granicama Karlobag–Ogulin–Virovitica i traži da se za jednog mrtvog Srbina ubije sto muslimana, postao najveći evropejac.

Osim problema sa strujom, aktuelna vlast u Smederevskoj Palanci je imala i problem sa izveštajem Državne revizorske institucije...

Revizori po zakonu kontrolišu rad lokalnih samouprava, ministarstava i drugih državnih tela i to je u redu. Međutim, revizori su u opštini Smederevska Palanka bili čitavih godinu dana. Osim toga, čitavu godinu je kod nas bila i policijska inspekcija koja je tražila ne znam šta. Siguran sam i da je to plod političkih pritisa na nas kao političke neistomišljenike.

Revizori su sačinili izveštaj od 18 tačaka i tražili su od suda da preduzme mere protiv mene i mojih kolega. Sud je, naravno, odbio i rekao da nema osnovanih razloga za to. Revizori su tražili i da se na skupštini opštine pokrene smena predsednika opštine zbog nesavesnog poslovanja.

Od 49 odbornika, koliko ih ima u opštini Smederevska Palanka, 45 je glasalo protiv moje smene. Čak ni SNS iz Palanke, koji je vrlo nekorektan, nije glasao za moju smenu. Verovatno bi ih bilo sramota od svojih sugrađana, za razliku od njihovog predsednika. Ti ljudi ipak imaju malo dostojanstva i razmišljaju kako će sutra da izađu ljudima iz svoje opštine na oči.

Koje su zamerke zbog kojih je tražena vaša ostavka?

U izveštaju su naveli da je opština Smederevska Palanka sprovela tender za prevoz učenika jedne srednje škole, što mi po zakonu nemamo pravo da radimo, već je raspisivanje tendera nadležnost same škole. Finansiranje je nadležnost opštine. Međutim, računi škole su bili u blokadi i po Zakonu o javnim nabavkama, vi ne možete da raspisujete tender. Da bi đaci te škole imali prevoz, mi, kao odgovorni ljudi iz opštine, raspisali smo taj tender u njihovo ime i platili taj prevoz. Alternativa je bila da oko 200 učenika ne pohađa nastavu.

Druga greška koju su revizori pronašli je u vezi sa JKP "Vodovodom", koji je takođe blokiran zbog dugova za električnu energiju. Tu imamo situaciju da zaposlenima iz tog preduzeća isplaćujemo plate tako što novac uplaćujemo na račun

njihovog sindikata, jer je račun preduzeća u blokadi, a sindikat nakon toga te plate deli radnicima. Alternativa bi bila da 100 zaposlenih u "Vodovodu" ne prima plate.

Osim toga, kao u slučaju srednje škole, napravili smo prekršaj zbog toga što smo umesto blokiranog "Vodovoda" raspisali tender za nabavku pumpi za bunare zahvaljujući kojima opština ima vodu.

U suštini, ja sam presrećan što je revizija našla ovakve zamerke i spreman sam da za njih odgovaram. Sve je to stvar političkog pritiska i ja sam siguran da je ljude iz revizorske institucije sramota što su to pisali. Ono što mi preživljavamo od 2012. do danas nisu preživeli ni komunisti u Nemačkoj tridesetih godina dok je Hitler imao svoja razračunavanja sa njima. U poslednje tri godine je hapšeno i privođeno 73 funkcionera Demokratske stranke i tu ne računam niže funkcionere poput odbornika. Na kraju, ni protiv jednog nije podignuta optužnica.

Ja ovom prilikom apelujem na SNS da prestane sa takvom vrstom razračunavanja sa političkim neistomišljenicima, jer mi na pritiske nećemo pristati. Apelujem na njih da se bave time kako da smanje javni dug Srbije koji je 73 odsto BDP-a i kako da povećaju plate i penzije.

GORAN MARKOVIĆ

Štafeta nade

Pojedini medijski izveštaji povodom posete Kubi predsednika Tomislava Nikolića i ministra zdravlja Zlatibora Lončara zvučali su kao da se ova dvojica odande vraćaju sa vakcinom protiv raka pluća u ruci

Prošlonedeljnu posetu predsednika Srbije Tomislava Nikolića i ministra zdravlja Zlatibora Lončara Kubi obeležila je vest da će terapijska vakcina za rak pluća cimavaks EGF napokon biti dostupna i u Srbiji. Pojedini mediji su vest preneli sa tolikom dozom optimizma i euforije da se prosto činilo kako će se dr Zlatibor Lončar sa Kube vratiti poput maratonca sa štafetom, odnosno pomenutom vakcinom u ruci. Međutim, još se ne zna kada će se to dogoditi. Cimavaks EGF najavljuje se već četiri godine unazad i obolelima se taman podgreje, a onda ubije nade.

Podsetimo se 2012. godine. Vesti vezane za kubansku vakcinu gotovo su identične aktuelnim. Zoran Vujović, direktor firme "Vama", generalnog zastupnika kubanskog Instituta za molekularnu imunologiju CIMAB, u martu te godine najavio je da će Agenciji za lekove i medicinska sredstva dostaviti dokumentaciju o vakcini potrebnu za registraciju koja je usaglašena sa propisima EU. U aprilu je ambiciozno najavljivana saradnja između Instituta za virusologiju, vakcine i serume "Torlak" i Instituta za imunologiju u Havani. Tada je bio održan sastanak sa predstavnicima kubanskog instituta, a potpisano je i pismo o namerama za saradnju sa Vladom Kube. U maju su u "Torlak" došli predstavnici rukovodstva Instituta za imunologiju u Havani i sve je slutilo na brzo postizanje sporazuma. U međuvremenu je i tadašnji ministar zdravlja Zoran Stanković razgovarao sa predstavnicima ambasade Kube u Beogradu o mogućnosti da homeopatski preparati i kubanske vakcine koje se koriste za lečenje raka budu dostupni i pacijentima u Srbiji. Pripremało se sve i nije se dogodilo – ništa.

Ovoga puta, tvrde svi, neće biti tako. Dogovorena je direktna saradnja dve zemlje, bez posrednika za uvoz vakcine. Najavljena je mogućnost proizvodnje "određenih kubanskih lekova i vakcina u Srbiji" (pored vakcine i lek za dijabetično

**HOĆE LI BITI
REZULTATA
DOGOVORA:
T. Nikolić i R. Kastro**
Foto: Fonet/AP

stopalo). "Vama" je Agenciji za lekove i medicinska sredstva 3. marta podnela kompletnu dokumentaciju za registraciju cimavaksa. Iz "Torlaka" su potvrdili da su i u kadrovskom i u organizacionom smislu spremni na saradnju (i proizvodnju). Dakle, sve je tu, osim GMP standarda dobre proizvođačke prakse za kubanske lekove, što je i prošli put bio glavni kamen spoticanja, jer naš zakon zabranjuje registraciju bilo kakvog leka koji nema evropski sertifikat.

Kako bi se ova pravna začkoljica prevazišla na legalan način, ideja je da Ministarstvo zdravlja izda GMP standard dobre proizvođačke prakse za ovaj preparat. Taj potez, međutim, zahteva vreme, a onima koji kubansku vakcinu čekaju dragocen je svaki dan.

Čini se pak da će i taj korak biti promptno savladan, prve procene su da bi se vakcina mogla naći na policama u septembru i to pod uslovom da stručna komisija Ministarstva zdravlja najkasnije narednog meseca ode na Kubu u posetu centrima koji proizvode vakcinu, gde bi na osnovu pregleda fajlova, proizvodnih linija i svega što je potrebno donela odluku o izdavanju sertifikata. Ministar je obećao da će delegacija već za desetak dana biti tamo te da će celokupna javnost (a verovatno i ALIMS) biti upoznata sa detaljima za dve-tri nedelje. Sve je, dakle, dobro da bolje ne može biti. Nakon

ovakvih obećanja bilo bi u najmanju ruku nepristojno da vakcina ne uđe u ovdašnju medicinsku praksu. Nepristojno prema obolelima koji se nadaju neverovatnom (u šta spada i legalizacija kanabisa u medicinske svrhe).

Jedan broj njih, doduše, već jeste imao prilike da iskoristi vakcinu, koja im je davana mimo propisa. Neki su odlazili i na Kubu i platili, ili bar bili spremni da plate, 6000 evra koliko lečenje košta. Mnogi nisu ni imali šanse da do Kube odu jer zbog težine bolesti ne bi podneli tako dug let avionom. Neki su izgubili bitku. Svi ostali čekaju. Čudo? Ova vakcina to nije. Nije preventivna i nije za svaki tip kancera pluća. Svoj učinak postiže isključivo kod nemikrocelularnog karcinoma pluća u poodmaklom stadijumu (statusa "tri B" i četiri). Ne dovodi do izlečenja, već produžava život obolelih od šest meseci do četiri godine, time što sprečava širenje metastaza i pretvara karcinom u praktično hroničnu bolest. Pacijent je prima u četiri doze – u oba ramena i oba kuka. Isti postupak ponavlja se posle 14 dana, potom još tri puta na četrnaest dana, a onda po dogovoru s lekarom.

Dosadašnja ispitivanja su pokazala da nema opasnih kontraindikacija, odnosno, drugim rečima, da pacijent koji je primi nema šta da izgubi. Baš kao ni država ako nađe način da je uveze što pre.

L. J.

Borko, Jovo i zamlaćivanje pod kišobranom

Slutio sam još onomad da naprasna "sirizizacija" Stefanović Borka neće proći bez sveopšte kalakurnice, što bi rekao Basara. I, evo je: Borko piše sitnu knjigu programsku, Bakić Jovo mu tercia, a sve zajedno miriše, blago nama, na novu stranku na našem (oblačnom) nebu. Naime, ako B. S. zaista ponudi Demokratskoj stranci kao neku novu programsku osnovu ono što mediji kažu da će ponuditi, jasno je kao dan da će ga tzv. žuti temeljito iskulirati (jer se nisu najeli bunike), a sve je jasnije i da on to dobro zna, i da baš samo to i čeka, ne bi li mu to bilo pokriće za novu, "levičarsku" stranačku romansu. Neka vala, nemam ništa protiv, nek' se deca vole, nek' su mladenci srećni.

Zanima me, megjutoa, šta to Borko & Jovo nude kao "levu" alternativu ovoj vlasti, a bogme i opoziciji? Ima tu predloga koje bih odmah potpisao (recimo, oporezivanje crkava, ukidanje organizovanog sujeverja i verovanja u izmišljena bića kao nastavnog predmeta u javnim školama), ima i mnogo slatkorečivog nagvaždanja i praznoslovlja (ua socijalne razlike, ua "par-

beralni prijatelji iz Hrvatske i Slovenije silno načantrali protiv ulaska tih zemalja u NATO, i to je bila baš zgodna, savršeno bezopasna društvena igra: bilo je jasno da te zemlje u savez svakako ulaze, a pri tome će oni ispasti baje, buntovnici, prometeji, korifeji neke divne izvanatlantske slobode (koja je kao Higsov bozon donedavno: nigde nije viđena, ali mora da negde postoji).

Šta je, međutim, povika na NATO članstvo u kontekstu Srbije, ovakve kakva jeste? Ovde sklonost ka ulasku Srbije u taj savez nikada nije bila ni približno mejnstrim, naprotiv, malo šta je tako duboki *andergraund* kao otvoreno zalaganje za to. "Desno-patriotski" antiatlantski narativ kaže da je to "zato što su nas bombardovali", što je laž na svakom nivou, počev od toga da bi ti isti govorili to isto i da bombardovanja nije ni bilo, kao što su, uostalom, i govorili pre 1999; kaže, takođe, i da "Mi Srbi pripadamo nekoj drugoj, a ne evroatlantskoj civilizaciji, pa nam zato tamo nije mesto", što je da umreš od smeha već pri pogledu na geografsku kartu, naročito u svetlu grčkog, bu-

Retorika "protiv NATO" na Zapadu je bezopasan levo-hipsterski politički folklor, ali u Srbiji pravi aktivnu štetu

tijsko zapošljavanje", bla-bla), ima i raznog drugog ritualnog levičarenja, ali s tim se da živeti. Ono što mi je privuklo pažnju, a vidim da nikako nisam jedini, jeste pak rezolutna tvrdnja da Srbija po njihovoj meri nikako i nipošto neće u NATO, davno ga odneo, ime mu se ne pomenulo.

E, vidite, to je već važna stvar, ne zbog NATO-a (preživeće taj i bez Borka i Jove, pa i cele Srbije) nego zbog nas. Šta je NATO? Vojni savez izvesnog broja demokratskih zemalja (Da, demokratskih! Demokratskih nema u istraženom svemiru), baziran i na izvesnim zajedničkim vrednostima, načelno dovoljno uopštenim, ali koje mogu biti vrlo konkretno ugrožene, politički, pa i vojno. Pa se moraju moći i tako braniti, ako ne daj bože zatreba.

S NATO-om vam je (gle čuda) kao i s kapitalizmom: on na-prosto nije šarmantan, omiljen, seksi; najtačnije rečeno, on nije cool. U demokratskim zemljama "svi koji drže do sebe" (dakle, hipstersko-dokoličarske kaste svih vrsta) su protiv NATO, a manje-više i protiv kapitalizma: bradati žižekoliki profesori, razbarušeni umetnici i humanisti opšte prakse, nadobudni studenti s palestinskim maramama... Taj je antiatlantizam (koji se tako dugo pretvara da je načelni antimilitarizam da ponekad i samom sebi poveruje) naprosto sastavni deo adolescent-ske supkulture, i takav opstaje već decenijama, ali bez impresivnijeg efekta u stvarnosti: niti se NATO raspao niti će mrski kapitalizam propasti zbog toga što ga ne ljube (od njega neretko stipendirani) salonski revolucionari. Kako god, svo relevantno antiatlantističko parolisanje dolazi iz samog NATO sveta. Ili, pak, onog koji tome većinski teži: tako su se razni moji levo-li-

garskog i rumunskog, a sutra i makedonskog i crnogorskog članstva. Ta je argumentacija, dakle, gomila krša, ali je makar u samoj sebi do neke mere konzistentna. No, šta je "leva" argumentacija protiv NATO? Baš ništa izuzev onih "potresnih" opštih mesta koja možete čuti i na samom Zapadu, ali s jednom bitnom razlikom: tamo je to ne osobito važna niti štetna zanimacija dokonih "progresivnih" buržujčića, dočim u zemlji u ovako rovitom položaju u kakvom je Srbija to proizvodi sasvim konkretnu štetu raznih vrsta, od kojih je sada najvažnija ova: ne možeš (mislim, ne možeš *uistinu*, manimo se lahorastog frazetiranja!) biti protiv članstva Srbije u EU ili NATO a da istovremeno ne budeš aktivni kolaborant na izručivanju Srbije *puzajućoj putinizaciji*. Okej, naravno, načelno bi mogao, ali u idealnom svetu – u ovom konkretnom jok... I nema nijednog anti-NATO glasa koji sam ovde čuo, sleva, zdesna i iz sredine, a da nije svesno ili nesvesno proputinovski. A biti "korisni idiot" jednog despota (najčešće, gle, baš kremaljskog), eh, to je već bila sudbina mnogih zapadnih "progresivnih intelektualaca", i mnogih političkih pokreta koje su vodili.

Kako god bilo, neka Borka i Jove po hipsterskim tribinama i po fakultetskim aulama, ljupko je to, voleće ih zgodne studentkinje. Adolescencija je slatka, kod nekih potraje i doživotno, što ume da bude čak i simpatično, pod uslovom da se drže adolescent-skih tema.

A Srbiju, dakako – na Zapad. Politički, ekonomski, kulturno, vojno. Pa neka onda i patriote i anarhisti i slovenofili i komunisti i kolumnisti i svi drugi pričaju šta hoće. Atlantski kišobran će ravnodušno štititi svako njihovo hobističko zamlaćivanje. ¶

Najbolja investicija

“Većina zemalja u regionu nema predstavu kako žive deca iz manjinskih grupa, deca sa smetnjama u razvoju, siromašna deca, ili iz manjinskih etničkih grupa. Srbija je jedna od malobrojnih koja je imala hrabrosti da sagleda realnost”

Trodnevna poseta gospođe Mari-Pjer Puarije, regionalne direktorke UNICEF-a, našim državnim predstavnicima i kancelariji UNICEF-a u Srbiji, bila je povod razgovoru koji sledi. Gospođa Mari-Pjer Puarije je regionalna direktorka UNICEF-a za centralnu i istočnu Evropu i Zajednicu nezavisnih država.

Gospođa Puarije je regionalna direktorka UNICEF-a od 2012. godine, i sa sedištem u Ženevi upravlja radom UNICEF-a u Evropi i centralnoj Aziji. Pre toga je, sa dvadesetogodišnjim iskustvom stečenim u Aziji, Africi, Evropi i Latinskoj Americi, bila predstavnik UNICEF-a u Brazilu. Inače, u UNICEF-u je od 1984. godine, prvo sa sedištem u Njujorku, a zatim u Ženevi, gde je baš u vreme predgovora o usvajanju Konvencije o pravima deteta postavljena za rukovodioca Odeljenja za prava deteta. Potom je radila u Pakistanu, u Namibiji i u Mozambiku. Inače, gospođa Puarije je magistrirala na Nacionalnom institutu za orijentalne jezike i civilizacije (Sorbonne Nouvelle), a diplomirala je ekonomiju na Univerzitetu u Parizu nakon jednogodišnjeg studiranja na Harvardu.

Ovo je njena prva poseta Srbiji, i u vreme objavljivanja ovog broja “Vremena” još traje.

“VREME”: Koji je povod vaše posete?

MARI-PJER PUARIJE: Ova poseta je deo moje nadležnosti i moja obaveza. Posećujem zemlje u regionu za koji sam zadužena kad se pojavi poseban razlog. Povod ovoj poseti su razgovori o narednom petogodišnjem planu saradnje između UNICEF-a i Vlade Republike Srbije. Tekst tog programa je skoro završen. Došla sam da vidim situaciju na terenu, da se sretmem sa timom kancelarije UNICEF-a u Srbiji i sa partnerima, i da vidim da li se na osnovu do sada postignutog očekuju povoljni dugoročni rezultati. Dalje sledi da mi u Ženevi proverimo da li je

program usklađen sa globalnim prioritetima UNICEF-a, i na kraju bi Izvršni odbor UNICEF-a, na sastanku u septembru, trebalo i da ga formalno odobri.

Kakva je situacija dece u centralnoj i istočnoj Evropi i Zajednici nezavisnih država? Koji su najveći problemi sa kojima se deca i porodice suočavaju?

Iz perspektive UNICEF-a, region Evrope i centralne Azije je poseban. Može se reći da je u tom delu sveta ekonomski razvoj bolji nego u drugim delovima, pa su zato i socijalni indikatori bolji. Među indikatorima koji se odnose na decu, na primer zdravstvo i obrazovanje, rezultati pokazuju da je smrtnost odojčadi u regionu smanjena, u mnogim zemljama čak više od 50 odsto. Zatim: 95 odsto dece je vakcinisano, smanjeno je prenošenje HIV-a s majke na dete, a preko 90 odsto dece se upiše u školu. Znači, generalno gledajući, rezultati su dobri. Međutim, oni se odnose na nacionalni prosek, pa se zato u njima kriju veliki dispariteti. Neke grupe dece se izgube u tim pokazateljima: deca iz siromašnih porodica, deca sa smetnjama u razvoju, iz etničkih manjina kao što su Romi, deca iz udaljenih ruralnih oblasti, deca u institucijama. Na primer, stopa smrtnosti odojčadi među najsitimašnijom populacijom je 50 do 100 puta viša od nacionalnog proseka, među decom iz ruralnih oblasti je 40 odsto viša, a među decom manjina, na primer među Romima, dva puta je veća od nacionalnog proseka. Svi ovi rezultati su veoma slični indikatorima kakve smo dobili i u siromašnim azijskim zemljama, i u pojedinim zemljama Afrike.

Ovakvi indikatori su izazov za region. Naime, zna se da bolje edukovane i razvijene institucije regiona, partneri UNICEF-a, mogu da urade mnogo toga za decu. UNICEF im postavlja izazov da to urade za svako dete, da ne dozvole da deca koju

statistika ne vidi budu zaobiđena i zanemarena. Konkretno, za region kojem pripada Srbija, identifikovali smo deset ključnih rezultata koji su relevantni i za ceo svet. Na primer, u okviru obrazovanja, to je inkluzivno obrazovanje. Jer, ne možemo se zadovoljiti činjenicom da je u školu upisano 90 odsto dece. Šta je sa ostalom decom? Decom sa smetnjama u razvoju, decom manjina, onom koja žive u udaljenim krajevima zemlje, kao i svom ostalom izostavljenom decom. Zato je za datak u regionu da se posebna pažnja posveti ovoj nevidljivoj deci.

Kakva je situacija dece u Srbiji u odnosu na region? Da li ima sličnosti? Koje su razlike?

Srbija je jedna od 22 zemlje regiona, ima srednji nivo dohotka, i ostvarila je veliki napredak u mnogim oblastima koje se odnose na decu. Veliki deo dece je uhranjen, ide u školu, zaštićen je zakonom, a uočava se i, s obzirom na proces evropskih integracija, da se Srbija ozbiljno bavi pitanjem socijalne inkluzije i posvećuje pažnju i grupama dece koja su u statistikama nevidljiva. Ako, na primer, govorimo o obrazovanju, skoro sva deca u Srbiji idu u osnovnu i srednju školu. Ali, iz siromašnih porodica ide njih 66 odsto, iz romskih osnovnu školu pohađa 64 odsto, a srednju samo 22 odsto. U vrtićima je 50 odsto dece opšte populacije, što je veoma visok procenat na nivou regiona, ali među tom decom je samo šest odsto romske i devet odsto dece iz siromašnih porodica. Romska deca mlađa od pet godina tri puta više zaostaju u rastu od druge dece zbog akutne nehranjenosti.

Posebno bih istakla da je Srbija imala hrabrosti da uspostavi sistem razuđenih podataka, dok većina zemalja u regionu nema predstavu kako žive njihova deca iz manjinskih grupa, deca sa smetnjama u razvoju, siromašna deca, ili deca iz manjinskih etničkih i lingvističkih grupa. A

Foto: Marko Rupena

takve dece ima u svim zemljama. Srbija je, znači, jedna od malobrojnih koja je imala hrabrosti da se suoči sa realnošću. Srbija sarađuje sa UNICEF-om u prikupljanje podataka kroz Istraživanje višestrukih pokazatelja položaja žena i dece (MICS), i zato sad ja imam uvid u uslove i način na koji žive sva vaša deca. Treba odati priznanje takvoj zemlji koja je uočila disparitete zato što se time podiže svest, a svest jeste prvi korak ka promeni onoga što predstavlja problem. Zato je UNICEF-ov prioritet da sarađuje sa Srbijom, i da joj pomogne da ono što država radi za decu, to radi za svu svoju decu.

UNICEF je posebno zainteresovan da u Srbiji pomogne odrastanje dece u porodičnom okruženju. Ta tema je zanimljiva za ceo region. Ovaj region ima najvišu stopu institucionalizovane dece u svetu. To je posledica nasleđa sovjetskog perioda, kada se smatralo da je država bolji roditelj deci od bioloških roditelja, zato što se oni nalaze u teškoj situaciji – siromašni su, bolesni, ili bez posla i stana, pa se smatralo da je država bolja opcija za njihovu decu. Znamo da državni smeštaj nikad nije dobra opcija za odrastanje deteta. Odrastanje van porodice i porodičnog

okruženja odražava se na razvoj mozga i na detetove sposobnosti da funkcioniše kao građanin društva. Zato je pokrenuta kampanja da se deca izmeste iz institucija. Srbija je jedan od lidera ovog programa. Nije reč samo o zatvaranju institucija, već i o nalaženju načina kako da se ta deca iz institucija zbrinu. U tom pravcu Srbija je izgradila niz strategija. Prvo, 2011. godine je usvojen zakon kojim se zabranjuje smeštanje u institucije dece mlađe od tri godine. Zatim, razvija se sistem hraniteljskih porodica, i stručne podrške porodici kako bi se sprečilo razdvajanje deteta od roditelja. Takođe, u Srbiji se ulažu napor da se hraniteljstvo otvori i za decu sa smetnjama u razvoju, što je najteže postići. Mogu da kažem da je Srbija jedna od zemalja sa najnižom stopom institucionalizovane dece u regionu. Zato smo zamolili Srbiju da podeli to svoje iskustvo sa drugima. Predstavnici Srbije su izvestili i Izvršni odbor UNICEF-a o ovim naprima i postignućima, a pre godinu i po organizovan je skup u Njujorku na kome je Srbija dobila mogućnost da podeli to svoje iskustvo i sa drugim zemljama. Predstavnici drugih država regiona dolaze u Srbiju da iz prve ruke dobiju informacije

i na licu mesta se upoznaju sa primerima dobre prakse. Tako su predstavnici Moldavije nedavno posetili Srbiju.

Nasilje nad decom i među decom je veliki problem. Kako nasilje utiče na decu? Koje posledice ostavlja na dete? Vlada Srbije je, kao jedan od svojih prioriteta u kontekstu unapređenja prava deteta, identifikovala zaštitu dece od nasilja. Kako UNICEF pomaže?

Nasilje nad i među decom je globalni problem, ceo svet ga ima, svi društveni nivoi, sve etničke grupacije, svi nivoi obrazovanja. Problem nasilja postoji u kući, u školi, u institucijama. MICS istraživanje iz 2014. godine je pokazalo da je preko 40 odsto dece u Srbiji iskusilo neki oblik nasilnog disciplinovanja u kući. Nedavno istraživanje koje je UNICEF sproveo sa Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, pokazalo da 86 odsto dečaka i 77 odsto devojčica smatra da je rodno zasnovano nasilje opravdano. Ovaj pokazatelj navodi na pitanje šta društvo misli o tome, u kakvom okruženju bi želelo da odrastaju njihova deca. UNICEF je ohrabren spremnošću vaše vlade da se pozabavi ovim problemom. S obzirom na to da je, da bi se problem rešio, potrebna saradnja svih aktera u društvu, ohrabreni smo veću da su Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i UNICEF u Srbiji organizovali važan skup koji se bavio nasiljem nad decom, na kome su učestvovala i druga ministarstva, i organizacije civilnog društva, i privatni sektor, sa namerom da se identifikuju uzroci nasilja i da se razmisli o strategiji kako da se nasilje smanji i suzbije. Država Srbije je uspostavila program za sprečavanje nasilja u školama, i zemlje u regionu su zainteresovane da ga repliciraju. Vremena su teška, sredstava je nedovoljno, pa je tim pre neophodno definisati prioritete gde da se ulože ograničena sredstva. Drago mi je što sam od tima kancelarije UNICEF Srbije čula da u Srbiji postoji volja da se strateški investira u mladu generaciju, zato što je to najbolja investicija. To nije samo dobra ideja, već i mudar potez, i to je pravi pravac za celo društvo.

SONJA ĆIRIĆ

Foto: Milenković Milovan

Aleksandar Vučić i nevladin sektor

O sastanku premijera Srbije sa predstavnicima nevladinog sektora, stanju ljudskih prava i perspektivama u osamnaestoj emisiji "Zumiranje", odgovorni urednik nedeljnika "Vreme" Filip Švarc razgovarao je sa Vesnom Petrović, direktorkom Beogradskog centra za ljudska prava (BCLJP), i Draganom Popovićem, direktorom Centra za praktičnu politiku (CPP)

U poteklom periodu premijer Aleksandar Vučić dva puta se sastao sa predstavnicima nevladinih organizacija (NVO). Neki od njih bili su u dilemi da li sastanku treba prisustvovati jer im nije bio jasan motiv za njegovo održavanje. Vesna Petrović na sastanak nije otišla jer joj se, kako kaže, nije dopao način na koji je pozvana: "Neprimereno je što nam nije upućen zvanični poziv, već smo pozvani preko posrednika. Iako smatram da smo mi koji radimo u Kući ljudskih prava (KLJP) pristojan svet koji na poziv predsednika Vlade treba da se odazove, nisam želela da odem jer mi se ne dopada ni način na koji premijer komunicira sa javnošću i ministrima, pa nisam želela da pružim mogućnost da se nađem

u situaciji da mi se neko na tako nepristojan način obraća. Sumnjala sam i da su premijerovi motivi bili iskreni, a mogli su da budu usmereni ka prekidanju kampanje protiv zaštitnika građana Saše Jankovića. Mi iz NVO bili smo zgroženi tom hajkom, pa sam pomislila da je korak koji je premijer preduzeo način da nas iskoristi kako bi prevazišao situaciju koju je sam izazvao i koja je loša po njega."

Glavna dilema Dragana Popovića bila je zašto premijer želi da se sastane sa predstavnicima NVO i koji će biti rezultat: "Mi znamo šta smo želeli, a koji je bio njegov motiv i dalje je tajna. Ovo je bila jedna od prilika da premijeru direktno kažemo ono što pišemo i govorimo, a odnosi se pre svega na vladavinu prava

i ljudska prava. Najveći utisak u čitavoj priči za mene je to što uopšte polemishmo da li treba ići na sastanak sa predsednikom Vlade. To nam najbolje pokazuje u kakvom smo problemu i da je društvo na opasnoj stranputici. Premijer vlada autoritarno, bez ikakve sumnje, ali da li će preći liniju između autoritarizma i diktature ili će uspeti da se vrati više demokratiji, to je ono što nas muči. Ako imamo posla s nekim ko želi da postane neka vrsta diktatora, sve naše dileme da li se treba sastati s njim su na realnim osnovama."

O detaljima razgovora po pravilima ne sme se govoriti, objasnio je Popović i dodao da je premijer insistirao na tome da oseća da nema podrške takozvane građanske Srbije njegovim reformskim

naporima: "Podrška ne može da se stekne rušenjem vladavine prava i institucija. Mi ne možemo biti saveznici sa osobom koja ugrožava osnovne postulate jednog društva – demokratiju, ljudska prava i vladavinu prava, tri stuba koja su nama svetinja i oko kojih nema kompromisa. Na građane ostavlja poražavajući utisak kada vide da neko može tako brutalno da puca po jednoj instituciji kakva je zaštitnik građana. Javnost je reagovala odgovorno i uznemirila se zbog takve hajke i preko četiri hiljade ljudi za sedam dana potpisalo je našu peticiju. Kampanja je primirena, a da li je zaustavljena, tek ćemo videti. U svakom slučaju, već je nanela nezamislivu štetu po pravni poredak."

BCLJP svake godine izdaje izveštaj o stanju ljudskih prava, a ocena za 2014. jeste da je to godina u kojoj nisu sprovedene reforme pomenute u premijerovom ekspezeu, kaže Vesna Petrović: "Vlada se ne bavi ljudskim pravima, nema ministarstvo za to. U javnosti se stiče utisak da su ljudska prava ugrožena i to je jasno i premijeru i članovima Vlade. Od aprila do juna prošle godine usvojeno je 30 zakona od kojih samo jedan nije donet po hitnoj proceduri. 'Hitno' znači da niko ne zna šta piše u tim zakonima, a po skupštinskom poslovniku hitnost se upotrebljava u vanrednim situacijama."

Podrška na evropskom putu: NVO su zauzele jasan stav prema evrointegracijama i podržavaju napore Vlade. Prema dogovoru sa radnim grupama koje se bave pojedinačnim poglavljima, NVO nisu ušle u radne grupe, već su se prijavljivale za određena poglavlja u kojima su smatrale da imaju znanja i mogućnosti da utiču kada se usvajaju akcioni planovi.

"Posmatramo razvoj situacije, dajemo primedbe i sugestije", kaže Popović. "Neke radne grupe sarađuju više, neke manje, a osnovna komunikacija je zadovoljavajuća. Ipak, još uvek nema dovoljno poverenja države da prihvati preporuke i sugestije civilnog sektora. Ono što je važno jeste šta su nama evropske integracije, a šta predstavnicima vlasti i da li nam je isti cilj. Organizacijama iz KLP cilj je modernizacija zemlje, a ulazak u EU je moćno sredstvo da se to postigne. Vlast može biti vrlo kooperativna kada je reč o nekom važnom pitanju za bezbednost i međunarodne odnose, pa da nam »

FILIP ŠVARM razgovara sa
advokatom **BOŽOM PRELEVIĆEM**,
i novinarom **STEVANOM DOJČINOVIĆEM**

Otvoreno i bez cenzure O NOVOJ MAFIJI MEĐU NAMA

komentarišite uživo na:

[#Zumiranje](http://www.twitter.com/NedeljnikVreme)

■ **“Premijer ne može imati našu podršku kada izvede ministre na livadu, stavi tepih, stolove, mikrofone i održi jednočasovni govor. To je za mene metafora načina kako nekome nešto padne na pamet i svi drugi slede tu ideju koja treba da se domisli. Slažem se da treba održati sednicu u Kolubari, ali i tamo postoji konferencijska sala.”** – Vesna Petrović

■ **“Postalo je prihvatljivo da jedan čovek ima sve podatke i drži sve u svojim rukama. U ovom trenutku to je Aleksandar Vučić. To pokazuje da su institucije u velikom problemu, da sistem skoro ne postoji i u takvoj situaciji je normalno da postoje moćni pojedinci koji mogu da rade šta hoće.”** – Dragan Popović

za mnoga druga pitanja EU progleda kroz prste i da na mala vrata postanemo članica. Plašim se da nam oprostite nepoštovanje vladavine prava.”

Cilj NVO je da na svaki mogući način pomogne svojim znanjem na putu ka EU, a sve u cilju boljeg života građana, kaže Vesna Petrović: “Trebalo bi da pomognemo da Vlada razume šta o njoj građani misle. Vlada ima našu podršku kada je o pregovorima sa EU reč, ali premijer ne može imati podršku kada izvede ministre na livadu, stavi tepih, stolove, mikrofone i održi jednočasovni govor. Taj sastanak je za mene metafora načina kako nekome nešto padne na pamet i svi drugi slede tu ideju koja treba da se domisli. Slažem se da treba održati sednicu u Kolubari, ali i tamo postoji konferencijska sala.”

PRIVATIZOVANA DRŽAVA

“Postalo je prihvatljivo da jedan čovek ima sve podatke i drži sve u svojim rukama”, smatra Popović. “U ovom trenutku to je Aleksandar Vučić. To pokazuje da su institucije u velikom problemu, da sistem skoro ne postoji i u takvoj situaciji je normalno da postoje moćni pojedinci

koji mogu da rade šta hoće, pa i da izvede nečiji dosije i pokazuju ga okolo. Tako sve više imamo privatizovanu državu. Setimo se da smo pored svih nadležnih institucija i službi čekali da se prvi potpredsednik Vlade vrati iz inostranstva da nam saopšti nivo aflatoksina u mleku. Okupljanje svih ovlašćenja i moći oko jednog čoveka je najopasnije što ovu zemlju može da zadesi.”

“Koncentracija moći u ličnosti Aleksandra Vučića nije dobra ni za njega na dug rok”, kaže Vesna Petrović. “Šta god da se desi, odmah sledi izjava premijera da je to napad na Vladu, na njega lično ili njegovu porodicu. Uništeni su demokratska opozicija, fer i demokratski izbori. Ne postoji nijedna nevladina organizacija koja ih posmatra. Nemamo posmatrača, ali imamo batinaše”, kaže Petrović.

Popović je saglasan da medijska kontrola i fizički pritisak na ljude dovode u pitanje fer i slobodne izbore: “Kada imamo batinaše i sve medije pod kontrolom vlasti, nije ispunjena ni forma demokratskih izbora, a kamoli suština. Sve je prisutniji strah, šapuće se, pominju se teorije zavere, prisluškivanja... Mi imamo

potvrđeno da je neko iz Vojne službe bezbednosti obrađivao podatke o jednoj opozicionoj stranci. To je skandal tolike razmere da bi u svakoj normalnoj državi Vlada pala. Ovde je to zabašureno, ali ne može tako da se završi. Mnogo je opasno i sve zajedno izaziva strah kod ljudi šta sve u budućnosti može da se desi.”

Organizacije koje se bave ljudskim pravima nijedna Vlada nije podržavala, od Miloševićeve do Vučićeve, smatra Petrović: “Osnovni je problem što nema dijaloga. Nama je isto, samo sada imamo više posla da prepoznamo ono što nije dobro. Strah postoji, ali ne može se vladati strahom u 21. veku. Nemam utisak da su NVO ugrožene i da nas neko napada. Očekujem da ćemo doći na tapet kada se istroše svi drugi neprijatelji.”

“Osnovna razlika je što je sada mnogo gore stanje u društvu, pa drugačije reagujemo. Mi smo kao organizacija imali mnogo sukoba sa vlašću Borisa Tadića, ali je sada situacija u društvu mnogo gora. Ova vlast je mnogo opasnija za Srbiju nego što je bila nesposobna Tadićeva vlast”, zaključuje Popović.

PRIREDILA: KATARINA STEVANOVIĆ

Svako dete ima pravo na život

Fotografije: UNICEF Srbija/Dušan Milenković

Prema aktuelnim podacima, u Srbiji se godišnje rodi nešto više od 65.000 dece. Svako od njih, bilo da je zdravo ili bolesno, ima podjednaka prava na život, a svi mi smo obavezni da im ga omogućimo i obezbedimo.

Svetski standardi u važna merila opšte razvijenosti neke zemlje, a pre svega stanja u zdravstvu, svrstavaju smrtnost

novorođenčadi i odojčadi. U prvom slučaju to znači umiranje dece tokom prvog meseca, a u drugom ukupnu smrtnost dece mlađe od jedne godine. Prema podacima studije "Aktuelno stanje i mogućnosti unapređenja neonatalne zdravstvene zaštite u Srbiji", koja je avgusta prošle godine izrađena u Institutu za zdravstvenu zaštitu majke i deteta

Iz Konvencije o pravima deteta

ČLAN 6.

1. Strane ugovornice priznaju da svako dete samim rođenjem ima pravo na život.
2. Strane ugovornice će obezbediti u najvećoj mogućoj meri opstanak i razvoj deteta.

ČLAN 24.

1. Strane ugovornice priznaju pravo deteta na uživanje najvišeg ostvarivog zdravstvenog standarda i na kapacitete za lečenje i zdravstvenu rehabilitaciju. Države potpisnice će nastojati da obezbede da nijedno dete ne bude lišeno prava pristupa takvim uslugama zdravstvene zaštite.

2. Strane ugovornice će težiti punom ostvarivanju ovog prava, a posebno će preduzimati odgovarajuće mere: (a) da smanje smrtnost odojčadi i dece; (b) da obezbede pružanje potrebne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite svoj deci sa naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite...; (d) da obezbede odgovarajuću zdravstvenu zaštitu majkama pre i posle porođaja; (e) da omoguće da svi segmenti društva, a posebno roditelji i deca, budu informisani i da imaju pristup obrazovanju, kao i da im se pomogne u korišćenju osnovnih znanja o dečjem zdravlju i ishrani, prednosti dojenja...

Srbije "Dr Vukan Čupić" u Beogradu uz podršku UNICEF-a, u Srbiji tokom prvog meseca i tokom prve godine života umire gotovo dvostruko više dece nego što je prosek u zemljama Evropske unije.

Profesor dr Borisav Janković, pedijatar neonatolog i jedan od autora studije, kaže da je pri definisanju nacionalnih Milenijumskih razvojnih ciljeva 2006. godine, a na osnovu analize brojnih parametara, kao realno planirano da se "do 2015. godine stope smrtnosti novorođenčadi i odojčadi snize ispod evropskih proseka iz 2006 godine, što za neonatalnu smrtnost znači manje od 3, dok je za ukupnu smrtnost dece do kraja prve godine života projektovana redukcija stope ispod 3,5". U 2013. godini, kada su za potrebe pomenute studije rađena istraživanja, ove brojke su bile prilično udaljene od željenih ciljeva: stopa neonatalne smrtnosti iznosila je 4,8, a stopa smrtnosti dece do prvog rođendana 6,3.

Po profesoru Jankoviću, uzroci smrtnosti novorođenčadi na koje društvo može i treba da utiče se u najmanju ruku podjednako nalaze u "konstitucionalno-organizacionom i materijalnom domenu". Naime, od 58 porodilišta u Srbiji, 40 posto njih ima manje od 500 porođaja godišnje, dok u beogradskim porodilištima Ginekološko-akušerske klinike "Narodni front" i Klinike za ginekologiju

i akušerstvo Kliničkog centra Srbije, kao i u novosadskom porodilištu "Betanija", godišnje se prosečno rodi po 7000 beba, tako da "ove krajnosti ukazuju da se znatan broj dece kod nas rađa u suboptimalnim uslovima. Prema godišnjem Euorperistat Perinatalnom izveštaju, u porodilištima opterećenim velikim brojem porođaja moguće su pojave dehumanizacije, kao i prioritnog fokusiranja patoloških, a izvesnog stepena zanemarivanja normalnih trudnoća i porođaja. Na drugoj strani, prema istom dokumentu, lekari u porodilištima sa malo porođaja nemaju dovoljan 'volumen iskustva', frekvencija korišćenja složene opreme je retka usled čega se ona neredovno održava. Takva porodilišta ne mogu uvek adekvatno da reaguju u slučaju prevremenog porođaja ili kod rođenja bolesne bebe." Profesor Janković kaže da, naravno, takva "mala" porodilišta ne treba zatvoriti. "Treba ih koristiti za trudnoće i porođaje bez smetnji, i u njima treba obezbediti veoma kvalitetnu dijagnostiku tokom trudnoće i u slučaju identifikacije rizika po plod, trudnicu pre porođaja upućivati u porodilišta nekog od univerzitetskih centara namenjena trudnoćama i porođajima visokog rizika."

U tom smislu, kaže profesor Janković, "po opštevažećim pravilima, neonatalni mortalitet je moguće značajnije smanjiti

samo ukoliko se 80 do 90 odsto dece sa najvećim rizikom, a to su ona rođena pre vremena sa težinom ispod 1500 grama, u potpunosti zbrine u prostoru samog porodilišta. To podrazumeva da se u slučaju pretećeg porođaja trudnica sa još nerođenom bebom transportuje u porodilište sa svim savremenim mogućnostima neonatalne intenzivne terapije i nege. Kod nas je procenat potpunog zbrinjavanja dece sa najvišim rizikom u tako opremljenim porodilištima nešto viši od 30. Sadašnji sistem organizovanja nameće da se dete rodi ili pre vremena sa težinom manjom od 1500 grama ili bolesno, i tek onda se radi potpunog zbrinjavanja transportuje u drugu ustanovu, najčešće u Institut za neonatologiju, Institut za majku i dete, Dečju kliniku u Tiršovoj ili u novosadski Institut za zdravstvenu zaštitu dece i omladine. To je u znatnoj meri pogrešno, jer i najbolje organizovan transport povećava rizik za prevremeno rođenu i bolesnu novorođenu decu. Ovo je 'urođena' konceptijska greška našeg sistema neonatalne zdravstvene zaštite, kod nas je neonatologija, posebno intenzivna nega prerano rođene i bolesne dece, izmeštena iz porodilišta", kaže profesor Janković, i ilustruje kako to rade u svetu. "Pre izvesnog vremena u Institutu za majku i dete su bila dva profesora iz Hajdelberga u čijoj bolnici su upravo planirali izgradnju novog odeljenja neonatalne intenzivne nege tik uz porodilište, zato što je do sad bilo na spratu iznad! Hoće da se transport bebe od porođajne sale do neonatalne intenzivne nege smanje na najmanju moguću meru!"

Kod nas, u Beogradu, porodilište u Višegradskoj ima intenzivnu neonatalnu negu koja uglavnom odgovara važećim standardima, ocenjuje profesor Janković, a odnedavno, zahvaljujući rekonstrukciji prostora i novoj opremi, takve mogućnosti postoje i u bolnici "Narodni front". Kragujevac ima dobro konceptijsko rešenje: njihova ginekološka klinika je spojena sa dečjom, tako da se transport bolesne novorođene dece svodi na najmanju moguću meru. "Međutim, rad ovih ustanova u znatnoj meri otežava ozbiljan nedostatak kadrova što se naročito odnosi na odeljenja neonatologije u porodilištima u Višegradskoj i Dečjoj klinici u Kragujevcu gde su takođe neophodne

Prepoznati signal

Veoma je važno podržati roditelje dece sa zdravstvenim teškoćama ili razvojnim smetnjama da prežale predstavu zdravog deteta i uče da prepoznaju karakteristike i potrebe svog realnog deteta. Ivana Mihić, sa Odseka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, navodi da "istraživanja pokazuju da su deca sa hroničnim bolestima ili razvojnim smetnjama, uprkos velikom angažovanju njihovih roditelja, u znatno većem riziku od manje kvalitetne pružene brige u odnosu na decu iz opšte populacije. Deo razloga za ovo krije se u stresu koji roditelji doživljavaju, kao i stalnom fokusu na bolest (i/ili izlečenje). Zbog toga je važno podržati roditelje u identifikaciji i prepoznavanju signala i potreba deteta koje su iz domena socijalnog i emocionalnog razvoja, i čije će zadovoljavanje pružiti detetu osećaj zaštićenosti i sigurnosti u relaciji sa starateljem. Roditelj koji je senzitivniji biće ne samo dobar staratelj svom detetu, nego i bolji saradnik zdravstvenim radnicima u brizi oko zdravlja deteta, kao i kasnije stručnjacima u obrazovanju i drugim domenima života. Važno je omogućiti kontinuirani kontakt roditelja i deteta u toku boravka u porodilištu i kada je kasnije u životu zadržano na intenzivnoj ili poluintenzivnoj nezi. Na taj način pružamo kontekst u kom je moguće da se razvije stabilna sigurna relacija koja je za dete u novom, nepoznatom svetu neophodan preduslov osećanja zaštite, a time i zdravog razvoja."

KATARINA STEVANOVIĆ

temeljna rekonstrukcija prostora i zamenjena dotrajale opreme. Niško porodilište sa svojih 3500 porođaja, kao međuregionalni i univerzitetski centar, pokriva gravitaciono područje sa više od 10.000 porođaja, a još uvek nema rešen problem zbrinjavanja dece rođene sa manje od 1500 grama. Novi Beograd, kao jedna od najvećih opština u Srbiji na čijoj teritoriji se godišnje rodi oko 2400 beba, nema sopstveno porodilište. Postoji predlog da se podigne porodilište u okviru zgrade Instituta za majku i dete, što bi bila kombinacija po svim važećim pravilima, ali...

Prema podacima iz porodilišta, svako treće dete u Srbiji rođeno je carskim rezom. "Carski rez je opravdan samo ako postoji medicinski razlog. Roditelji pogrešno misle da je carski rez bolji za majku i za dete od prirodnog porođaja. To je ozbiljna hirurška intervencija, sa svim mogućim neposrednim i udaljenim komplikacijama za majku. Značajno je da totalna anestezija suprimira dojenje, a posle carskog reza bebe često imaju probleme zato što im na porođaju ostane voda u plućima. Kasnije dete ima mnogo veći rizik da bude gojazno ili sklono različitim alergijskim poremećajima. Novija istraživanja pokazuju i da se za 25odsto povećava rizik od autizma kod dece rođene carskim rezom. Taj procenat sa aspekta individualnog možda nije veliki, ali na nivou populacije – svakako jeste."

Početak ove godine javnost je burno reagovala na medijske izveštaje o neadekvatnoj ishrani budućih i novih mama u porodilištima, o nekomfortnim uslovima i neadekvatnom odnosu medicinskog osoblja prema njima. "Objektivno govoreći, najveći broj naših porodilišta još dugo neće zadovoljiti evropski standard po kome, recimo, nema porođajnih sala u kojima se u boksovima istovremeno porođaju nekoliko žena, već postoje porođajne sobe koje podrazumevaju privatnost." Dobra vest je da je pre mesec dana završena izrada standarda porodilišta i ustanova za zbrinjavanje novorođene dece, koje je uradila radna grupa Agencije za akreditaciju, zdravstvenih ustanova Srbije uz svesrdnu podršku UNICEF-a. Profesor Janković, član pomenute radne grupe, objašnjava da bi "porodilište dobilo akreditaciju mora da, osim medicinskih predušlova, obezbedi uslove za 'baby friendly' »

Priče iz prakse

Po rezultatima istraživanja "Sloboda rađanju – iskustva žena na porođaju u Srbiji", koje je početkom marta sproveo NVO Centar za mame, 11 odsto žena je izjavilo da zbog lošeg iskustva na porođaju nikada više ne želi da se porodi, 65 odsto porođilja ne učestvuje u donošenju odluka o načinu porođanja, kod više od četvrtine žena porođaj je negativno uticao na odnos sa bebom, a kod 14 odsto žena na odnos sa partnerom, dok 68 odsto njih nije uspešno počelo da doji bebu. U istraživanju su anketirane 2583 žene iz Srbije.

"Filozofija kojom se vodi Centar za mame vrlo je jednostavna: ako je mama dobro, cela porodica je dobro. Danas ne možemo pričati o pravima i tretmanu dece, kao ni o poboljšanju uslova za decu, a da ne pričamo o tome šta se dešava mamama i kako to može da utiče na celu porodicu", kaže Jovana Ružić, direktorka Centra. "Biti mama danas u Srbiji može da bude puno izazova. Od trenutka kada žena ostane u drugom stanju, počinje period koji često umesto da bude najlepší, bude najbrižniji – žene se brinu da li će ostati bez posla, da li će uspeti finansijski da izdrže sve što ih čeka sa dolaskom bebe

na svet i sa raznim troškovima koje idu uz vođenje trudnoće, koji mahom nisu predviđeni ali su obavezni ako želite da u porodilištu imate dobar tretman. Žena već u porodilištu dobija poruke koje nisu podsticajne već zaplašujuće i zabrinjavajuće, što se nastavlja i nakon izlaska iz porodilišta – tekstovi o medijski poznatim mamama koje su za par dana povratile manekensku liniju, mnoge lokacije koje su mame pre bebe posećivale nisu dostupne sa kolicima, očekivanja društva da mame preuzmu veći deo obaveza oko beba. Ogroman pritisak, ogromna očekivanja društva i često traumatičan start majčinstva često dovode do toga da se nova mama ne oseća srećnom i kompetentnom, u trenutku kada je za bebu i sve oko nje, a posebno za nju samu, bitno da se dobro oseća. Sve to negativno utiče i na celu porodicu, na odnos između partnera, i naravno na odnos prema detetu i na atmosferu u kojoj dete raste."

I udruženje "Roditelj" nastoji da se izbori za bolje uslove roditeljstva kako bi i deci bilo bolje. "Jedna od važnih naših tema svakako je zdravlje dece", navodi Angelina Radulović. "Svedoci smo da je naša zemlja, koja je veliki borac protiv bele kuge, to samo na papiru: novac za inkubator, neophodan za zaštitu prevremeno rođene dece, skupljao se humanitarnom akcijom 'Bitka za bebu'. Uz takvu, dakle slabu materijalnu situaciju zdravstva, neadekvatan odnos prema budućim majkama i porođiljama u porodilištima doživljava se kao da su porodilišta uređena tako da odgovaraju potrebama zdravstvenih radnika. Udruženje "Roditelj" se trudi da edukuje roditelje da dobiju prava koja im pripadaju. Iako ne možemo da zalazimo u lekarski deo posla, trudimo se da iniciramo promene koje mogu da utiču na kvalitet lečenja dece a mogu odmah da se implementiraju: *baby friendly*, prisustvo oca na porođaju i u bolnici dok je dete na bolničkom lečenju, promovisemo dojenje kao najvažniji deo zdravog početka života. Važna nam je i saradnja sa zdravstvenim radnicima koji ličnom inicijativom rade u korist bolje zdravstvene zaštite dece u Srbiji. Ništa od toga ne zahteva ogromna sredstva, već samo volju. Implementacija, naravno i primena, naših predloga pozitivno bi uticala na bebe, njihov zdrav početak života."

SONJA ĆIRIĆ, KATARINA STEVANOVIĆ

program – što pre svega podrazumeva permanentni kontakt između majke i bebe od rođenja do odlaska kući, čime se favorizuje i podstiče prirodna ishrana. Osim toga, akreditacioni standardi predviđaju da roditelji imaju mogućnost da pre porođaja obišu porodilište, pogledaju gde će im se roditi dete, da dobiju potpune informacije o mogućnostima smeštaja, kao i da uz uvažavanje profesionalnih pravila izaberu način porođaja.”

“Baby friendly” program se u svetu primenjuje od 1991. godine, a pokrenuli su ga Svetska zdravstvena organizacija i UNICEF. Cilj programa je promocija, zaštita i podrška dojenju, kao i boravak bebe uz majku i dojenje na zahtev bebe. U Srbiji se ovaj program primenjuje od 1995. godine. Profesor Janković kaže da su urađeni i akreditacioni standardi “baby friendly plus”, odnosno set namenjen bolesnoj novorođenčadi, čime se insistira da i bolesno dete bude s majkom onoliko koliko god je to moguće. U Institutu za majku i dete je to već moguće, a u Institutu ta neonatologiju, između ostalog, postoji program podsticanja razvoja prerano rođene dece i banka mleka kojom se i bolesnoj deci omogućava humano mleko.

Ishrana majčinim mlekom ima neprocenjiv značaj za rast i razvoj deteta, a time i za njegovo zdravlje tokom celog života. Sve je više dokaza da ishrana u prvih 1000 dana života ima presudan uticaj na naše zdravlje za ceo život. Dojenje je i više od toga. Tokom dojenja uspostavlja

se čvrsta veza između majke i bebe i zadovoljava se bebina potreba za ljubavlju, toplotom i sigurnošću na jedinstven način. Zbog toga su zaključci prvog svetuskog samita posvećenog dojenju, održanog u Madridu 2012. godine, da je niska stopa dojenja javno-zdravstveni problem, a ne izbor načina života.

U našoj zemlji stopa isključivog dojenja odojčadi u prvih šest meseci je samo 13 odsto, pa je podrška prirodnom hranjenju veliki državni interes. Olga Stanojlović, pedijatar sa tridesetogodišnjim iskustvom na neonatologiji, inače šef odeljenja neonatologije Bolnice za ginekologiju i akušerstvo KBC Zvezdara, ističe da je “pravo svake bebe da joj se omogući majčino mleko, ali je i pravo žene da odluči da li hoće ili neće da doji svoje dete. Jer, dojenje se ne može nametnuti niti narediti, može se samo podstaknuti, pokazati, poučiti, podržati i odnegovati.”

Sa 2500 porođaja godišnje, KBC Zvezdara je peta u Srbiji po broju porođaja i nastoji da u potpunosti sprovede program “baby friendly” počevši od obilaska porodilišta budućih mama iz škola za trudnice domova zdravlja. Olga Stanojlović posebno ističe podršku i pomoć dojenja. “Prvi kontakt majke i bebe, koža na kožu, je od neprocenjivog značaja. To je trenutak kada se majka i dete prvi put pogledaju, kada se majka zaljubi u svoju bebu. Posebno bih naglasila značaj prvog doja još u porođajnoj sali u prvom satu posle porođaja. Smatra se da je to ‘sveti

sat’, momenat kad se formira porodica, pa je idealno da je tada i tata prisutan, a optimalno je da ih u tom trenutku osoblje što manje uznemirava. Podjednako je važno da kontakt majke i bebe posle carskog reza bude dva do četiri sata nakon operacije, kao i prisustvo roditelja bolesnog novorođenčeta u prostoru intenzivne nege. Pomoć i podrška majci za uspešno uspostavljanje dojenja potrebna je sve vreme boravka u porodilištu. Za to je, osim obuke i posvećenosti, neophodan i dovoljan broj babica i pedijatrijskih sestara što je, moglo bi se reći, gorući problem našeg zdravstva jer u svim porodilištima nedostaje veliki broj zdravstvenih radnika.”

Porodilište je, iako važna, samo jedna karika u podršci dojenju, kaže Olga Stanojlović, zato što zdrava porodilja i beba tu provedu samo dva-tri dana. “Potrebno je još u trudnoći početi s obukom i podrškom dojenju. Međutim, ginekolozi su nedovoljno uključeni, iako su važna karika zato što žena ima poverenja u svog lekara. Takođe je i po izlasku majke iz porodilišta potrebna pomoć patronažnih sestara i osoblja dečjeg dispanzera.”

Olga Stanojlović naglašava da “najnovije preporuke SZO posvećene unapređenju dojenja (BFHI 2009. g.) naglašavaju da je u implementaciji ovog programa važna uloga ne samo zdravstvenih ustanova već i lokalne zajednice, a pre svega državnih institucija. Neophodan je sveobuhvatan, multisektorski napor na svim nivoima da se zaštiti, promovise i podrži optimalna ishrana odojčadi i male dece. Ovo uključuje odgovarajuću zakonsku regulativu, socijalnu promociju i podršku zdravstvenom sistemu i zdravstvenim radnicima. Globalna strategija na nivou države podrazumeva da su, uz zdravstveni sektor, uključeni i predstavnici Vlade, prehrambenog sektora, predstavnici finansijskih institucija, Vladinog socijalnog sektora, akademskog sektora, nevladinih organizacija, stručnjaka za komunikaciju kao i stručnjaka za monitoring i evaluaciju. Potrebna je sveobuhvatan napor da se makar približimo preporukama Komiteta za ishranu UN po kojima do 2015. godine treba postići da bar 60 odsto dece bude isključivo dojeno.” Jer, svako dete ima pravo da bude zdravo.

SONJA ĆIRIĆ

Ogledak o jeziku

Na radiju u kolima čujem pesmu "Nedostaje mi tvoje bliskosti", ženski glas, odličan, pesma gotovo isto toliko dobra, pa šta mi onda skreće pažnju sa saobr. znakova i učesnika u jav. saobraćaju?! Pokušavam da se prestrojim u traku iz koje bih levo u Svetozara Markovića (naš čovek prima lično i ne bez uvređenosti i gneva kad neko da migavac i merka priliku ne bi li iz svoje dotadašnje prešao u drugu, tuđu traku: oni koji su dotad držali školsko rastojanje i ohrabрили skretača da se zaleti u prazan prostor, dodaju gas da nakanu drznikovu osujete: ima da nastavi trakom koju mu je sudbina dodelila!), šta mi smeta, padež i zamenica, ništa strašno, ali inkrim. rečenica nije zakrpa, nije u njoj nijedan oblik iznuđen: "nedostaje mi tvoje bliskosti" je lajtmotiv, možda i naslov.

Zar uz glagol *nedostajati* ne ide nominativ? Nedostaje mi *ko/šta*? Može li se reći: nedostaje mi bliskosti?! Hm, možda i može: "Nedostajao mi je novac da opravim sudareni pontijak-bonvil", to može sigurno, novac je u prvom padežu, ali može verovatno i ovo: "Nedostajalo mi je novca da opravim udareni auto!"

Malo dobre volje i obe verzije zvuče prihvatljivo!

Skrećem, sad već kod hotela "Park", opet ulevo, ima strela za nas, gde smo ono stali, da, zar bliskost ne mora biti uzajamna? Kako može biti tvoja ili moja? Nedostaje mi *naša* bliskost (koju smo izgubili), da, takva rečenica bi mi na jedno

izdavač, so, pokušaću sa nečim drugim: *Zakon o neometanju redovnog života građana ma ko od stranih državnika, umetnika ili prijatelja Srbije došao u posetu.*

Šta je bilo?!

Bez ikakvog preth. upozorenja u Ruzveltovoj sam (vozeći od Bogoslovije) policijski oteran u poprečnu ulicu, najpre vidim krkljanac, stolpotvorenje, traffic jam, bouchon i probku, onda ugledam posred ulice popreko ostavljen (ne mogu reći parkiran!) policijski auto i žandarma koji bez milosti usmerava smušeno krdo u poprečnu ulicu, i niko ne otvara prozor niti rogom razbija leptir-staklo da pita kojim dobrom mi ne idemo kud smo krenuli. Uh, nije valjda neko od naših najbližih, naprasno?... ispred je Novo groblje, Aleja velikana, ma nije, to bi se znalo, bili bi dani žalosti, mimohod, knjiga žalosti... Neko je došao u posetu i naši ga pred kraj rad. vremena vode na groblje, a da ne bi gost putovao petnaest minuta nekim civilnim neupadljivim kolima (ili taksijem, ima se!), odlučeno je da nas nekoliko hiljada izgubimo po sat i po, i da na nekoj od raskrsnica koje nepropisno zakrčujemo možda dođe do nemilih scena i bratoubilačkog nagona!

Evo prvog i za sada jedinog člana Zakona o neometanju građana: **1. Javni saobraćaj može biti zaustavljen samo usled ili nakon elementarne nepogode te radi vođenja NOR-a.**

Ako se za mnom povede zakonom propisani broj građana i poslanika, eto nama uskoro Zakona o neometanju redovnog života građana

uvo ušla, na drugo izašla, ali i ova koju sam čuo pa je prevrćem ko šnajder džep – zar nije isto tako dobra?!

Dobra je, kako ne bi bila dobra, uklapa se u ono što sam naučno ustanovio: jezik uvek pobeđuje, odnosi pobeđu i nad gramatikom, logikom, i nad nečim još jačim, nad mojom navikom! Jezik nikad ne zataji, nikad ne podbaci, priznaj da razumeš, ti čistunče samouki, o čemu devojka peva! – Razumem, i ako pesma opstane pedeset ili sto godina taj izraz može postati jezička norma, halalio bih tekstopiscu roditel'nyi, ali kad bi makar bliskost bila u množini tj. dvojini – "nedostaje mi *naše* bliskosti"! S druge strane, naratorica ostavlja utisak da za izgubljenu bliskost nije ona kriva, sirotica žali za izgubl. bliskošću i možda priželjkuje da se potonja obnovi: zbog tebe nismo (kao nekada) bliski, *moja bliskost* još je na raspolaganju...

Hej, evo ga mesto, nadomak kuće (nedostaje mi ovakve bliskosti), i nije pod lipom! Čiji miomiris prija svima, samo ne alergičarima i kolima koja usled lepljivo-prašnjave smole moraju svaki čas u mrsku perionicu.

Na oglas da napišem bonton o mobilnom telefoniranju nije se javila nijedna ustanova, nijedan mecena, nijedan

Sozercanie: Nema u životu političara ničega što po važnosti nadilazi živote njihovih birača i nejači koju tek čeka pravo glasa. Državini službenici dužni su da planiraju vlastiti podvoz tako da bez ikakvih privilegija, bez specijalne pratnje, bez svečane kolone stignu kud treba. Mi nemamo ništa protiv predsednika Italije koji nam želi svako dobro i kojeg većina od nas ne bi ni prepoznala da je do groblja došao dvadesetpeticom ili tramvajem, a u pratnji dvojice specijalaca koji bi se gradili da su kontrolori Bus-Plusa. Na ulazu u groblje sreo bi se sa domaćinima koji su u dogovoreni čas takođe stigli kako je ko hteo: pešice, taksijem, autobusom, vlastitim automobilom... To bi nam svima služilo na čast. Drugo, i ne manje važno: dok Zakon ne stupi na snagu, Vlada Srbije, famozno Predsedništvo i Skupština grada dužni su izvestiti ponaosob svakog građanina – ulica ta i ta biće zatvorena za sirotinju i smrtnike od tad i tad do tad i tad, a od tad i tad do tad i tad ne sme proći više od dvadeset minuta.

Na svim prilazima toj ulici prolaznike će sačekivati policajci i policajke koji će natenane, sve osmehujući se i nudeć bespl. osvež. napitke te poslastice karakteristične za tu zemlju, objašnjavati prolaznicima ko nam je to i odakle došao.

A ne ovako.

NA KAUČU

Pravila za učešće na Evrosongu eksplicitno kažu da "tekstovi, govori, gestovi političke ili slične prirode" nisu dozvoljeni tokom održavanja takmičenja. Pa ipak, u šezdeset godina Evrosonga politika je kroz sporedne ulaze i na mala vrata često dospevala na evrovizijsku pozornicu, koja se koristi kao platforma za prenošenje poruka koje su u osnovi (geo)političke. Od samog početka Evrosong je bio platforma za artikulisanje i sučeljavanje političkih stavova: dok je, na primer, papa Pije XII u Evrosongu prepoznavao potencijal za "jedinstvo nacija", suzbijanje predrasuda i rušenje barijera, francusko komunističko glasilo *Radio Liberté* opisivalo ga je kao novo oružje psihološkog rata koje služi ujedinjenju Evrope

U godini velikog jubileja stogodišnjice početka Prvog svetskog rata Austrija je prošlogodišnjom pobedom *drag queen* Končite Vurst (Thomas Neuwirth) u Kopenhagenu osigurala mesto evrovizijske zemlje-domaćina, i to u godini u kojoj se obeležava šezdeset godina od pristupanja ove zemlje Ujedinjenim nacijama, a Evrosong, kao najdugovečnije muzičko TV nadmetanje na svetu, održava se 60. put. Austrija je među najstarijim

učesnicama Evrosonga, ali ne bi se mogla nazvati "evrovizijskom velesilom". Od prvog nastupa 1957, osam puta je osvojila poslednje mesto. Ove godine i *null points*. Period najvećih uspeha Austrije na Evrosongu pripada kasnim pedesetim i ranim šezdesetim godinama, zaključno s pobedom Uda Jirgensena (1966) s numerom *Merci, Chérie*.

"Ko nije bio u vojsci ne poznaje svoju zemlju, a ko ne gleda Evroviziju ne poznaje Evropu", primetio je vizuelni umetnik

Braco Dimitrijević. Evrovizijska manifestacija u Beču odvijala se pod sloganom *Building Bridges (Gradimo mostove)* i zalagala se za vrednosti tolerancije, inkluzije i povezivanja. Pravila Evropske unije za radiodifuziju (EBU) za učešće na Evrosongu eksplicitno kažu da "tekstovi, govori, gestovi političke ili slične prirode" nisu dozvoljeni tokom održavanja takmičenja. Pa ipak, u šezdeset godina Evrosonga politika je kroz sporedne ulaze i na mala vrata često dospevala na evrovizijsku

S KONČITOM

fotografije AP Photo

pozornicu, koja se koristi kao platforma za prenošenje poruka koje su u osnovi (geo)političke. Može se tvrditi da je od samog početka Evrosong bio platforma za artikulisanje i sučeljavanje političkih stavova: dok je, na primer, papa Pije XII (1939–1958) u Evrosongu prepoznavao potencijal za "jedinstvo nacija", suzbijanje predrasuda i rušenje barijera, francusko komunističko glasilo *Radio Liberté* opisivalo ga je kao novo oružje psihološkog rata koje služi ujedinjenju Evrope.

SPOMENIK BUDALAŠTINI

U vreme hladnoratovskih podela zemlje Istočnog bloka održavale su svoju verziju Evrosonga: Međunarodni festival pesama u poljskom gradu Sopotu pokrenuo je 1961. Vladislav Vladek Spilman (protagonista filma *Pijanista* Romana Polanskog), a pod nazivom *Pesma Intervizije* i održavan je sve dok general Jaruzelski nije zaveo vanredno stanje. Tako je i učešće SFR Jugoslavije na Pesmi Evrovizije u osnovi predstavljalo politički stejtment. Šezdesetih i

sedamdesetih godina se na Pesmi Evrovizije protestovalo protiv autoritarnih režima: takmičenje u Madridu 1969. brojkovala je upravo Austrija u znak protesta protiv Frankove diktature. Emitovanje evrovizijske pesme *E depois do adeus* na portugalskom državnom radiju označilo je signal za mobilizaciju trupa koje su svrgnule Salazarovu diktaturu u "karanfil revoluciji" (25. april 1974). U to vreme su otvoreni i pravi evrovizijski "frontovi": između Grčke i Turske zbog turske vojne intervencije u severnom delu Kipra; između Izraela i severnoafričkih zemalja koje su se diljem odrekle učešća na Evroviziji, na koje imaju pravo kao članice EBU. (Jedina arapska zemlja, Maroko, učestvovala je samo jednom – 1980. u Hagu, kada je Izrael odsustvovao zbog nacionalnog praznika.)

Oblici političke komunikacije (ili konflikta) na Evrosongu mogu biti veoma suptilni: tako je npr. Španija u vreme britansko-argentinskog rata oko Foklandskih ostrva u Herogejt 1982. poslala pesmu u ritmu argentinskog tanga. Muzički repertoar Evrovizije postepeno je inkorporirao sadržaje kao što su protesti protiv izgradnje elektrana ili instaliranja krstarećih projektila i peršing raketa u američkim vojnim bazama, i tako se ekološki i mirovni aktivizam uspostavio kao poželjan kontrapunkt "trivijalnim" sadržajima zbog kojih je Evrovizija kritikovana s najviših instanci (francuski ministar kulture Žak Lang) kao "spomenik budalaštini".

Vrhunac "političke osvešćenosti" Evrovizija je ipak doživela na samom kraju Hladnog rata, u Zagrebu 1990. – neposredno nakon pada Berlinskog zida: predstavnik Norveške tada je pevao o Brandenburškoj kapiji (Ketil Stokkan, *Brandenburger Tor*); predstavnici Nemačke (Chris Kempers & Daniel Kovac) izveli su slobodoljubivu pesmu *Frei zu leben*; Austrijanka (Simone) pevala je o rušenju zidova (*Keine Mauern mehr*), dok je takmičenje svakako obeležila pobeda Tota Kutunja s "programskom" numerom *Insieme* (*Unite Unite Europe*). I druge pesme govorile su o "politični korektnim" »

temama: pevanju na ulici (Izrael, *Shara Barkhovot*), muzici i svetu (Švajcarska, *Musik klingt in die Welt hinaus*), ljubavi i svetu (Velika Britanija, *Give a Little Love Back to the World*), rasnoj harmoniji (Francuska, *White and Black Blues*), Evropi (Irska, *Somewhere in Europe*), slobodi (Finska, *Fri?*)... Belgijski predstavnik (Philippe Lafontaine) razvio je, kao i Toto Kutunjo, temu o multikulturnim ljubavnim vezama pomalo se udvarajući domaćoj (jugoslovenskoj) publici numerom *Macédomienne* (Moja Makedonka).

BRENDIRANJE NACIJA

Evrovizijsko takmičenje u dvorani "Vatroslav Lisinski" najavilo je evrovizijsku mapu Nove Evrope i Evropske unije u koju se postepeno upisuju bivše zemlje Istočnog bloka. Na toj mapi iscrtavaju se nove i brišu stare granice, formiraju nove mreže solidarnosti i nova savezništva u

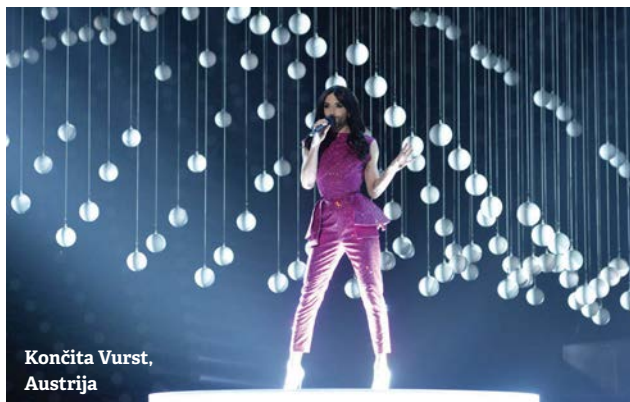
odeljak o "društvu i kulturi" sadržao je poglavlje "Estonia on the Eurovision Landscape", gde se dalekovido uviđa da "najbolji taktički izbor za uspeh na takmičenju za Pesmu Evrovizije nije naprosto orijentacija prema autentičnom Zapadu, već pre dopadljivost drugim delovima Evrope na kojoj treba raditi. To znači da treba da nudimo pesme u zapadnom stilu onima koji ne mogu da glasaju za Zapad iz istorijskih i kulturnih razloga... To će otvoriti neočekivane perspektive za priđošlice iz devedesetih koje mogu imati za rezultat neočekivane pobeđe. Ovo će verovatno naglasiti, a ne ublažiti, polarizaciju Evrope na ovom relativno neutralnom polju – takmičenju za Pesmu Evrovizije."

Nakon evrovizijske pobeđe Estonije (za kojom su sledile pobeđe Letonije, Turske, Ukrajine, Grčke, Srbije, Rusije i Azerbejdžana) za "istočne" Evropljane u

(ser) Teri Vogan (čuven po svojim sarkastičnim komentarima na račun evrovizijskih takmičara npr.: *"It's a battle between the songs and the hair... and the hair's winning"*) otvoreno je izražavao poziciju poznatu kao "Eurovisionscepticism": "Definitivno postoji baltički blok i balkanski blok, a odskora je tu i ruski blok. Rekao sam ovo toliko puta da je postalo kliše: pobedili smo u Hladnom ratu, ali smo izgubili Evroviziju." S druge strane, BBC-jev DJ Pol Gambačini je kao primer politički motivisanog glasanja navodio podatak da se glasanje za britanske predstavnike "stropoštal" nakon invazije na Irak. "Možda je to čudan razlog da se okonča rat, ali ako želite pobeđu na Evroviziji pošaljite momke kućama."

KAO FENIKS

Nakon 2000. godine (kada je pobedila Danska) stare učesnice Evrovizije osvoji-

Končita Vurst,
Austrija

Mans Zelmerlov, Švedska

razmeni evrovizijskih poena, grade novi mostovi i otvaraju novi frontovi. Kada je 2001. u Kopenhagenu pobedila Estonija, estonski političari, tada u završnoj fazi pregovora o pristupu Evropskoj uniji, pripisali su ovoj pobeđi veliki simbolički značaj. Estonski premijer Mart Laar izjavio je tada da Estonija "više ne kuca na vrata Evrope, već ulazi kroz njih pevajući". Angažovana je britanska PR kompanija *Interbrand*, koja je iskustvo s "brendiranjem nacije" stekla na kampanji *Cool Britania* (inicijativa administracije Tonijsa Blera), da bi osmislila projekat *Brand Estonia*. Ova promotivna kampanja trebalo je da promoviše Republiku Estoniju u inostranstvu – doprinese njenom uspehu u privlačenju stranih investitora, promoviše turističku ponudu i proširi evropsko tržište za izvoz iz Estonije. Štaviše, u jednom izveštaju Ujedinjenim nacijama

Novoj Evropi Evrovizija je postala poligon za pokazivanje ne samo onoga što jesu već i onoga što bi želeli da budu. Za "zapadne" Evropljane u ovakvom odnosu snaga Evrovizija je postala mesto za demonstraciju ironije. Irska, najuspešnija evrovizijska nacija (7 pobeđa) i "serijski" pobednik (1992, 1993, 1994), kojoj je Evrosong bio izvor nacionalnog ponosa, sada "simulira ravnodušnost". *Irish Times* je izneo mišljenje prema kome "trud oko pobeđe na Evroviziji sada ugrožava novu, nonšalantnu sliku koju imamo o sebi kao naciji". U zapadnoevropske medije ušlo je u opticaj pitanje zašto zapadnoevropske zemlje plaćaju najviše za takmičenje u kome praktično više nemaju šansu da pobeđu, praćeno konstatacijom da se istočnoevropske zemlje evidentno upliću u prljave poslove trgovine poenima. Čuveni evrovizijski komentator BBC-ja

le su samo tri pobeđe u prvoj deceniji XXI stoleća: Finska (2006), Norveška (2009) i Nemačka (2010). Kao odgovor na kritike sistema *televoting* glasanja, koji obezbeđuje (isuviše) veliki manevarski prostor za manipulaciju glasovima gledalaca i, naročito, manipulaciju glasovima imigrantskih zajednica tj. "dijaspore" za svoje matične zemlje, EBU je 2009. godine (dakle u Moskvi) ponovo uvela sistem glasanja koji kombinuje glasove stručnih žirija i glasove gledalaca u odnosu pola-pola. Pobeđa Lene Mejer-Landrut iz Hanovera (inače unuke zapadnonemačkog ambasadora u Sovjetskom Savezu Andreasa Mejer-Landruta) tako je označila prekretnicu u odnosu snaga na relaciju Istok-Zapad, jer je od tada jedinu evrovizijsku pobeđu koja nije pripala zemljama "stare Evrope" osvojio Azerbejdžan (2011).

Evrovizijska pobednica iz Austrije,

harizmatična Končita Vurst, druga je po redu *drag-queen* koja je osvojila evrovijsku titulu (prva je nezaboravna Izraelka Dana International), i prva koja nosi bradu, koja je postala njen zaštitni znak. Među deset razloga zbog kojih Končita mora da pobeđi u Kopenhagenu kao prva dva *International Business Times* naveo je sledeće: 1. To će da iznervira Ruse i 2. To će da iznervira homofobe u Istočnoj Evropi. Na fonu aktuelnih oružanih sukoba u Ukrajini, *Daily Telegraph* je zaključio da je takmičenje u Kopenhagenu "the most political Eurovision yet". Šta čini evrovizijsku pobeđu tanane Končite i njene pesme *Rise Like a Phoenix* toliko političkom? Odgovor daje *Der Spiegel*: Končita je "pretvorila (evrovizijsko) takmičenje u referendum o tome šta društvo u Evropi prihvata, a šta ne". Štaviše, prema nemačkom državnom radiju *Deutschlandfunk*, evrovizijski glasovi

s Istoka), Končita je ratnica (ili barem aktivistkinja) u novom hladnom ratu koji Evropu polarizuje na "pravu" tj. progresivnu i "lažnu" tj. retrogradnu. Retrogradnoj ili "lažnoj" evrovizijskoj Evropi se ne može verovati ni kada glasa demokratski tj. telefonom (jer tada ispoljava tribalizam), ni kada dodeljuje poene putem žirija (jer tada ispoljava nepotizam). Ovakvi diskursi u osnovi imaju duboko nepoverenje prema "Istoku", slepilo za ograničenja "Zapada" i pod plaštom progresivnosti kriju upravo njenu suprotnost.

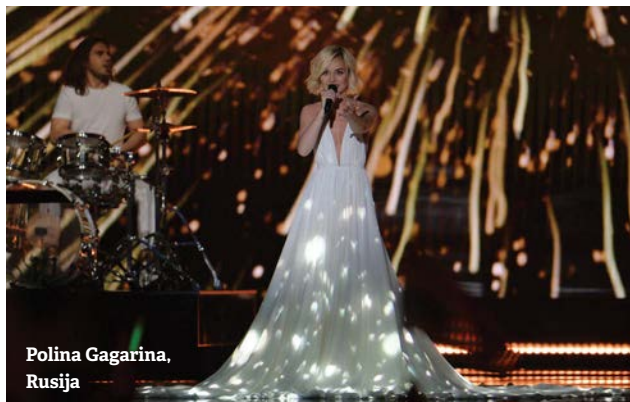
Uostalom, i predsednik Azerbejdžana Ilham Alijev s pravom je zaključio da se "u današnjem svetu ne zna gde završavaju pesme, a počinje politika".

DOBRO JUTRO, AUSTRALIJA

Specifičnosti ovogodišnje Evrovizije i svojevrsni slavljenički presedani jesu direktan prenos u Kini i učešće Australi-

povlači iz takmičenja. Generalni direktor ukrajinske državne televizije NTU izjavio je da "nemamo prava da organizujemo loš nastup. A nemamo para za dobar."

Austrija, međutim, nije štedela trud i sredstva da bi se kao domaćin Evrosonga predstavila u najboljem svetlu. U skladu s Končitinom porukom o toleranciji i inkluziji, u sklopu priprema za Evrosong (između brojnih drugih aktivnosti) grad Beč je privremeno uveo nove saobraćajne znakove na kojima se istopolni parovi grle ili drže za ruke. Sam evrovizijski prenos obuhvatio je brojne mogućnosti da se promoviše kulturna i istorijska (a posebno muzička) baština austrijske prestonice. Znamenite evrovizijske razglednice (*postcards*) predstavljale su i bečke znamenitosti i manje poznata mesta i atrakcije austrijskih pokrajina. Lepote Beča predstavljene su iz perspektive kućnih ljubimaca (konj, mačka i pas Švarceneger) šarmantnih voditelj-

Polina Gagarina,
Rusija

Nina Sublati, Gruzija

u Kopenhagenu iscrtali su novu evropsku mapu seksualne represije i normi ponašanja.

Tako Končitina pobeđa simbolizuje ne samo uspon Stare Evrope na Evrosongu, odnosno povratak u centar pažnje koju su u prošloj deceniji uzurpirale "pridošlice" i njihove neprincipijelne koalicije. Ona simbolizuje pravo na vidljivost LGBT zajednice, pravo na različitost, pravo na ravnopravnost, istopolne brakove, toleranciju i inkluziju (pa i na povezivanje, npr. kroz homonacionalizam) – sve ono što Istok neće ili ne može da usvoji kao autentične evropske vrednosti. Pobeđa Dane International u Birmingemu 1998. simbolizovala je "izlazak iz ormara" LGBT zajednice, decenijama okupljene oko Evrosonga, a koja (do tada) nije imala pravo na javnu vidljivost i prepoznatljivost. Za razliku od Dane (koja je takođe

je kao specijalnog gosta. Pop-zvezda Gaj Sebastijan osvojio je visoko 5. mesto i 196 poena, a Australija je ovu počast zaslužila brojn timerom i vernom evrovizijskom publikom i populacijom fanova koja sa strahom prati transkontinentalne evrovizijske prenose. Zbog toga je karakteristični evrovizijski pozdrav "Good evening Europe" preinačen u "Good evening Europe and good morning Australia". Nevidljivi evrovizijski most sagrađen između Evrope i Australije, međutim, ide preko Ukrajine: Evrovizija se odvija u senci odsustva nekadašnje evrovizijske "velesile", koja je Ruslaninom pobedom slavila uspehe Narandžaste revolucije. Ove godine Ukrajina se povukla s Evrosonga navodeći kao glavne razloge nemire u zemlji i troškove učešća, zbog kojih se određen broj evrovizijskih zemalja (Luksemburg odavno, a ove godine i Hrvatska i Bosna i Hercegovina)

ki transkontinentalnog porekla (Alis, Mirjam i Arabela), koje su predstavljene i kao "divne majke i supruge". Kao nova atrakcija i nacionalni simbol Končita je u pauzama razgovarala s takmičarima. Istorija Evrovizije rekapitulirana je u duhovitim prilozima o omaškama tokom glasanja ili reakcijama pobednika (na pobeđu). U jednom od priloga razmatrana je "iz austrijskog ugla" uloga mašine za šivenje i vodootporne maskare (austrijski pronalasci) u istorijskom razvoju Evrovizije. Pogodite ko je učinio popularnim izležavanje na kauču: Sigmund Frojd!

I ovogodišnjim evrovizijskim repertoarom dominiraju ljubavni sadržaji (*Grande amore, In the Name of Love, Love Injected, Adio, One Last Breath, I Am Yours, Still in Love with You, Goodbye to Yesterday, Here For You* itd.). Končitina poruka o pravu na različitost, jednakost i razumevanje

Bečka škola

Protekle nedelje, širom Beča, na transparentima je pisalo: "Beč 12 poena!"

Najistureniji deo Balkana, odskočna daska ka Ujedinjenoj Evropi i klevka srednjoevropskog duha, ovim putem sebi je odao priznanje za organizaciju Evrosonga.

Globalno raspevano odmeravanje geopolitičkih odnosa održano je po 60. put u srcu Evrope. Time je postavljen Ginisov rekord za najduže međunarodno muzičko takmičenje, što dokazuje da su malograđanski kič i sladunjava osećajnost (zlobnici bi rekli glupost) – neuništivi!

Sve se poklopilo na ovogodišnjem Evrosongu. Pobjednica, koja je takmičenje donela u Beč, famozna Končita Vurst, postala je globalni znak za drugačiji polni i seksualni izbor. Izborila se sa predrasudama i dala priliku Austriji da se pokaže kao tolerantna sredina, daleko od mržnje prema LGBT populaciji, kao cvet političke korektnosti, daleko od nasleđa fašizma i ekstremne političke desnice.

Pragmatične Bečljice shvatile su da je neuporedivo lakše izgraditi imidž modela EU tolerancije – preko Evrosonga, makar on bio praktično Parada muzičkog ponosa, nego rešiti problem netrpeljivosti prema Južnjacima, Balkancima i ostalim auslenderima.

Tokom prenosa videli smo Končitu i tri voditeljke, rasne gracije koje su simbolizovale Aziju, Evropu i Afriku – ujedinjene u bečkoj dekadenciji i hedonizmu. Ova linija se nastavila tokom cele manifestacije gde ništa nije prepušteno slučaju. Moto ovogodišnjeg Evrosonga bio je "Gradimo mostove", prema drugim

narodima, ljudima i kulturama. Pokazalo se da je to bio odličan PR potez. Tolerancija prema istopolnoj ljubavi dostigla je ove godine svoj vrhunac, pa su poljupci među dečacima ili devojka u spotovima i najavama nadmašili hetero nežnosti. Naravno da nemam ništa protiv istopolne ljubavi, ali je ovde praktično Evrosong izjednačen sa homo ikonografijom. Slično je, ali ipak nije isto.

Upravo tu leži suština problema sa Evrosongom. Možda ste mislili da samo mi, na ex-Yu prostorima, ovom festivalu lakih melodija pridajemo preveliki značaj.

Naravno, nije tako jer se preko malograđanskog ukusa i sklonosti ka kiču gotovo 200 miliona TV gledalaca diskretno menja javno mnjenje.

Evropa je danas ostrvo na koje želi da se ukrca ogroman broj emigranata iz Afrike ili Azije. Zato je neobično važno da budete deo ove raspevane bajke, makar da ste Izrael ili Azerbejdžan. Poruka ostatku sveta glasi: evo nas u Evropi, siti smo i raspevani, neviđeno smo tolerantni, pogledajte kako prihvatamo nastupe osoba sa Daunovim sindromom iz Finske, ili invalida, kao što je lepa Poljakinja u kolicima, a homoseksualci su ovde pre pravilo nego izuzetak. Važno je samo da smo svi Evropljani i imamo uredne prijave boravka, onda ste pozvani na ovaj bal.

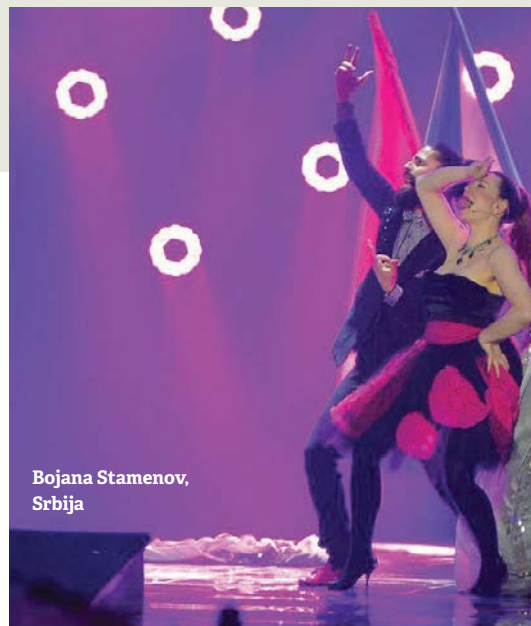
Bečki Evrosong biće upamćen po učešću Australije. Ako tražite logično

shvaćena je ozbiljno i elaborirana kroz nastupe Finske, Poljske i Srbije. Grupa Voltaj iskoristila je evrovizijsku pozornicu da bi promovisala prava dece koja su u Rumuniji napuštena ili zapostavljena od roditelja koji rade van zemlje. Predstavnicu Francuske (Lisa Angell) izvela je potresna šansona koja evocira strahote Prvog svetskog rata, a predstavnicu Mađarske (Boglárka Csemer – Boggie) antiratnu numeru *Wars for Nothing*. Dve evrovizijske ratnice sa identičnim nazivom pesama (*Warrior*), Amber sa Malte i Nina Sublati iz Gruzije, na nešto militantniji način zalažu se za rodnu ravnopravnost.

IDENTITETSKA PITANJA

Pitanja na koja istraživači Evrosonga najčešće nastoje da odgovore su: kakve predstave nacionalnog i evropskog identiteta formiraju učesnici Evrosonga svojim nastupom, izborom pesama, muzikom i kostimima? Prema kojim društvenim

principima se oblikuju ove predstave? Na koji način na njih utiču specifični – i često konflikt – interesi različitih "kari-ka" u "proizvodnom lancu" (EBU, nacionalni TV kanali, takmičari, diskografske kuće, novinari i komentatori...). Konačno, kako publika reaguje na ovakve predstave "nacionalnog"? Na koji način ovaj program utiče na formiranje kolektivnih identiteta, društvenih veza ili političkih agendi u različitim zemljama? Jedno od ključnih pitanja je ko može (sme) da govori (peva) u ime nacije (države) – kome je dozvoljen pristup u javnu sferu Evrovizije – i koji narativi o nacionalnom identitetu mogu (smeju) da postanu dominantni. Evrosong je dokazao da nacionalni identitet (silom prilika), uz izdašnu upotrebu šljokica, lamea i vodo-otporne šminke mogu da zastupaju bizarne koreografije, neukusni kostimi i šokantne pojave koje obuhvataju transseksualce, "sponzoruse", napuštene neveste, ratnike s Karpata, trbušne plesačice, maloletne

Bojana Stamenov,
Srbija

starlete, vanzemaljce – pojedinačno ili u kombinacijama. Ovogodišnji Evrosong daje sasvim drugačiju sliku.

Rodna statistika ovogodišnjeg Evrosonga izgleda ovako: nastupilo je 40 zemalja koje je predstavljalo 14 muških i 18 ženskih solista (solistkinja), 6 muško-ženskih dueta, šestočlana mešovita vokalna grupa iz Jermenije (Genealogy) i italijanski

Možda ste mislili da samo mi, na ex-Yu prostorima, ovom festivalu lakih melodija pridajemo preveliki značaj. Naravno, nije tako jer se preko malograđanskog ukusa i sklonosti ka kiču gotovo 200 miliona TV gledalaca diskretno menja javno mnjenje

objašnjenje za činjenicu da je kontinent Australija postao deo evro-kiča, naći ćete ga na istom mestu gde nastaje ideja o brađatoj ženi Končiti Vurst. Identitet definišete sami, pa je samo važno da nešto mnogo želite i vaša želja će se pre ili kasnije ispuniti. Vi ste ono što želite da budete!

Naravno, ne treba smetnuti s uma i komercijalni efekat ove manifestacije, naročito ako u obzir uzmete činjenicu da je ove godine po prvi put Evrosong emitovan u Kini u direktnom prenosu. Organizatorima je sekira definitivno upala u med i otvorilo se tržište o kojem su mogli samo da sanjaju. Ako se Kinezi "prime", a sigurno hoće, jer kič je univerzalan osmeh kosmosa, eto nama kineskih pevača za godinu-dve. Pitam se samo kako li se snašao komentator na kineskoj televiziji po pitanju gej ikonografije. Kakav li je stav Komunističke partije po ovom pitanju?

Tu se nije snašla ni naša Duška, pa je diskretno prećutkivala ili interpretirala istopolnu simboliku Evrosonga. Naš javni servis izgleda još nije spreman da se deklarise po ovom pitanju. Nastup Srbije je ove godine primer partnerstva između RTS-a i privatne produkcije Beoton, što se moglo videti kroz neprekidno pojavljivanje i mahanje Saše Mirkovića, estradnog menadžera ovdašnjeg. Čovek se toliko smeškao i mahao da je u par navrata

uspeo da zakloni i našu Bojanu u grin rumu.

Posle polufinala malo su nam

porasla krila i nadali smo se dobrom plasmanu. Kada je glasanje počelo i kada je postalo jasno da nećemo pobediti, entuzijazam u prenosu je eksponencijalno opao i pojavili su se jetki komentari. Završili smo na 10. mestu, a javnost je dobila novu zanimaciju, aferu oko nepravilnog glasanja, mada se naša pozicija ni u slučaju revizije rezultata ne menja. Od Crne Gore dobismo 12 poena, a od ostalih tradicionalnih saveznika – čorak! Bilo je malo prepucavanja sa Albancima na društvenim mrežama, znate ono: oni nama "debela vam pevačica", mi njima: "pogledajte semafor".

Pobedio je Šveđanin sa razigranim hologramima, ispred rasplakane Ruskinje i tri operska metroseksualca iz Italije. Očekivano, zar ne? Šveđanin će albanskim fanovima možda morati da objasni kako se slikao sa albanskom zastavom ispod svojih nogu, ali to nema više veze sa pevanjem.

Na kraju, Evrosong u Beču prethodila je serija protesta pod nazivom "Dani haosa" u organizaciji pankera i levičarskih organizacija. Osim neslaganja sa muzičkim ukusom, pankeri su želeli da skrenu pažnju na bacanje ogromnih para iz budžeta koje bi mogle mnogo pametnije da se upotrebe. Slično nedavnim protestima studenata u Milanu, javnost iritira licemerje velikih manifestacija sa zvučnim porukama tolerancije koje su isključivo deklarativne prirode. Budžet Evrosonga verovatno je dovoljan za sanaciju posledica zemljotresa u Nepal u godišnjeg budžeta Malija. Lepo pevaju ti Afrikanci i ostala globalna sirotinja, ali daleko im lepa kuća. Mnogo brate mračne, nekako mi nisu za Evrosong.

foto FoNet

muški vokalni trio (Il Volo). Broj takmičara nedefinisane rodne pripadnosti (barem na osnovu evrovizijskog nastupa) bio je 0. Broj poljubaca "u usta" na evrovizijskoj pozornici (konstantan izvor iritacije konzervativnog dela publike još od nastupa danskih takmičara Birte Vilke i Gustava Vinklera u Frankfurtu 1957) bio je 1, a ljubili su se predstavnici Litvanije. U Rigi

2003. veliku nervozu izazvalo je pitanje hoće li se ruske predstavnice t.A.T.u. ljubiti na sceni. Pre dve godine u Malmeu duhove je uzburkao same sex poljubac kojim se finska predstavnica (Krista Siegfriids, *Marry Me*) uključila u aktuelnu polemiku o istopolnim brakovima. Što se ovogodišnje Evrovizije tiče, budući da publiku sada iritiraju samo istopolni poljupci, može se reći da je i broj kontroverzi oko poljubaca iznosio 0.

Na osnovu pažljivijeg posmatranja evrovizijskih prenosa iz Beča mogu se zaključiti dve stvari: 1) da Evrovizija više ne želi da liči na *freak show* (komentar Terija Vogana na nastup Končite Vurst u Kopenhagenu), odnosno da želi da se vrati svom izvornom formatu porodične zabave za jedno veče; 2) da Evrovizija više ne želi da liči na smotru neofolklornog stvaralaštva u kome zemlje učesnice promovisu "tradicijisku folklornu glazbu i narodni izričaj" (komentar hrvatske štampe na

nastup Severine u Atini). Svojevremeno je Boris Novković, evrovizijski takmičar (Kijev 2005) i kompozitor numere *Moja štikla* nazvao Evroviziju "festivalom koji otkriva tajne malih zemalja o kojima nismo ništa znali". Međutim, čini se da Evrovizija upravo to sve manje želi da bude. Tako su jedina dva nastupa koja vizuelno i muzički referiraju na "narodni izričaj" bili nastupi Kneza kao predstavnika Crne Gore (u prepoznatljivoj "tradiciji" istambulskog nastupa Željka Joksimovića s numerom *Lane moje*) i nastup jermenskog mešovitog vokalnog sastava Genealogy. U godini kada Jermenija obeležava stogodišnjicu početka "jermenskog holokausta" – etničkog čišćenja jermenskog stanovništva od strane otomanskih vlasti tokom Prvog svetskog rata – sve u nastupima ovog šestočlanog sastava ima simbolički karakter: od teksta i naslova pesme (*Face the Shadow*, odnosno *Don't Deny*) do naziva i sastava grupe, koju čine jermenska pop-folk

pevačica Inga Aršakjan i pet pevača iz jermenske dijaspore s različitih kontinenata. Njihov nastup, međutim, uglavnom samo kostimski referira na jermensku tradiciju dominantno se priklanjajući "brodvejskom" idiomu globalne muzičke industrije i pevanju na engleskom.

JEZIČKA POLITIKA

Pravilo koje nalaže da se pesme izvode na maternjem jeziku izvođača menjalo se nekoliko puta tokom istorije Evrosonga. Od 1956. do 1965. nije bilo pravila koje bi propisivalo na kom se jeziku pesme izvode. Pošto je Švedska 1965. godine nastupila s pesmom na engleskom (Ingvar Wixell, *Absent Friend*), naredne godine uvedeno je pravilo koje nalaže da pesme moraju da se izvode na jednom od zvaničnih jezika zemlje učesnice. Ovaj propis kritikovan je uz argumentaciju da zahvaljujući njemu predstavnici Velike Britanije i Irske dobijaju ogromnu prednost u odnosu na ostale takmičare. Sendi Džons, predstavnica Irske u Edinburgu 1972, izazvala je malu senzaciju izvedbom na gelskom jeziku *Ceol an Ghrá*. "Jezičke restrikcije" obustavljene su 1973. u Luksemburgu, kada je takmičarima ponovo dozvoljeno da koriste jezik po izboru. To je omogućilo i grupi ABBA da nastupi (i pobedi) u Brajtonu 1974. s pesmom *Waterloo*. Već 1977. EBU je odlučila da se vrati na pređašnji propis o pevanju na "maternjem jeziku". U Jerusalemu je 1999. ponovo uvedena "jezička liberalizacija", zahvaljujući kojoj su na evrovizijskoj pozornici mogle da se čuju i pesme na izmišljenim jezicima ili na svahiliju. Tako su, na primer, na beogradskoj Evroviziji 2008. predstavnici Estonije *Kreisiraadio* izveli pesmu *Leto svet* na srpsko-nemačko-finskom (s kojom se nisu plasirali u finale).

Svojevremeno je primećeno da je omiljeni panevropski jezik Evrosonga "bebeći" (*Boom-Bang-a-Bang; Ding Ding Dong; Diggi-Loo Diggi-Ley* itd.), ali da jezik jaslica ustupa mesto engleskom, na užas onih koji žele da Evropa ostane bastion jezičkog diverziteta. Stoga je i grčki poslanik Evropskog parlamenta Jorgos Karacaferis (vođa radikalno desne partije *Laikós Orthodoxos Synagermós*) tražio od Evropske komisije da preduzme mere protiv "bastardizacije" Evrosonga i trijumfa "loše muzike i američkih reči",

time što bi se takmičari (ponovo) obavezali da pevaju na svom jeziku. Nešto kasnije (2005. u Kijevu) Elena Paparizu pobedila je s velikim evrovizijskim hitom *My Number One*.

Jezička statistika ovogodišnjeg Evrosonga izgleda ovako: od ukupno 40 numera 33 su izvedene na engleskom, a 1 u kombinaciji engleskog i drugog (rumunskog) jezika. Ostali jezici prisutni na ovogodišnjoj Evroviziji bili su finški, crnogorski, portugalski, francuski, španski i italijanski. Srbija je prvi put učestvovala na Evroviziji s pesmom na engleskom jeziku (*Beauty Never Lies*). Osvojila je 10 mesto i 53 poena: najveći broj poena u finalu Bojana Stamenov dobila je od Crne Gore (*douze points*), Makedonije (10) i Slovenije (6).

ZA MLAĐE OD 18 GODINA

Ono zbog čega (kako ko) volimo prenos Evrovizije je gomila sasvim nepotrebnih podataka o takmičarima, kao npr. da se predstavnik Belgije jako plaši komaraca (dok se zmija i pacova ne plaši uopšte), da predstavnica Malte jako voli čokoladu ili da je predstavnik Makedonije dobio ime po Danijelu Popoviću (crnogorskom heroju Evrosonga iz 1983). Ove godine evidentan je akcenat na porodičnim vrednostima, iskazan kroz podatke da npr. predstavnica Grčke ima tri sina i da redovno posećuje crkvu, da predstavnica Francuske uvek ima pri sebi sliku ćerke, da je predstavnica Rusije oslabila 30 kg po rođenju deteta, da predstavnica Albanije mnogo duguje svojim roditeljima, da su predstavnici Slovenije bračni par itd. U prilog tome da Evrovizija više ne želi da bude kritikovana kao freak show govori i modna statistika i evidentne tendencije dekvirizacije i dešljokizacije ovogodišnjeg takmičenja. Ona kaže sledeće: najveći broj takmičarki (15) nastupio je u elegantnim toaletama do poda. Među njima su samo takmičarke iz Malte, Švajcarske i Španije (ako ne računamo violinistkinju iz Belorusije) imale dubok, dakle, provokativan šlic. Pet takmičarki nosilo je "pristojne" haljine iznad kolena. U pantalonama je nastupilo pet takmičarki, među kojima su bile naročito simpatične plastične helanke portugalske pevačice Leonor Andrade. U gotik izdanju, koje znatno odstupa od stajlinga drugih

takmičarki, predstavnica Gruzije (Nina Sublatti) nastupila je u vrućim pantalonicama, ali u dubokim čizmama iznad kolena, što u kombinaciji praktično daje pantalone. Drugim rečima, mini suknje su nosile samo prateće plesačice i vokali iz Srbije (1), Danske (2) i Velike Britanije (2), a hot pants samo prateće plesačice i vokali iz Australije (1) i Moldavije (nekoliko). Nastup u kome su moldavske PPV odevene kao policajke izvodile i vertikalne špage, Duška Vučinić-Lučić ocenila je kao neprikladan za mlađe od 18 godina. Pod utiskom tananog struka Končite Vurst nekoliko takmičarki nastupilo je u toaletama koje ističu ovaj atribut žensvenosti: grčka (Maria Elena Kyriakou), ruska (Polina Gagarina), letonska (Aminata), švajcarska (Mélanie René) i španska (Edurne). Uz prve tri među navedenim damama najdublji dekolte imala je predstavnica Albanije Elhaida Dani.

Muški deo učesnika bio je, po pravilu, odeven u pristojnu večernju (mušku) garderobu i uredno podšišan i obrijan, a od tog pravila odstupili su samo predstavnici Moldavije (Eduard Romanyuta) u ne-standardnom hip-hop outfitu (zbog duge kose), predstavnici Finske (PKN, pank sastav koji čini grupa sredovečnih muškaraca sa Daunovim sindromom) i predstavnici Austrije (The Makemakes), dugokosi bend koji za sebe tvrdi da ima "odlične frizure i uske pantalone", a po stajlingu (više po frizurama, a manje po pantalonama) dosta podseća na Kornij grupu u Brajtonu 1974. Među obiljem kravata koje su krasile večernja odela muških učesnika Evrovizije posebno se istakla inventivna kombinacija kravate i leptir mašne Danijela Kajmakoskog (zvezda X-faktora i predstavnika Makedonije), kravata koja pomalo liči na kornjaču u vlasništvu pevača rumunskog benda Voltaj (Călin Goia) i kravata sa zlatnim detaljima (u divnoj kombinaciji sa zlatnim patikama) mladog predstavnika Izraela (Nadav Guedj). Predstavnik Švedske (Måns Zelmerlöw), bez kravate, osvojio je srca evrovizijskih glasača i doveo Evroviziju po drugi put u ovoj deceniji u Švedsku, i po peti put u poslednjih deset godina u Skandinaviju. Njegova poruka glasi:

*We are the heroes of our time
But we're dancing with
the demons in our minds.*

IRENA ŠENTEVSKA

Nežnost u apokaliptičnim vremenima

fotografije M. Milenković

“Ovo što sada živimo je kao u vremenu ranog hrišćanstva. Onim ljudima koji su držali do nekog sistema vrednosti, koji su držali do sebe, njima je jako teško, oni su se sklonili, postali su nevidljivi, oni su, u prenesenom smislu u šahtu. Baš kao što su beskućnici nevidljivi, nevidljivi su i dobri lekari, inženjeri, matematičari, fini i pristojni ljudi, oni koji nisu vaspitavani da preko leševa dolaze do nečega. Oni su u šahtu, tom nekakvom podzemlju – tu je Srbija koja vredi. To su ljudi koji se druže između sebe, nemaju novca da izlaze, sami su u svojoj državi postali građani drugog reda. A s druge strane, onaj Beograd gore trešti i šljašti”

U sinopsisu novog filma Miroslava Momčilovića *Smrdljiva bajka* stoji ovako: “Moma je skitnica i pati od depresije. Ema je skitnica i lečila se od alkoholizma. Moma živi u napuštenim fabričkim pogonima. Ema živi u šahtu. Ema se Momi dopala na prvi pogled. Moma se Emi dopao na drugi pogled. Ema je nekad davno izgubila bebu i počela da pije. Ili je prvo počela da pije pa izgubila bebu. Nije više ni važno. Važno je da joj je Moma pomogao da to preboli. Moma i Ema počinju da žive zajedno. Jedno drugom ulepšavaju

dane. Dovijaju se u potpunoj nemaštini. Venčavaju se. Venčava ih Kralj Klošara koji živi na deponiji. Moma i Ema odlaze na medeni mesec i tom prilikom nailaze na ostavljenu bebu pored kontejnera. Nastavljaju život u troje...”

Momu i Emu igraju Žarko Laušević i Jelena Đokić. Film je trenutno u montaži. Scenarista i režiser *Smrdljive bajke* je Miroslav Momčilović, autor zapaženih filmova *Sedam i po* (2006), *Čekaj me, ja sigurno neću doći* (2009) i *Smrt čoveka na Balkanu* (2012), scenarista *Kad porastem biću*

Kengur (2004). U razgovoru za “Vreme” Momčilović priča da su junaci njegovog novog filma dvoje ljudi na socijalnom dnu – doslovno, jer žive u šahtu. I da je, kada je počeo da uči o beskućnicima u Beogradu, mislio da je tu – kraj, korak od groba:

“Inače su šahtovi po mom kraju, Novom Beogradu, vrlo često naseljeni, što govori o našem društvu i svemu onome u čemu živimo. Ovo je u osnovi ljubavna priča, ali film ljubavnom pričom ne počinje. To je dvoje ljudi bez nade. Oni jedu iz kontejnera, otporni su na trovanja, u depresijama,

alkoholnim krizama... Kada se sretnu, jedina stvar koja ih pokrene je – ljubav. Oni su se odrekli svih zemaljskih potreba osim potrebe za ljubavlju. Žanrovski, to je egzistencijalistička melodrama. Ljubav je tu ono najbazičnije, potrebnije od hrane i vode. Možda tako nije u stvarnom životu, možda je to onaj bajkoviti momenat u filmu, ali junacima *Smrdljive bajke* to jeste najbitnije – ljubav. I oni poput dva Don Kihota u želji da budu jedno uz drugo, prevazilaze te drastične prepreke i probleme u kojima se nalaze.”

“VREME”: U tvojim filmovima bilo je beskućnika i ranije. Petar Božović u Čekaj me, ja sigurno neću doći igra beskućnika, žrtvu neuzvraćene ljubavi. To je upečatljiva epizodna uloga, ali i lajtmotiv celog filma. Proganja te ta tema beskućništva?

MIROSLAV MOMČILOVIĆ: Jeste, i u *Kenguru* postoji mala uloga beskućnika koji doziva jednu Slađanu. A lik beskućnika sam imao i u filmu *Sedam i po*, ali sam tu scenu celu izbacio u montaži. Inače, Petar Božović u *Smrdljivoj bajci* igra Kralja Klošara, to je još jedan bajkoviti detalj u filmu. Jesam uvek osećao nežnost prema beskućnicima, oni su jedna potpuno nezaštićena grupa, sve druge socijalne grupe imaju neku pomoć, udruženja, nekog ko se bori za njihova prava... Skitnice i klošari nemaju nikog i ništa. Postoji dom u

Kumodraškoj ulici gde može da se smesti stotinak ljudi na hranu i spavanje, a Beograd ima nekoliko hiljada beskućnika.

Sad u montaži možeš konačno da vidiš jeste li uspeli da izvučete ono zrno nežnosti iz enterijera kakav je šaht? Ili je za голу ljubav romantika nevažna, možda čak opterećujuća, suvišna?

Tanka je linija između nežne, emotivne scene i patetike. I lako se prelazi. Uvek sam se pazio patetike. Ali, moram da priznam da sam tragao za momentima nežnosti. Tragao sam da izvučem nežnosti iz šahta, iz te napuštene fabrike gde oni u početku žive. To jeste teško. Ali, to i jeste bila priča koju sam želeo da ispričam. Da sam hteo ogoljenu priču o dvoje beskućnika, snimao bih prave beskućnike. Ali, bojim se da bi se to svelo na jednu opštu poruku.

Bio bi to dokumentarac o beskućnicima...

Pa, da. To može da bude i zanimljivo i dobro, kako se to kaže – društveno angažovano, ali u suštini, kod nas jalovo i nepotrebno, jer bi se takav film sveo na “težak život” tih ljudi, i to nije ništa novo, ovde teško žive i oni sa kućama, a kamoli beskućnici. Film, s druge strane, nije bajka, sem u nekoliko detalja, ali jeste bajkovit upravo zbog takve optike, zbog tog mog traganja za nečim romantičnim u te dve potpuno ogoljene strukture ličnosti, jer

ovde govorimo o ljudima koji su retko kad trezni, koji imaju neuroze, nesanice, drhtavice, alkoholne krize, koji su u paničnom, patološkom strahu od gladi i hladnoće, možete ih usred avgusta videti obučene po slojevima, u vunanim kapama i šalovima... Tragao sam da iz tog konteksta izvučem ono što se zove melodrama. Tragao sam za jedinstvom suprotnosti: smrad i bajka. Nežna osećanja u apokaliptičnom ambijentu. Držanje za ruke u okruženju deponije. Jedan prepoznatljiv melodramatični zaplet i rasplet događaju se u potpuno neočekivanom ambijentu, u jednom opštem rasulu.

Prvi put sam priču o dvoje beskućnika u nekoj vrsti veze video u emisiji “Ciklotron”, koju je radio moj prijatelj Dušan Čavić. To je nekad išlo na TV B92, posle 5. oktobra. Do tada sam imao utisak da su beskućnici sami, da ne žive u zajednici, mislio sam, odrekli su se svega, pa i potrebe za ljubavlju. Kasnije sam shvatio da postoje samci, a postoje i parovi među beskućnicima. Znam za jedan par koji je živio u Zemunskom parku, godinu dana su bili tamo, posle su ih stanari iz susednih zgrada prijavili policiji pa su ih sklonili odatle. Onda sam našao jedan par koji je živio u kanizacionom šahtu, on je imao bicikl, ona je imala bicikl, ti bicikli su im koristili kao kolica, za transport. Pratio sam ih neko vreme. Držali su se za ruke. Nežno.

To je bila moja inspiracija za scenario. Moja želja da radim ovu priču od samog početka nije poticala od života beskućnika kao takvog, nego upravo od onoga što sam već rekao: da dvoje ljudi koji su na samom dnu, koji nemaju ama baš ništa od života, imaju potrebu da vole. I da im je to važnije od kuće, od hleba, od vode. I događa se sve kao u prvobitnoj ljudskoj zajednici. Oni se prvo gledaju, pa se dodirnu, pa se udalje, približe...

Različiti su uzroci zašto ljudi postaju beskućnici, nekad je to i – odluka?

Osim nesrećnog sticaja okolnosti, što je uglavnom slučaj, u tome ima i određene doze odluke. Da kažeš, dobro ja više neću ovako, ostavljam sve, slobodan sam, nikome ne polažem račune, idem na ulicu, nemam nikakvu odgovornost i za to plaćam visoku cenu, hladno mi je, moker sam.... Emil Sioran je kao filozof zavideo beskućnicima na slobodi, govorio da su to jedini uistinu slobodni ljudi. Ali nije i sam postao beskućnik.

Pamtim čoveka iz Cetinjske, živeo je između Radio Beograda i Politike, novine su pisale da je ubio ženu koja ga je prevarila, odrobijao skoro dve decenije i otišao na ulicu. Dakle, odluka da bude beskućnik usledila je posle velike životne tragedije.

Na zapadu, mislim, nisu retki slučajevi kada je beskućništvo – životni stav: ne

želim da me izrabljuju, ne želim da imam platu, i socijalno, ne želim da zavisim ni od koga, ni od čega, sviraću na ulici, putovaću, ješuću pečene pacove. Kod nas uvek iza takve odluke stoji neka velika nesreća. Mi nemamo te hipi komune, kao na zapadu, pa ti odrasteš u prikolici zato što su ti mama i tata bili hipici. Kod nas uvek stoji neki eksces iza toga, manji ili veći. Međutim, mnogo je ljudi koji dožive nesreću, pa ne postanu beskućnici. Najređi su slučajevi da ljudi koji ostanu bez kuće, postanu beskućnici. Ko je izgubio kuću u ratu taj se potrudio da je napravi ponovo. Uvek je uzrok neka lična porodična drama koja je inicirala odluku, na neki način to jeste beg, beg od nekog problema, beg od svog života.

Kako si "dobio" Žarka Lauševića?

Vrlo jednostavno, setio sam ga se početkom ove godine, od zajedničkog prijatelja dobio sam adresu, nismo se poznavali odranije, i poslao sam mu scenario. Pozvao me je posle dva dana i rekao da želi da igra u filmu. Nije bilo u tome ničeg misterioznog, ničeg grandioznog. Desilo se. Mislim da se Žarku dopao scenario, zapravo ideja da se posle toliko godina pauze vrati u film i to ulogom beskućnika. Da je scenario bio na neku drugu temu, nisam siguran da bi prihvatio da igra. Mislim da je ta tema njemu bila privlačna. Verovatno da je on u svojoj biografiji, u tom svom

egzilu, prepoznao nešto... nešto zbog čega je pozeleo da igra Momu beskućnika.

Jesi li čitao njegove knjige?

Kada je stigao, poklonio mi je knjige koje je napisao. Obećao sam mu da ću ih pročitati kad završim film. Bilo je važno da on uđe u lik Mome. Žarkovom pričom se nisam ranije bavio, znao sam njegove uloge, znao sam šta mu se dogodilo i šta je uradio. Taj tragičan događaj u Podgorici, po tropskoj vrućini (slično kao u Kamijevom *Strancu*) jednostavno je dan koji nije trebalo da svane. I ta godina i ti ljudi bili bi srećniji bez tog dana... Žarko je došao vrlo brzo. Čovek koji je izjavio da više nikada neće biti slobodan došao je da igra najslobodnijeg čoveka na svetu. Očekivao sam nekog šmekera, zvezdu, a došao je jedan produhovljen, tih, krotak čovek, trezven, nenametljiv i vrlo analitičan. Sve to je dosta netipično za filmsku zvezdu što on uistinu jeste. Probali smo svakog dana. Pravili smo čitajuće probe i probe na lokacijama. Odlazio je da vidi objekte gde smo snimali. Osetilo se u početku na probama da nije dugo igrao, ali su talenat, analitičnost i posvećenost to zaista brzo nadoknadili. Iz mog ugla gledano, on se vrlo lako i bezbolno vratio poslu za koji je rođen. Kako je bilo njemu, to samo on zna.... Bilo kako bilo, Žarko je došao jer je pozeleo da igra. Na čaršijsku žalost, oko njegovog dolaska nije bilo nikakve misterije.

Spomenuo si da u tvom kraju ima mnogo naseljenih šahtova i da to mnogo govori o nama danas. Živimo li mi u šahtu? Kulturnom, civilizacijskom šahtu? Srbija se u šaht ponovo vratila, ili nikad iz njega nije ni izlazila?

Da, moglo bi se i tako reći, film *Smrdljiva bajka* može da se pročita u tom ključu, jer osim njihove ljubavne priče prikazuje i taj jedan opšti pad moralnih vrednosti, devastiranost svega što je imalo neki značaj. Nisam slučajno stavio da glavni junak živi u napuštenoj fabrici. Ta fabrika u kojoj smo snimali deluje avetinjski, iščupano, očerupano. U toj fabrici je do pre 15 godina radilo 2000 ljudi. Sad ne radi niko. Nalazi se u Ulici 29. novembra (sadašnja Ul. Despota Stefana), čini se da je to bio neki pogon u kojem su mahom radile žene, zatekli smo one plave platnene borosane i ženske mantile i jedan tronožac na kojem je pisalo "Ema"... A to je ime moje glavne

junakinje. Napuštenih, uništenih fabrika video sam bar dvadesetak, tražeći odgovarajuću lokaciju za film. Od tih dvadeset fabrika, pet je bilo u najužem izboru za film. Toliko su bile... dobre i inspirativne. Taj ambijent u filmu deluje nestvarno, zahvaljujući i snimatelju Aci Iliću, koji je jako dobro rešio svetlo s obzirom na to da u napuštenoj fabrici u kojoj u početku žive Moma i Ema nema struje i to treba da se vidi u filmu.

I druge su zemlje prolazile kroz tranziciju, ali to kod nas traje dvadeset godina. I to je naša tužna priča. Hoću da kažem, za ovaj film o klošarima, beskućnicima bilo je lokacija kakve se samo poželeti mogu, šahtova, napuštenih fabrika i deponija... Konkurencija je bila vrlo oštra. Kad bismo prikazali film u Holivudu, mislili bi da smo tu scenografiju napravili.

Toliko dobro izgledaju?

Izgledaju kao scenografije od pet miliona dolara. Jer oni bi tako nešto morali da naprave u studiju. Mi toga imamo na svaki kilometar. Film sam pripremao dve godine, lokacije sam obilazio svakodnevno. Po Beogradu. Jedna divlja deponija, jedan šaht i jedna napuštena fabrika, i kad se vratiš kući posle takvog dana, nije ti dobro. Toliko toga ima samo po Beogradu, a šta je onda sa Srbijom? Među radnicima koji su radili po tim fabrikama, takođe se regrutuju beskućnici. To je ta neka radnička klasa koja se odala alkoholu, ili se jednostavno nisu snašli. Važno za snažljiv narod, ali u biti to nije tako. Ljudi ovde jako teško prihvataju gubitak posla, selidbe... Ljudi ovde štrajkuju u nekim robnim kućama 15 godina, čekaju platu iz '98. Oni ne mogu da se pomere, ne mogu da se dislociraju iz tog vremena da rade nešto drugo, da odu negde drugde. Kao da su ljudi u vreme Titove Jugoslavije živeli zaštićenije nego drugde, kao beli medvedi, radili su u privredi koja je opstajala zahvaljujući kreditima, i kad je to nestalo, našli su se na raskršnicima na kojoj još stoje.

Da, da se vratim tvojoj tezi o Srbiji u šahtu. Kao da smo bili u nekom kanalizacionom šahtu, pa smo se primakli izlazu, ali smo se opet vratili. Ali nije to cela Srbija. Dobar je deo onih koji nisu u šahtu, gore su i super im je.

Koja je to Srbija u šahtu, a ko je gore?

Ovo što sada živimo je kao u nekom ranom hrišćanstvu. Onim ljudima koji su

držali do nekog sistema vrednosti, koji su držali do sebe, njima je jako teško, oni su u šahtu, oni su se sklonili, postali su nevidljivi. Baš kao što su beskućnici nevidljivi, nevidljivi su i dobri lekari, inženjeri, matematičari, fini i pristojni ljudi, oni koji nisu vaspitavani da preko leševa dolaze do nečega. Oni su u šahtu, tom nekakvom podzemlju – tu je Srbija koja vredi. To su ljudi koji se druže između sebe, nemaju novca da izlaze, sami su u svojoj državi postali građani drugog reda. A s druge strane, onaj Beograd gore,

trešti i šljašti. Postao je turistička destinacija, ali tužna turistička destinacija. Ljudi dolaze u "prestonicu noćnog života", zato što je piće jeftino, zato što je provod jeftin, može da se pije do pet ujutro i može da se puši u kafićima. Od četvrtka do nedelje sve pršti, a ozbiljan deo onih koji su bili nekakav pristojan svet ovog grada i ove države danas su servis ovih koji dolaze da se zabavljaju: voze taksije, rade na vratima splavova, sačekuju turiste, iznajmljuju im svoje nasleđene stanove. Ovaj deo gde sad treba da se pravi taj Beograd na vodi, to će biti, mislim, već jeste – redlajt distrikt. Tu ima ogroman broj stanova koji se iznajmljuju na jednu noć ili na dva sata. Postali smo evropska prestonica seks-turizma. Kako objasniti iznajmljivanje hiljadu soba dnevno na dva sata, petkom i subotom? Oni koji su nešto vredeli i imali svest o vrednostima, oni su, u prenosnom smislu, u šahtu. Ali, šta da radimo, i u šahtu treba živeti.

Voleti se, radati decu...

Jeste. To je teza. Posle devedesetih, lošeg sticaja okolnosti i naših grešaka koje smo napravili nepromišljeno, sumanutih poteza tadašnje vlasti koja je dovela narod u nerešivu situaciju, nije urađeno ništa. Kažnjeni smo za gluposti iz devedesetih ali stiće se utisak da smo kažnjavani dugo. Još smo pod kaznom. Suviše dugo plaćamo tu cenu. Ljudi su na ivici živaca i egzistencije, ozbiljno se pitaju da li treba uopšte ići ka EU, možda je taj voz zaista prošao.

Moji prijatelji koji su bili naklonjeni tome sada misle da nam tamo i nije mesto. Većito smo pod nekom vrstom ucene. Mislim da se ta taktika štap i šargarepa pretvorila u osam udaraca štapom pa jedna šargarepa. U stvari, u poslednje vreme šargarepe i nema... Mi jesmo u šahtu, ali i u šahtu može da se živi. Važno je da čovek ne izgubi veru u prave vrednosti, da ne zaboravi da je čovek. To jeste komplikovana situacija ali nije bezizlazna. Kada sam govorio o nekom pristojnom svetu koji je postao

nevidljiv zato što više nije nikome potrebno ono što oni znaju, tu ubrajam i ljude iz mog posla koji se bave pisanjem, režiranjem, glumom... Danas, televizije sa nacionalnom frekvencijom rade rijalitiije najbanalnijeg tipa. Gde tu ima posla za glumca, pisca, režisera?

Ljudi su se sklonili iz nekih svojih života u šaht zato što su došli neki drugi što "snimaju rijalitiije" da im objasne da to što oni rade ne vredi ništa. Misliš da tu neka vrsta pobune, aktivizma, nije delotvorna?

Uvek su organizovanje i aktivizam dobri. Čak i kad su bez rezultata. Sve je bolje od nedelovanja.

Imaš li ti želju za aktivizmom, političkim?

Ne, imao sam tu želju davno, devedesetih, posle 5. oktobra sam tu želju izgubio. Jednostavno nisam želeo više da mladost i život propadaju na protestima. Ja nisam taj čovek, ne volim tu vrstu eksponiranja.

Da, većina ljudi ne voli tu vrstu eksponiranja i zato su u šahtu.

Mislim da je ovo što radim vrsta mog doprinosa, da sam isuviše aktivan na

nekim drugim poljima ne bih mogao da radim svoj posao. Meni su pripreme za ovaj film trajale dve i po godine. Bivio sam se ovim svakodnevno, posvećeno, od traženja lokacija, pisanja scenarija, nekoliko verzija knjige snimanja, kastinga, proba...

I filmovi se snimaju u šahtu. Kako si skupio pare za film?

Dobio sam ih na konkursu Ministarstva kulture Filmskog centra Srbije i u Vojvodini, dobio sam ih i na Euroimažu. To je projekat koji spremam dve i po godine,

trend postoji najmanje deset, dvadeset i više godina, promenilo se mnogo garnitura vlasti. Rijaliti ima takođe dug staž ovde, ima toga i na zapadu, ali ne na nacionalnim frekvencijama. Uskoro, ljudi koji se bave našim poslom neće imati šta da rade, jer da bi napravio igrani program, trebaju ti pisci scenarija, kamere, montažeri, glumci, reditelji, tonci, urednik, to je preskupo... Da bi snimio dvoje golih ljudi u kuhinji koji se svađaju da li je dete njihovo, ne treba ti ništa, treba ti tvoja kuhinja

To što su napravili izbor da žive u šahtu, žbunju, na klupi, to ne znači da mi imamo pravo da dignemo ruke od njih.

A šta se vidi iz tog šahta?

Time sam se bavio u filmu, kako mi vidimo njih i kako oni vide nas.

Kako nas vide?

Bio sam iznenađen. Nisam sreo nijednog koji bi se vratio. Oni se često žale, kako ih ne vidimo, kako su zanemareni, ali niko se ne bi vratio, ko je otišao i osetio tu slobodu. Sveo si se na nivo pustinjaka i baš te briga za sve. Oni ne prose, jer nisu prosjaci, kopaju svoje kontejnere. Oni govore mnogo manje nego mi, svedeno, ne troše se na gluposti, vole da se sunčaju... Njima je samo važno da bude što manje kišnih dana, da zima ne bude suviše oštra, ne zanima ih šta se dešava... Raduju se slobodi, kao albatrosi. Možda nešto i vide, prate, ali, nisam primetio da ih interesuje bilo šta od dnevne politike, bave se preživljavanjem.

Kao i većina onih u kućama?

Jeste. Ali ovi u kućama moraju da rade da bi otplatili te kuće i račune... Beskućnici ne moraju ništa. U mom filmu Kralj Klošara izgovara rečenicu "Ako želiš da imaš sve, onda ne smeš da imaš ništa..." Oni znaju gde je dobar kontejner, gde su dobri punktovi. Borba za dobar kontejner je veća tamo gde su bogatiji delovi grada. Ne postoji jasan svet beskućnika, tu je nekoliko nivoa, kasti... Ima, recimo, beskućnika koji uopšte ne preturaju po kontejnerima, oni su na nivou meditativnih pustinjaka, ako nađu nešto usput na ulici u redu, ako ne, opet u redu. Sreo sam jednog koji misli, radio je kao elektrotehnički inženjer, napustio firmu jer nije mogao da misli zbog narušenih međuljudskih odnosa, tako mi je rekao. Umesto razmišljanja, bio je prinuđen da se bavi socijalnom gimnastikom. Sada ima vremena. Malo se sunča, šeta, misli, a tamo se samo svađao i radio i nije mogao da misli. Dao mi je i vizitkartu na kojoj piše: slobodni mislilac, Savski kej bb.

Rekao si mi da ima nekoliko hiljada beskućnika u Beogradu. A duhovnih, mentalnih beskućnika?

Ima nas mnogo, retko ko da nije... Ja se osećam često tako, kad si u ambijentu u kojem nije vrednovano ono što radiš. Ali niko neće brinuti o nama ako sami ne brinemo o sebi...

ZORA DRČELIĆ

■ Kažnjeni smo za gluposti iz devedesetih, ali stiće se utisak da smo kažnjavani dugo. Još smo pod kaznom. Suviše dugo plaćamo tu cenu. Ljudi su na ivici živaca i egzistencije, ozbiljno se pitaju da li treba uopšte ići ka EU, možda je taj voz zaista prošao. Većito smo pod nekom vrstom ucene. Mislim da se ta taktika štap i šargarepa pretvorila u osam udaraca štapom pa jedna šargarepa. U stvari, u poslednje vreme šargarepe i nema...

dođe jedan konkurs pa drugi, to sve traje dosta dugo i mukotrpno, još nismo dobili sve pare... jer smo u fazi čekanja. Ipak, najteži deo posla je urađen, snimanje. Meni je to najlepši deo, ali je ovaj film bilo jako teško fizički snimiti. Jedan snimajući dan na deponiji. To je ontološki smrad. Ljudi su nervozni, vrućina, hodamo s maskama, pa kad se radi kadar, svi moraju da skinu maske, pa se iz takvog ambijenta preselimo u napuštenu fabriku gde nema vode ni struje.

Nisi aktivan na društvenim mrežama, ne gledaš televiziju. Čitaš li novine?

Čitam. Sve. Veliki sam ljubitelj Jutjuba, volim te video-zapise, monolog ili lični dokumentarac koji je neko snimio u svojoj režiji... Zato praktično ne gledam tv. Ali, svako jutro, uz kafu, pročitam novine. Ono što je bilo u crnoj hronici sad je na naslovnoj strani. Na naslovnim stranama su ljudi za koje ne znam šta ih preporučuje za slikanje, sem što vole da se slikaju. To je novo zanimanje: profesionalni novinski star.

Ko je za to kriv?

Najlakše bi bilo optužiti vlast, ali taj

i jedna kamera. Zato glumci više nisu zvezde, zvezde su ovi, profi medijski starovi i starlete. Srbija na tv-u samo kuva i peva. Ubismo se od kuvanja i pevanja na tv-u, a ovamo svaki drugi gladan i depresivan...

Nije li to namerno odvlačenje ljudi od stvarnog života, cenzura?

Cenzurisani smo na perfidan način. Cenzurisani smo tako što ono što znamo da radimo postaje sve manje važno.

Na koji način su beskućnici cenzurisani?

Oni su tek cenzurisani jer su nevidljivi. Dok sam istraživao o beskućnicima, jedan mi je rekao da ih najviše boli što su nevidljivi, postoji i engleski izraz za to: *invisible people* (nevidljivi ljudi). Ne samo što su inače skrajnuti, na margini, nego i kad prođemo pored njih mi okrenemo glavu, u kolima, na semaforu, dok prelazimo ulicu... Ljudi ne primećuju, a ako ih i primeće, onda se ponašaju kao da ih ne vide... To je određena vrsta primitivizma, a to se neće iskoreniti nikad. Kad nevidljive ljude posmatraš samo pola sata, mnogo toga vidiš. Sasvim je nepravедno svoditi ih na alkoholičare i ljude s dijagnozom, jer koliko je samo takvih među nama, pa to ne vidimo?

Intervju: **Aleksandar Rafajlović, umetnik**

Pravo na slobodu

“Moje bavljenje precima i ova izložba je u stvari borba na za osnovna ljudska prava: pravo na život, pravo na slobodu, pravo na istinu, na radost... Nijedno od tih prava više nemamo...”

Subotnje popodne, Knez Mihailova se polako prazni, sedimo u prozoru galerije ULUS-a i razgovaramo. Naš sagovornik je Aleksandar Rafajlović. On je istaknuti savremeni umetnik, sada “nacionalni penzioner”, nekada apstraktni slikar, uvek vešt fotograf, još veštiji portretista, večiti putnik i da citiramo umetnika Zdravka Joksimovića: “Takvi kao što je on uvek prave nešto veliko. Kada bi takvi kao on pravili neku štetu, i šteta bi bila velika. Zato takvi kao što je on treba da se bave umetnošću, jer drugačije ne bi valjalo.”

Povod za razgovor je izložba “Dvanaesti” koja je 20. maja otvorena u ovoj galeriji. Duhovit pristup sadašnjosti i sistematičnost kada se bavi prošlošću čine dva odvojena segmenta Rafajlovićevog rada koje je ovom prilikom predstavio. Jedan je veb-sajt www.bokokotorskaslikarskaskola.rs nastao kao rezultat devetogodišnjeg prikupljanja dokumentacije o ikonopiscima bokokotorske slikarske škole koji su preci ovog umetnika. Naime, Rafajlović je direktan potomak Dimitrijevića i Rafailovića, čuvene ikonopisačke porodice koja je tokom pet generacija dala jedanaest slikara i u kontinuitetu stvarala gotovo dva veka. Na izložbi se nalazi prezentacija umetnikove “ekspedicije” tokom koje je tragajući za delima predaka napravio 13.000 fotografija (u saradnji sa fotografom Aleksandrom Milosavljevićem) i snimio 600 ikona na 80 lokacija u gradovima, selima, muzejima, crkvama u Crnoj Gori, Srbiji, BiH i Hrvatskoj. U drugom segmentu izložbe autor je predstavio sebe kao dvanaestog umetnika u porodičnom nizu, i to kao predstavnika svog vremena, izloživši radove u više medija i tehnika.

Na pitanje sa čim se susretao tokom svog istraživanja porodične slikarske

tradicije, Aleksandar Rafajlović u razgovoru za “Vreme” kaže da je nesreća svih umetnika koji su radili u vekovima posle obnove Pečke patrijaršije 1577. što o njima nema nikakvih podataka. “Mislim na Longina, veličanstvenog majstora Jovana, i Georgija Mitrofanovića. Za jednog se zna da je bio hilendarski monah, o majstoru Jovanu se ne zna ni kako se zvao. Kada pominjem njih trojicu, oni su za ‘top 10’ listu srpskih slikara svih vremena, od ‘preamebnog srpskog stanja’ pa do danas. Oni bi morali da uđu na tu listu, ali se o njima još uvek malo zna. Nažalost, u vremenu kada su radili, slikari su imali nepovoljan status. Svojom rukom, koja se zvala ‘ruka grešnog’, slikajući ikonu samo su prenosili božju promisao, jer ikona je božja promisao. Iz tog vremena imamo biografije uspešnih trgovaca, ali nemamo biografije slikara. Isto važi i za slikare bokokotorske slikarske škole, Dimitrijeviće i Rafailoviće. Njihova prva ikona je iz 1680, poslednje su iz 1854. Sigurno su slikali i pre i posle toga. To je pet generacija, jedanaest slikara, a samo za poslednju dvojicu postoje podaci kada su rođeni i umrli i gde su sahranjeni. Meni sve to izgleda kao tv novela. Oni su za mene još uvek čista čarolija!”

“VREME”: Kako ste počeli sa istraživanjem?

ALEKSANDAR RAFAJLOVIĆ: Prva ideja je bila da uradim foto-dokumentaciju, ali sam naišao na problem jer je pored svakog rada trebalo upisati kataloške podatke preciznije od postojećih. I u Narodnom muzeju, gde se čuva najveća kolekcija ikona majstora Bokokotorske škole, ispod nekih još uvek piše samo “srpska ikona XVIII vek”, a to je nedovoljno. Moja foto-dokumentacija pruža mogućnost tačnijem atribuiranju i slikara i vremena u kome su njihovi radovi nastali.

Napravio sam kataloške podatke sa dozom drskosti i umetničke slobode. Kada mislim da je nešto uradio Danilo Rafailović, ja to napišem i stavim znak pitanja. Ostavljam nekim drugim istraživačima da koriguju moj rad. Ipak je ova baza podataka jedan civilizacijski pomak. Jer, od cele naše ‘naci-priče’ od pre devedesetih pa do danas, nije se iskoristila prilika da se to što jeste nacionalno kulturno blago postavi na pravi vrednosni nivo.

Pored prezentovanja na ovoj izložbi, šta ste planirali sa prikupljenim podacima?

Mislio sam da će to što sam prikupio inficirati neke institucije da naprave nešto još veće. Tražio sam kome mogu da ustupim svoju dokumentaciju o Bokokotorskoj slikarskoj školi, postoji Vizantološki institut koji nešto radi, postoji Zavod za zaštitu spomenika, Arhiv Srbije, Narodna biblioteka, ali objedinjena baza podataka ne postoji. Evo na primer, želite da pronađete fotografiju fresaka iz Sopoćana iz neke više zone, one koje ne mogu da se snime sa poda, probajte negde da pronađete. Nećete naći. To ne postoji.

I šta sad?

DVANAEST RAFAJLOVIĆA:

Friz Ruke grešnih, rad Aleksandra Rafajlovića

foto M. Milenković

Kupiću eksterne diskove, prebaciću dokumentaciju na njih i pokloniću ih i Narodnoj biblioteci i svima ostalima. Napravio sam da bude na korist istraživačima, a ponosan sam što sam svojim precima napravio dokumentaciju bolju nego što je moja!

Planiram da napravim opšti katalog sa svim ikonama. Nadam se da ću uspeti.

Vi ste dakle deo jedne vremenske umetničke vertikale od XVII veka naovamo. Kakav odnos imate prema toj činjenici?

Moj odnos prema njima je ljubavni. Ono što me je guralo u leđa da ovo završim je to što su oni fascinantni. Oni su zen majstori!

Oni su slikari takve koncentracije da nikada ne ponove nijedan potez. Žalim što nisu trajali duže da bi ušli pravo u modernu. Neki već liče na kubizam, neki na ekspresionizam...

Da su bili mekušci, loši slikari, ne bih se ja njima tako dugo bavio.

Da se vratimo "dvanaestom", vama. Najveći deo izložbe zauzimaju radovi koji se zovu "Podatak za biografiju", prvi autoportret, jedan video-rad, prva uljana slika, skener glave, nekoliko eseja koje su o vama pisali vaši prijatelji. Sve je tu?

Pošto u biografijama mojih predaka nema ničega, nema podataka, a ja sam umetnik koji živi u XXI veku, veku koji obiluje informacijama, potrebnim i nepotrebnim, moja biografija postoji.

Postoje detaljni podaci o meni, sve se zna. Dobio sam nacionalnu penziju, pa više ne moram da nabrajam nagrade i izložbe, napišem samo "vrhunski doprinositelj nacional-

noj kulturi" i sve je jasno.

Priliku da postanete "dvanaesti" i uspostavite čvrstu vezu sa porodičnom tradicijom koristite tako što ste nekoliko radova slikali tehnikom svojih predaka, jajčanom temperom. Ipak, čini se da bežite od svog slikarskog umeća, i ranije dok ste radili apstrakcije, a i sada:

Ne, ne, kada mi je to bilo potrebno, ja sam ga pokazao. U umetnosti je najvažnija ideja, komunikacija, to što umetnik hoće da podeli sa drugima. A kojom tehnikom će se to uraditi zavisi od ideje. Mene su od početka hteli da svrstaju u neki pravac, a ja sam samo hteo da svojim radom odživim ceo život, a to da li je to novi enformel, nova geometrija ili nešto drugo što će da traje šest meseci, mene to nije interesovalo. Ako postoji istinitost kod umetnika, uvek možeš da je prepoznaš, jer čovek ne može da pobege od sebe.

Kada je o slikarskim tehnikama reč, ja sam vrlo vešt čovek, to se ovde valjda i vidi. Ali veština još uvek nije umetnost. Rad postaje umetnost samo ako je ideja dobra, a ne forma u kojoj je on izveden. Veštinu ćete iskoristiti ako vam treba. Čak i kada sam se kao umetnik bavio fotografijom, a pravio sam odlične fotografije, nikada nisam hteo da postanem fotograf – samo sam koristio fotografiju. Treba otkloniti sve što smeta da bi ideja mogla da teče, pa ako treba i slikarsko umeće. Evo ovde je moj potpis od led dioda, majstori su ga lepo napravili.

Rafajlovići i Dimitrijevići su radili po strogim crkvenim kanonima, da li kanoni postoje i u našem vremenu?

Kanona i dalje ima. Ja sam negovao svoje polje slobode i sprečio da neke banalne stvari naruše tu slobodu, moj mir i moj rad. Znam da kada bih se bavio temama koje su plaćene iz raznih fondova, da bi ti radovi mogli da budu napravljeni mnogo lakše, i da bi otišli u Pariz, London... Da li znate da su svi srpski radovi na temu gej parade otišli sve do Singapura, svi radovi koji se bave manjinama su otišli do krajnjeg juga Čilea i Aljaske. Ali ja nisam od tih ljudi koji mogu da naprave naručene radove... Ako neko plaća, zna se šta plaća. Rad mora da bude odgovarajući. Pre par godina jedan profesor sa FLU u penziji, dok smo gledali Oktobarski salon, kaže: "Deco, ovo nije bilo ni u socrealizmu!" Hteo je da kaže: "Odneo je đavo šalu. Veži konja gde ti gazda kaže." To su novi kanoni. Ja tu teško mogu da se uklopim. Ovo vreme liči na ono: "Reda mora biti", "Ordnung muss sein!" "Znate šta je to? Počelo je sa "Ordnung muss sein", a nastavilo se sa: "Arbeit mach frei!"

Moje bavljenje precima i ova izložba u stvari je borba za osnovna ljudska prava: pravo na život, pravo na slobodu, pravo na istinu, na radost... Nijedno od tih prava više nemamo...

¶

TANJA JOVANOVIĆ

PUT ZA PALMIRU

“Varvari dolaze noću. Pre mraka i poslednja koza mora biti uterana, kapije zašipljene, u svaku osmatračnicu postavljen stražar da izvikuje sate. Po celu noć, priča se, varvari se smucaju naokolo rešeni da ubijaju i pljačkaju”

Iščekujući varvare, Dž. M. Kuci

NA RASKRSNICI SVETOVA:
Čekajući turiste ili osvajače

Fotografije: M. Turudić

“Sirijske vazduhoplovne snage intenzivno su bombardovale položaje Islamske države u i oko drevnog grada Palmire, koji je u četvrtak pao u ruke ekstremista. Državni mediji javljaju da je u udarima poginulo više od 50 terorista. Predstavnik sirijske vojske je potvrdio ove napade, dodajući da su na njihovom udaru i nalazišta prirodnog gasa u El Hailu, kao i svi putevi koji vode u Palmiru. Pogođeno je više gradskih kvartova”, priča reporter dok ekranom promiču slike pikapova na koje su montirani mitraljezi koji bljuju vatru. U pozadini se nazire tvrđava na brdu.

“Sirijska državna televizija objavila je da su džihadisti Islamske države u Palmiri ubili najmanje 400 ljudi, većinom žena i dece”, nastavlja reporter. “Palmira je pod zaštitom Uneska i sirijski zvaničnik za antikvitete Mamun Abdelkarim upozorio je da će, ukoliko ga osvoje, teroristi uništiti ostatke drevnog grada. Dodao je da je stotine statua već izmešteno iz Palmire.” Slike bornih kola smenjuje snimak tvrđave na kojoj se vijori crna zastava Islamske države. “Događaji u Palmiri izazvali su oštre reakcije javnosti, a Unesko je saopštio da bi uništenje ovog grada bio ogroman gubitak za čovečanstvo.”

“Šta to gledaš?”, pita Anđela. “Nešto o ratu u Palmiri. Bila si tamo, ali se sigurno ničega ne sećaš, bila si jako mala.” “Sećam se ogromne bele kamile, kao da je imala 15 metara, plašila me onim ‘Braaa!’ glasom. Sećam se i kraljice Zanoibije.”

U ALAHOVIM RUKAMA

Autobus iz Damaska za Palmiru je prepun, ali putnici ustaju, blagonaklono se smeju i ustupaju strancima sa detetom mesta pored vozača, sa kojih se put najbolje vidi. Šoferski prostor okićen je zapisima iz Kurana, na retrovizoru visi “Fatimina ruka” za sreću, ručica menjača je uvezana palestinskom zastavom. Vozač je pričvrstio rančeve na krov uz prtljag ostalih putnika i pali motor. Na pitanje za koliko se prelazi 220 kilometara puta do Palmire, sleže ramenima. “Svi smo mi u Alahovim rukama, pa i ovaj autobus.”

Negde na putu je raskrsnica na kojoj stoji putokaz na kome piše “Bagdad”.

Godina je 2005, varvarsko čerečenje Iraka, započeto 2003, nastavlja se u moru krvi. Razgovor na trenutak zamire, kao da je ledeni vetar prostrujao kroz autobus, lica ljudi se smrknu. Granica je oko 200 kilometara daleko, od kada je počela američka invazija 2003. godine sa iračke strane je gotovo niko ne kontroliše. U hostelu “Al Haremein” u Damasku, napravljenom u tradicionalnoj kući iz XIII veka, vlasnica svakog od mnogobrojnih stranaca upozorava da se ne igra avanturiste i ne pomišlja da ide u Irak. Pokazuje sliku bivšeg gosta, mladog Japanca koji je, bez obzira na molbe domaćina, krajem 2004. prešao iračku granicu. Posle nekoliko dana, na televiziji Al Džazira emitovan je javni snimak njegovog pogubljenja koji je izvela neka od terorističkih grupa.

Autobus često staje, ulaze i izlaze ljudi, većinom u tradicionalnoj beduinskoj odeći, često usred spržene polupustinje u kojoj se na vidiku ne naziru naseljena mesta. Jedno od odmorišta je restoran koji se zove “Bagdad kafe”. Posle mnogo sati vožnje, u sumrak se na horizontu pojavljuju krošnje palmi i krovovi kuća. Ruke skoro da drhte od uzbuđenja, stiglo se na jedno od onih mesta koja se sanjaju od detinjstva, još od kada sam u bogato ilustrovanoj knjizi *Put svile* prvi put video sliku “šume stubova” u legendarnoj oazi, nezaobilaznoj tački karavana koji su milenijumima išli od Mediterana ka Centralnoj Aziji, Kini i nazad.

Autobus čekaju gomile dečaka koji nude smeštaj. “Kod mog ujaka u hotelu je najbolje, nećete zažaliti, imamo i mačku i papagaja koji govori, vaše dete može da se igra s njima.” Kao i u čitavoj Siriji, turizam je sjajno organizovan, na svakom koraku hosteli, internet kafei, restorani u kojima radi mlad, ljubazan svet koji govori odličan engleski.

SLIKE IZ BOLJE PROŠLOSTI

Na ulicama novog dela Tadmora (arapsko ime za Palmiru) grupa devojčica kreće se prema školi kroz jutarnju svežinu. Obučene su u plave školske uniforme, neke imaju marame na glavi. Mašu i uzviču “Hello!”, pa uz kikot okreću glavu. Na skveru pre ulaska u drevni deo grada stoji prodavac sušenih urmi umotan u palestinsku maramu. U kiosku pored

PALMIRA NEKAD: Jutarnji mir; snimanje spotova; moderni balet

Vesti sa fronta i iz pozadine

Poslednji sirijski granični prelaz prema Iraku, Al Tanf, koji se nalazi 240 kilometara od Palmire, pao je pod kontrolu Islamske države, čime je sirijski režim potpuno izgubio kontrolu nad granicom sa Irakom.

Lider libanskog Hezbolaha Hasan Nasrallah rekao je da se region suočava sa "opasnošću bez presedana" od ekstremističkih organizacija. Poručio je da će njegovi borci pojačati svoje učešće u sirijskom građanskom ratu, u znak podrške snagama Bašara el Asada. Šeik Nasrallah se još jednom zarekao da će se Hezbolah boriti protiv sunitskih ekstremističkih organizacija kao što su Islamska država i Al Kaida, dodavši da su te organizacije "egzistencijalna pretnja" svakome ko se ne složi s njihovom ideologijom.

Turska i SAD postigle su "načelni" sporazum o pružanju zaštite iz vazduha sirijskim pobunjenicima koji će biti obučeni i opremljeni za borbu protiv Islamske države, izjavio je turski ministar odbrane Mevlut Čavuşoglu. Američki zvaničnici ranije su rekli da je cilj da se u naredne tri godine godišnje obuču po 5000 Sirijaca u bazama u Turskoj, Saudijskoj Arabiji i Kataru. SAD, Turska i zemlje Persijskog zaliva, sa Saudijskom Arabijom na čelu, ranije su navodile i da će pomoći "umerenim" pobunjenicima u borbi protiv Asada.

Visoka predstavnica Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Federika Mogerini izjavila je da će Islamska država biti poražena tek kada se shvate uzroci njenog jačanja u Siriji i Iraku. Ona je rekla da je ID moguće poraziti ako Irak postane "čvrsta i demokratska zemlja", a Sirija "krene prema demokratskoj tranziciji i nacionalnom pomirenju".

nje su okačene novine *Syrian times*, na engleskom i arapskom jeziku. Na naslovnoj strani je vest da je Bašar el Asad naredio povlačenje sirijske vojske iz doline Beka u Libanu, 14 godina posle kraja rata.

VRATA NEBA: Duh mesta

Čudan osećaj nelagode, možda zbog misli koja promiče kroz glavu da na Bliskom istoku pomeranje jednog kamena u teško složenom miru može da izazove lavinu.

Na ulazu u ogromni, ograđeni kompleks stoje tri stuba na čijim vrhovima piše: "Welcome to Palmira, bride of desert" (Dobro došli u Palmiru, kraljicu

pustinje). Nema mnogo posetilaca, tek je kraj marta. Jedinu gužvu pravi neka filmska ekipa iz Indije koja se sprema da snima muzički spot. U nadrealnoj sceni, pod vrlo zainteresovanim pogledima lokalnih mladića, režiser pokazuje oskudno obučenoj plesačici kako bi trebalo da igra pred kamerama.

U skoro pobožnoj tišini, iza reda palmi pojavljuje se šuma stubova, lukova, zidina hramova okupanih jutarnjim suncem. Pogled puca daleko, do rubova grada koje liže pustinja koja ga okružuje, stapajući se sa čistim, plavim nebom. U martovskim danima, posetioci kroz veći deo Palmire mogu da hodaju kao da su skoro sami u njoj. Kao da se može opipati ono što arhitekte zovu "duh mesta", ono ne-definisano osećanje da neki hram ili grad nije slučajno građen baš tu gde jeste, već da je tako moralo da bude.

Ispred pozorišta leži nekoliko kamila. Posle dužeg cenkanja sa vlasnikom, Ahmedom, Iva se penje na leđa jedne od njih. Ahmed stavlja Anđelu koja ciči od sreće i straha ispred nje. Laganim korakom se kreću kroz šumu stubova ka nekadašnjem centru grada, pričajući o legendarnoj kraljici Zanoliji za čijeg života je Palmira dostigla najveću slavu, pre 1700 godina.

U pozorištu u Palmiri u toku je proba modernog baleta trupe iz Damaska. Mladići sa savremenim frizurama, neki sa dugim kosama vezanim u rep, vežbaju sa devojkama obučenim samo u trikoe, pripremajući se za prolećni festival koji se u Palmiri održava krajem aprila (dvesta kilometara zapadno, u Hami, u parkovima slobodno obučene devojkice šetaju pored žena kojima su lica potpuno prekrivena). Najvernija publika u amfiteatru su kamilari koji čekaju da naiđu turisti, zagledani netremice u balerine.

Sunce zalazi i nebo iza tvrđave kao da je eksplodiralo. Duva oštar i hladan večernji vetar koji izaziva jezu. Gledano sa brda na kome se tvrđava nalazi, kao da ulice, stubovi, svaki kamen u Palmiri menjaju boju od ružičaste do tamnosive, dok ne utonu u tamu koja nadire sa istoka, iz pravca Iraka.

Dečja kolica tandrču po pustim ulicama novog dela grada. Napolju nema nikoga, mračno je, ali nema ni straha. Sigurno je, kao u rodnom gradu, uostalom tako je u celoj Siriji. "Hello!", krešti papagaj vlasnika hotela kada se otvore ulazna vrata. Nešto kasnije, u sobi, dok tone u san Anđela pita da li je Zanolija imala lavove i tigrove. Kroz prozor se nazire tvrđava, koja pod mekom svetlošću reflektora lebdi iznad Palmire.

¶

MOMIR TURUDIĆ

Različiti horizonti istog neba

Tokom intervjua na TV B92 u kontekstu pitanja o eventualnim razmiricama u Srpskoj naprednoj stranci premijer Aleksandar Vučić je rekao: "SNS je takozvana 'catch all party' za koju bih voleo da je vidim da bude adenauerskog tipa, jer je on takvu pravio od ljudi različitih uverenja, od liberala do komunista, od građanskih demokrata do nekih nacionalista. Dakle, ljudi različitih uverenja, ali koji imaju određene principe za očuvanje i napredak Srbije." Vučić je mislio na prvog posleratnog nemačkog kancelara Konrada Adenauera. S obzirom na prošlost našeg premijera, logično je da bi pravio partiju po uzoru na Adenauera, koji je rekao da je CDU, doduše, partija bivših, ali ne i sadašnjih nacista. Samo što se čini da je Vučić štošta pobrkao i da nije baš shvatio šta je Hrišćansko-demokratska unija (CDU); nije to nikakav narodni pokret koji okuplja sve i svja, već je bila i jeste striktno ideološki definisana partija koja zastupa katoličke vrednosti i interese industrije i kapitala. A vredi se ovim povodom podsetiti i ko je bio Konrad Adenauer

ADENAUER PRILIKOM PREDAJE DUŽNOSTI: Za mir, slobodu i bezbednost naroda

Konrad Adenauer je usred Prvog svetskog rata izabran za gradonačelnika Kelna. Iako je te 1917. godine imao četrdeset jednu godinu, tadašnja štampa je konstatovala da je najmlađi gradonačelnik u Nemačkoj. U to vreme

se u politici sporije napredovalo nego danas. Prvi savezni kancelar – predsednik vlade – Savezne Republike Nemačke Adenauer će postati u sedamdeset i trećoj godini života.

Početak svoje političke karijere vezao

je za Partiju centra (*Zentrumspartei*), kojoj je pristupio 1906. godine. Nemački car je po veri bio luteranac, vodeća pokrajina velike zemlje Pruska bila je luteranska. Partija centra je bila naglašeno rimokatolička. Adenauer je odlučio da se zalaže

za interese verske manjine kojoj pripada i da se posveti politici, a ne pravu, iako je završio pravni fakultet i poticao iz tradicionalne pravničke porodice. Njegov Keln je bio katolički grad, a kelnska katedrala je jedan od simbola Nemačke.

KONZERVATIVAN I SNALAŽLJIV GRADONAČELNIK

Pri kraju Prvog svetskog rata snabdevanje građana bivalo je sve teže. Adenauer se odlično snalazio. Čak je izmislio poseban "kelnski hleb" sastavljen od pirinača i kukuruznog brašna, jer pšenice više nije bilo dovoljno. Nije zaboravio da patentira svoj recept. Kad je došlo do nestašice novca, štampao je "novac iz nužde", lično je potpisivao te banknote. Već tada je pokazao izuzetan politički talenat i hrabrost da posegne za nestandardnim metodama. Ljudi su s njim bili oduševljeni i birali ga na čelo svog grada sve do dolaska nacista na vlast 1933. godine.

Kao gradonačelnik Kelna, nije bio zapamćen samo po svojoj snalažljivosti, već i po skandalu koji je izazvao kada je 1926. godine posle premijere zabranio dalje izvođenje baleta Bele Bartoka *Čudesni mandarin* zbog navodno pornografskog sadržaja. Junakinja baleta je lepa prostitutka koja mami prolaznike da bi njeni drugovi, tri razbojnika, mogli da ih opljačkaju i ubiju. Međutim, kada na nju naleti bogati Kinezi, čini se da je besmrtna, on navaljuje na devojku, razbojnici na njega, ali ne uspevaju da ga ubiju sve dok u prostitutki ne nađe pravu ljubav, pa umire u njenom naručju. Takvu priču predstavnik katoličkog morala, kao što je bio Adenauer, nije mogao da podnese. *Čudesni mandarin* je postao jedan od najviše igranih baleta druge polovine 20. veka, a u beogradskom Narodnom pozorištu devojku je savršeno, na svetskom nivou, igrala Duška Sifnios. Adenauer je ostao dosledan sebi: mnogo kasnije menjaće neke stihove u Brehtovoj *Operi za tri groša*, pa će naređivati i da se neke ekspresionističke slike udalje iz muzeja.

ISPOD NACISTIČKIH RADARA

Partija centra je prilikom osvajanja vlasti Nationalsocijalističke nemačke radničke partije (NSDAP) i Adolfa Hitlera odigrala nesrećnu ulogu. Na samom početku je glasala za Hitlera, omogućila da se komunisti isključe iz parlamenta i da se sa dvotrećinskom većinom izglasa Ustav, kakav je Hitleru bio potreban da obezbedi apsolutnu vlast. On se posle krvavo obračunao sa vodećim političarima Partije centra.

Adenauer je u svom Kelnu bio relativno bezbedno neprimetan. U zatvoru je proveo samo dva dana, da bi posle bio penzionisan. Nije, međutim, bio zadovoljan visinom svoje smanjene penzije. Poveo je parnicu koju je dobio 1937. godine, pa mu je u celosti isplaćena retroaktivno. Sa dobijenih 150.000 rajshmaraka kupio je vilu u selu Rendorf pored Bona. Nije nezanimljivo što je pod Hitlerovom vladavinom, kad ni govora nije moglo biti o nezavisnom sudstvu, dobio takvu parnicu protiv države. Uhapšen je nakratko još jednom posle pokušaja puča protiv Hitlera 20. jula 1944. Posumnjalo se da je bio povezan sa atentatorima, ali je dokazao da nije. Zaista nije imao nikakve veze sa njima jer je bio uveren da ne mogu da uspeju.

OSNIVANJE CDU-A

Kada je Nemačka bila okupirana u američkoj okupacionoj zoni, neko se setio ostarelog, penzionisanog gospodina, koji je tokom rata gajio ruže u bašti svoje vile. Godine 1945. Adenauera ponovo postavljaju za gradonačelnika Kelna.

Posle kapitulacije Hitlerove Nemačke na osnovu zaključaka Potsdamske konferencije, na kojoj su učestvovali Staljin, Truman i Čerčil, koga je posle izbora u Velikoj Britaniji zamenio Klemens Etli, gotovo trećina tadašnje nemačke teritorije pripala je Poljskoj ili direktno Sovjetskom Savezu. Preostali deo Nemačke podeljen je na četiri okupacione zone: Sovjetska

POMIRENJE: De Gol i Adenauer

Foto: Wegmann Ludwig

zona prostirala se na 107.173 km², američka na 107.459 km², britanska na 97.722 km², a francuska na 40.216 km².

Berlin je izuzet i kao grad podeljen takođe na četiri zone.

Na zapadu su prvo Vašington i London odlučili da ujedine svoje teritorije u Bi-Zonu, njoj se posle priključio i deo Nemačke koji su na upravljanje dobili Francuzi.

Shvativši da će u zapadnom delu njegove domovine na osnovu volje pobjednika nastati parlamentarna demokratija, Adenauer je došao do zaključka da je njegova stara Partija centra, koja je sebe nazivala "najstarijom nemačkom političkom strankom", prevaziđena, pa je učestvovao u osnivanju Hrišćanskodemokratske unije (CDU) koja je u gradiću Nehajm Histenu 1. marta 1946. objavila svoj prvi program u čijem pisanju je Konrad Adenauer bitno učestvovao.

Partija je zasnovana na "hrišćanskim vrednostima", ali je ravnopravno ujedinila obe najjače opcije, rimokatoličku i luteransku. Izričito se odrekla "hrišćanskog socijalizma", za koji su se zalagali neki njeni političari, umesto toga je uvela pomalo maglovit pojam "socijalna tržišna privreda", koji su posle nevoljko prihvatile i socijaldemokrate. Za tu ideju karakteristična je kratka rečenica ustava Savezne Republike Nemačke "vlasništvo predstavlja obavezu" (*Eigentum verpflichtet*), član 14, stav 2. Nova partija i njen prvi predsednik Konrad Adenauer prihvatili su "zapadne vrednosti", na tržištu individualnu odgovornost i konkurenciju, ali i što brže ponovno naoružavanje Nemačke sa ciljem pristupanja NATO-u.

Juna 1948. godine je u zapadnim zonama izvršena finansijska reforma i

HRIŠĆANSTVO I SPOLJNA POLITIKA: Posle povratka iz Moskve 1955; na nemačkim katoličkim danima 1956.

Fotografije: Helmut J. Wolf, Rolf Unterberg

uvarena čvrsta valuta – nemačka marka. Dolazi do neverovatno brzog uzdizanja privrede iz ruševina Svetskog rata, kasnije poznatog kao “nemačko privredno čudo”. Ustav Savezne Republike Nemačke proglašen je 23. maja 1949.

PRVI KANCELAR

Prvi izbori održani su 14. avgusta 1949. godine. Velike šanse davane su ponovo osnovanoj Socijaldemokratskoj partiji Nemačke (SPD) i njenom predsedniku Kurtu Šumaheru (1895–1952) koji je vreme Hitlerove vladavine proveo u koncentracionim logorima iz kojih je izašao kao težak invalid. Međutim, 15. septembra te godine na prvom zasjedanju

zapadnonemačkog parlamenta sa većinom od jednog jedinog glasa – svog sopstvenog – Konrad Adenauer je postao prvi kancelar posleratne Nemačke, a Kurt Šumaher prvi šef opozicije.

Adenauer je još pre dolaska Hitlera na vlast bio blizak najvećim nemačkim preduzećima i njihovim vlasnicima ili direktorima, današnjim rečnikom, tajkunima. Sedeo je u upravnim odborima najmoćnijih finansijskih i privrednih institucija, kao što su Dojče bank i Lufthanza. Posle rata predstavljao je kapitalizam koji je inteligentno vodio računa o pravima radnika, jer je znao da bi sve drugo išlo u prilog političkim konkurentima. To se, naravno, može reći i za njegovu partiju.

Ona je oduvek bila i ostala bliža kapitalu i njegovim vlasnicima nego radnicima (u Nemačkoj se govori o “primaocima poslova” – *Arbeitnehmer* – za razliku od “davalaca poslova” – *Arbeitgeber*).

Jednom na vlasti prosperitetne Savezne Republike Nemačke, stari političar je pokazao svoju autoritarnu genijalnost. Jedna od njegovih odluka bila je da glavni grad nove države bude mali, uspavani, univerzitetski i penzionerski gradić Bonn obali reke Rajne. Mnogi su tada tvrdili da je to bilo samo zbog toga što Adenauer nije hteo da napusti svoju omiljenu vilu u Rendorfu, koju je stekao za vreme nacizma. Stvari, naravno, nisu bile tako jednostavne. Alternativa je bio Frankfurt na Majni, međutim on je posle brojnih bombardovanja još bio sav u ruševinama. Za Adenauera je činjenica da je stanovništvo Frankfurta bilo izrazito socijaldemokratski raspoloženo sigurno bila važniji argument u korist Bona nego blizina njegove kuće.

Adenauer je kao savezni kancelar biran još tri puta, 1953, 1957. i 1961. godine. Karakteristična je bila izborna parola njegove partije: “Ne upuštajte se u eksperimente, birajte CDU”. Godine 1957. čak je dobio apsolutnu većinu, što je bio jedinstven slučaj u nemačkoj političkoj istoriji.

SUMNJIV ATENTAT

Veoma su čudni podaci o pokušaju atentata na Konrada Adenauera 27. marta 1952. U direkciji policije u Minhenu eksplodirao je paketić adresiran na njega i ubio jednog policijskog činovnika, koji ga je neoprezno proveravao. Zašto su dva dečaka tu pošiljku predala u Minhenu, kad je Adenauer bio u Bonu? Atentat je docnije pripisan izraelskoj tajnoj organizaciji Irgun, čiji je šef bio potonji predsednik vlade i dobitnik Nobelove nagrade za mir Menahem Begin. Nemačka je sa čitavim slučajem postupala veoma diskretno, nije htela da probudi nova antisemitska raspoloženja, petoricu članova grupe je uspjela da uhapsi, ali ih je deportovala u Izrael. Između izraelskog predsednika vlade Bena Guriona, koji je, navodno, zbog toga bio zahvalan, i Adenauera nesumnjivo se razvilo prijateljstvo.

Priča o atentatu kasnije se pre svega zasnivala na autobiografskoj knjizi *U ime savesti* jednog od učesnika, Elizera

Sudita. Sudit je na kraju u Izraelu osuđen na svega četiri meseca zatvora zbog posedovanja oružja, o suđenju je izveštavao niko drugi do nobelovac Eli Vizel. Ostalo je veoma sumnjivo zašto bi jedna iskusna organizacija kao što je bila Irgun tako nespretno i laički pokušala atentat unapred osuđen na neuspeh.

VEZE SA IZRAELOM I SSSR

Adenauer se trudio da Savezna Republika Nemačka potpuno preuzme odgovornost za zločine prema Jevrejima i da svoje odnose prema Izraelu zauvek odredi kao specijalne.

Bitno je da je Adenauer nesumnjivo bio iskren protivnik antisemitizma, ali to ga nije sprečavalo da se osloni i na ekspertska znanja bivših nacista. Dnevni list "Velt" pripisuje Adenaueru izreku "Ne treba proliti prljavu vodu dok nemaš čistu". Pripisuje mu se takođe rečenica u vezi sa njegovom partijom CDU: "Mi smo takođe i partija bivših nacista, ali ne sadašnjih nacista." U samom parlamentu je u diskusiji o bivšim nacistima u ministarstvu spoljnih poslova u Bonu oktobra 1952. godine rekao: "Trebalo bi zaista da prestanemo s tim njuškanjem ko je bio nacist, jer kad se to započne, ne zna se gde će se završiti..." Hteo je da se osloni na "iskusne diplomate".

Ekonomsku politiku Adenauer je prepuštao svom veoma uspešnom ministru Ludvigu Erhardu, a sam se pre svega posvetio spoljnoj politici. On je septembra 1955. otputovao u Moskvu i posle četiri

NASLEDNICI NA ČELU CDU: Helmut Kol i Angela Merkel

dana tvrdih pregovora postigao da se nemački ratni zarobljenici puste na slobodu. U Nemačkoj još i danas mnogi smatraju da je to jedan od njegovih značajnih uspeha. Možda je važnije što je time uspostavio korektne odnose između Savezne Republike Nemačke i Sovjetskog Saveza, posebno i zbog velikog značaja istočne, Nemačke Demokratske Republike za Moskvu.

POVRATAK RUŽAMA

Godine 1959, dok je još bio kancelar, Adenauer se javno igrao mišlju da se kandiduje za predsednika Nemačke, ali se predomislio, zbog malih ovlašćenja koje nemački predsednik ima. Sebe je smatrao dovoljno zdravim da telesno i umno vodi svoju zemlju. Iako su se čak i u sopstvenoj partiji bunili protiv toga, uspeo je da ga 1961. godine kao čoveka od osamdeset pet godina ponovo izaberu za kancelara. Obećao je, doduše, da će se povući na polovini mandata da bi mogao da se učvrsti njegov naslednik u partiji i zemlji. Ostavku je podneo 12. oktobra 1963. godine slavljen kao političar koji je najmerodavnije doprineo ponovnom rađanju Nemačke – u ovom slučaju zapadne Nemačke – posle katastrofe prouzrokovane Drugim svetskim ratom.

Definitivno penzioner, i dalje se često javno izjašnjavao o politici, kritikovao ponekad začuđujuće ostrim rečima svog naslednika na čelu vlade i partije Ludviga Erharda, ali i Vilija Branta, koga je stalno podsećao na to da je vanbračno dete i da mu je pravo ime bilo Herbert Fram. Umro je 19. aprila 1967. godine posle

kratkog gripa i srčanog udara u devedeset prvoj godini života.

Njegov hobi bilo je baštovanstvo, jedna vrsta ruža nazvana je po njemu.

CDU se kao partija razvijao na temeljima koje je dobrim delom postavio Adenauer. Najbitniji doprinosi su posle njega dali Helmut Kol i sadašnja kancelarka Angela Merkel. Fondacija "Konrad Adenauer" se širom sveta zalaže za vrednosti koje je on zastupao.

Iako CDU sebe vidi kao "veliku narodnu partiju", ona nikako nije zajednica ljudi suštinski različitih pogleda na svet. I dalje je zasnovana na "hrišćanskim vrednostima". Kada o sebi govori kao o liberalnoj partiji, sebe nikako ne želi da izjednači sa nemačkom Liberalnom partijom, koja je ponekad bila njen koalicioni partner, a ponekad podržavala i socijaldemokrate. U odnosu na nauku, umetnost i porodicu CDU se ne bi mogla nazvati liberalnom. Osim toga, ona je od početka bila i ostala strogo antikomunistička. Jednostavno nije rečeno, CDU je bila i ostala konzervativna partija bliska kapitalu i crkvi, iako uvek naglašava socijalne obaveze bogatijih slojeva društva. Zakonodavstvom, za koje se zalaže, uvek izlazi u susret toj grupaciji za razliku od svog kroz decenije najjačeg trenutno oslabljenog oponenta, Socijaldemokratske partije Nemačke, koja je stranka radnika, sindikata i незаposlenih građana. Trenutno je u Nemačkoj na vlasti takozvana velika koalicija.

Jedna od omiljenih izreka Konrada Adenauera bila je: "Svi mi živimo pod istim nebom, ali nemamo isti horizont." ¶

IVAN IVANJIC

BAŠTOVAN: Ruža "Konrad Adenauer"

LICA SA OŽILJKOM

Naš proslavljeni vaterpolo reprezentativac suspendovan je zbog korišćenja kokaina i najverovatnije je na taj neslan način završio karijeru

Šokantna vest da je srpski vaterpolo reprezentativac Nikola Rađen suspendovan jer je na testu bio pozitivan na kokain potresla je ovdašnju sportsku javnost. Vrlo brzo klupko je počelo da se odmotava unazad. Rađen je imao doping kontrolu posle utakmice Španija–Srbija u Madridu 18. februara, a noć između 14. i 15. proveo je u Beogradu. Kokain se u urinu zadržava dva do tri dana, pa je jasno da je Nikola šmrkao u nekom beogradskom klubu. Posle svega nekoliko dana i sam je sve priznao u pokajničkom obraćanju javnosti: “Napravio sam grešku koju ću ispraviti, a prvi korak na tom putu je da grešku priznam. Posebno želim da istaknem da mi je žao što sam uneo nemir u svoju porodicu, što sam izneverio saigrače i trenere, i što sam razočarao ljubitelje vaterpola...”

Rađena sada čeka kazna Svetske plivačke federacije, koja može biti i do četiri godine. Njegov klub Olimpijakos iz Pireje već je raskinuo ugovor sa njim, pre nekoliko dana Nikolina supruga, pevačica Ana Kokić došla je hitno u Atinu da mu pomogne oko selidbe u Beograd. Jedna sjajna karijera je skoro sigurno okončana pre vremena zbog gluposti.

Ako dobije i maksimalnu kaznu od strane međunarodne federacije, Rađen će opet bolje proći nego da je pao na doping testu u Srbiji. U našem parlamentu je prošle jeseni usvojen Zakon o sprečavanju dopinga u sportu, koji predviđa maksimalnu kaznu od čak 12 godina strogog zatvora!

DROGA KAO DOPING

Rađen se nije dopingovao, on se drogirao, ali po svim našim i međunarodnim propisima to se tretira isto, zabranjeno je i kažnjivo. On je to morao znati, kokain jeste takozvana rekreativna droga, ali najteža u toj kategoriji, i sudijama koji izriču kazne potpuno je svedjedno da li je neko ušmrkao gram belog praha, ili je sebi sjurio u venu pedeset kubika testosterona ili nandrolona. Zato čudi podrška koju Nikola Rađen poslednjih dana dobija od brojnih sportista iz Srbije (simptomatično je da ga nije podržao niko iz inostranstva, a ni Aca Lukas se nije oglašavao). Razumljiva bi bila podrška u njegovoj borbi za odvikavanje od droge, ali ovde se sve uglavnom svodi na: “Izdrži Nikola, proći će i ovo pa češ ti opet igrati vaterpolo.” Kao da mu je neko podmetnuo doping test, pa je ispao žrtva.

Sličnu vrstu javne podrške imao je pre godinu i po dana i Viktor Troicki. Istina, naš proslavljeni teniser nije pao na doping testu, nego je uradio nešto što se kažnjava još oštrije: izbegao je da se testira. Sutradan je shvatio šta je učinio, otišao je i dao krv na analizu, ali je bilo kasno. Prekršaj je napravljen, sledila mu je osamnaesto-mesečna suspenzija.

Viktorov koleginica, teniserka Jelena Janković je primer dobro obavestene sportistkinje. Kad su joj 2012. u jednom butiku na pariskom Šanzelizeu ukrali torbicu, ona je priznala novinarima: “Svašta je bilo u njoj, znate kako kažu, ženska torba je kao ženska duša. Kreditne kartice, nakit, novac i uzorak urina koji uvek nosim sa sobom.”

Kokain ne doprinosi postizanju boljih sportskih rezultata, pa dugo nije bio na

listi zabranjenih stimulansa. Otud valjda i čuđenje argentinskog fudbalera Klaudija Kaniđe, koji je 1990. na Svetskom prvenstvu u Italiji priznao novinarima: “Ako je kokain droga, onda sam ja narkoman.” Kaniđa je zajedno sa Dijegom Maradonom činio ubojiti tandem argentinske reprezentacije. O posebnoj vezi Kaniđe i Maradone govori i detalj nakon pobede Boke nad Riverom 1996. godine, kada su se dvojica saigrača poljubila u usta. Tadašnja Kaniđina supruga, model Marijana Nanis, prokomentarisala je: “Ponekad mislim da je Dijego zaljubljen u mog supruga. Mora da je to zbog duge kose i velikih mišića.”

GREŠNICI U SVETSKOM SPORTU

Maradona je u fudbalu dodirnuo zvezde, a u životu samo dno. Veliku senku na njegovu blistavu fudbalsku karijeru bacila je upotreba kokaina, i njegova dugogodišnja zavisnost koja mu je upropastila zdravlje i dovela ga u situaciju da se bori za život. Sve je počelo još dok je igrao za Barselonu, sredinom 80-ih, da bi kulminiralo u italijanskom Napoliju, kada je već bio osvedočeni kokainski zavisnik, zbog čega je kvalitet njegove igre na terenu počeo znatno

foto Reuters

da opada. Bio je 1991. suspendovan na 15 meseci iz fudbala, nakon što mu je italijanska policija pronašla kokain. Izbačen je sa Svetskog prvenstva 1994. zbog korišćenja nedozvoljenih sredstava. Nakon što je završio fudbalsku karijeru, imao je velikih zdravstvenih problema i više puta je priman u bolnicu, u kritičnom stanju.

Jedan od najbizarnijih slučajeva kokainske zavisnosti je onaj bivšeg golmana Mančester junajteda, Australijanca Marka Bosnića. Bio je 2002. pozitivan na testu za kokain, a kao razlog je naveo svoju tadašnju ženu, supermodel Sofi Anderton. "Bio sam ljut, i rekao sam joj da ću svaki put, kad ona ušmrče liniju kokaina, ja 'izvući' dve linije", rekao je Bosnić. Nažalost, nije

tako bilo. Golman se toliko navukao na kokain da je trošio deset grama dnevno i to plaćao pet hiljada funti nedeljno. Razveo se od Sofi, bankrotirao, bio na odvikavanju i sada živi u predgrađu Sidneja i povremeno radi kao sportski komentator.

Slavni kubanski skakač uvis Havijer Sotomajor, koji i sad drži svetski rekord, "pao" je na testu za kokain na Panameričkim igrama 1999. Oduzeta mu je medalja i poslat je kući, ali u Havani ga je dočekaao Fidel Kastro, koji je optužio organizatore takmičenja da su Sotomajoru podmetnuli tuđi urin samo da bi uništili komunističku reputaciju Kube i njega lično. Kastrov angažman nije pomogao, atletičar je kažnjen sa godinu dana odsustva, a 2001. je ponovo

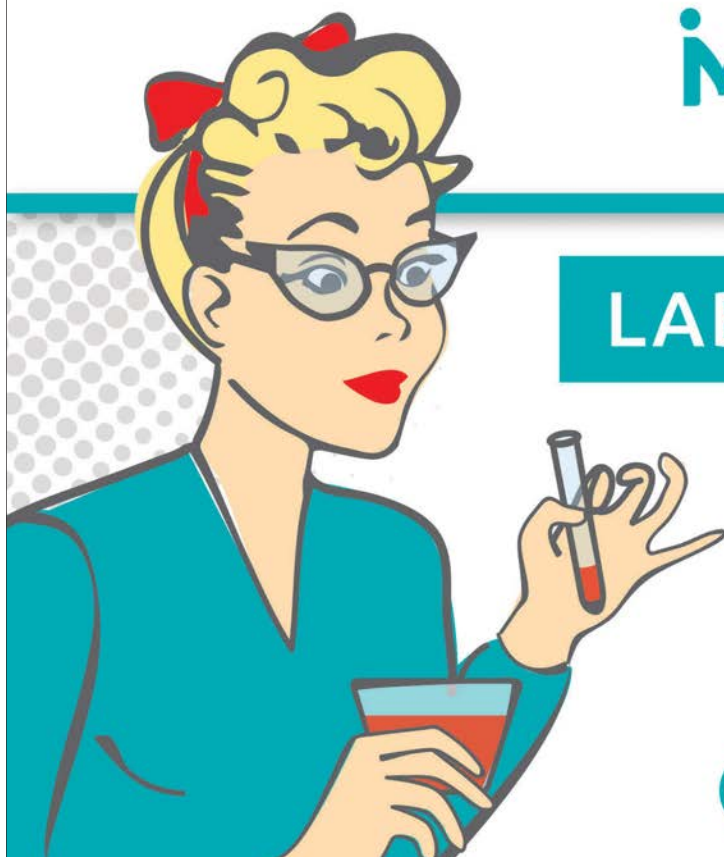
Antidoping agencija Srbije (ADAS) je u periodu od januara 2006. do novembra 2013. sprovela ukupno 4347 doping kontrola i otkrila 48 pozitivnih sportista. Najviše pozitivnih nalaza – po šest, bilo je u rvanju, bodibildingu i bodifitnesu, u boksu i rukometu po pet, dok je u ostalim sportovima zabeleženo 26. Kod 48 pozitivnih sportista na doping zabeleženo je prisustvo 64 zabranjene supstance, od tog broja 50 odsto su bili anabolički agensi i steroidi, 18 odsto kanabinoidi, 15 odsto diuretici, 13 odsto stimulansi, po dva odsto beta-blokatori i beta 2-agonisti. U istom periodu sprovedeno je i 275 kontrola konja u konjičkom sportu i trkama i registrovano 20 pozitivnih grla.

pao na antidoping testu. Ovaj put je bio pozitivan na nandrolon, i to je bio kraj Sotomajorove karijere.

Francuz Rišar Gaske, godinama među deset najboljih na svetu, možda bi napravio i više u karijeri da 2009, za vreme turnira u Majamiju, nije otkriveno da je koristio kokain. Njegova odbrana je bila takva da je kasnije godinama prepričavana kao jedna od najvećih gluposti koju je neki sportista smislio: Rišar je veče proveo u noćnom klubu i tamo se ljubio sa devojkom koja je neposredno pre toga konzumirala kokain. Pa je droga prodrila u njegov organizam, i pojavila se sutradan u urinu! Dobio je višemesečnu suspenziju, a skandal oko njegovog drogiranja mnoge je podsetio na jedan drugi u koji je bio umešan dve godine ranije. Naime, tada je otkriveno da je Gaske u vezi sa jednim 25 godina starijim oženjenim biznismenom.

Pozitivni na testu za kokain bili su i švajcarska teniserka Martina Hingis, kolumbijski golman Rene Igitia, biciklista Tom Bunen, bokser Riki Hatton i mnogi drugi. Samo dan nakon što je objavljeno da je "pao" Nikola Rađen, slična vest stigla je iz Velike Britanije. Fudbaler Džejk Livermor, koji igra za premijerligaša Hal, bio je pozitivan na kokain posle utakmice sa Kristal Palasom. Tih dana je suspendovan na osam meseci i košarkaš atinskog Panatinaikosa, Amerikanac Džejms Gist. On je bio pozitivan na marihuanu. To mu je drugi put da je pozitivan na testu za tu drogu. Prvi put je "pao", takođe na marihuani, 2011. dok je igrao u dresu beogradskog Partizana. ¶

ALEKSANDAR OSTOJIĆ

M MEDIGROUP
DOM ZDRAVLJA *Dr Ristić*

LABORATORIJA

01.06. - 30.06.

Narodnih heroja 38
Novi Beograd

Visoka 16
Banovo brdo

dr-ristic.medigroup.rs

 011 2693 287

PONOVO NA VELIKOM PLATNU!

"FANK-I-LASTIŠ CRNOG ZUBA" @ DKC BIOSKOP, KOLARČEVA 6, BG
UTORAK 9. JUN 2015. u 19h i 21h!

SMELA DRUŽINA U AKCIJI!
88 MINUTA ULTIMATIVNE IMPROVIZACIJE!

muzički film

fank-i-lastiš

CRNOG ZUBA

(TALENAT + ISKUSTVO = POVERENJE)

produkcija, scenario, montaža, animacije
& režija: KOJA

snimljeno uživo 21. aprila, 05/19. maja, 05/18. juna 2004 godine
na jam session događajima u Klubu Akademija, [Beograd, Srbija]

DUŠAN ĐUKIĆ ĐUKA, MIKI RISTIĆ, VASIL HADŽIMANOV, CANE, BANANA, NEMANJA AČIMOVIĆ, BATA BOŽANIĆ,
ŽELJKO NIKOLIĆ, <ZERKMAN>, MANJA ĐORĐEVIĆ, KOJOT, ALEK PETROVIĆ, BRANKO MARKOVIĆ, SONJA LONČAR,
DULE PETROVIĆ, VUČA, RADE VULIĆ, VLADISLAV RAC, VLACA ĐORĐEVIĆ, LJUBA PAUNIĆ, UTVAR, ZOJA, ANTON, KELE,
BUCA, ŠVABA, <MILOŠ PETROVIĆ>, BO, CRNI ZUB

Ne okreći se, sine

Zamislite da ste postali lice kampanje sa čijom se sadržinom duboko ne slažete? Zamislite i da ste lično vi dali pristanak da se vaš lik koristi u tu svrhu, samo tada toga niste bili svesni? Pitajte se u čemu je štos? E, pa, dobro došli u svet stok fotografija, baze slika svake vrste iz koje svako može da kupi šta god da mu je potrebno i potom to sasvim legalno upotrebi, za nešto malo para.

Najnoviji primer je jedna simpatična porodica koja je poslužila za kampanju protiv legalizacije istopolnih brakova u Irskoj. Na slici su radosni otac i majka koji ljube svoju nasmejanu bebu. Oni zaista jesu srećna porodica, ali nikada nisu pristali da se njihova slika koristi u kampanji koja se ne poklapa sa njihovim uverenjima (veruju da svako ima pravo da voli i venčava se s kim god hoće). Ali je istina da su se dogovorili sa jednim fotografom da ih besplatno slika sa bebom, jer su želeli da imaju lepe fotografije. Jedini uslov fotografa bio je da slike stavi na stok sajt, mesto gde svako može da otkupi pravo na korišćenje fotografije za relativno male pare, bez pitanja i uslovljavanja. Fotografu se posrećilo, slike su otkupljene više puta u različite svrhe, a jedna od njih je bila ova kampanja u Irskoj. Loša sreća, zaključila je porodica koja nema pravo ni na kakvu žalbu ili tužbu. Sve je potpuno legalno i unapred su pristali da njihove slike budu ubačene u virtualni džak.

Internet nudi mnogo toga besplatnog. Gugl mape i razni drugi servisi koji umeju da budu

od ogromne pomoći, naročito kada lutate, dobar su primer. Međutim, da biste to koristili, morate da uključite servis na telefonu (ili nekom drugom uređaju) koji prati vaše kretanje. Ne morate mnogo ni da se trudite, kada ste instalirali sve te aplikacije kliknuli ste na dugme kojim ste odobrili Guglu da sam uključuje šta je potrebno. Isključivanje se obavlja ručno (idite u *Settings*, pa u *Lokacion Services*, odnosno *Usluge lokacije*). Ali, znajte da će se to ponovo uključiti, odnosno da ćete ga sami praktično uključiti čim se obratite nekoj omiljenoj aplikaciji.

Slično je i sa programima preko kojih "besplatno" gledate filmove i serije ili dobijate neke druge fantastične usluge. Pružalac usluge samo želi da zna malo više o vama, tačnije želi da zna baš sve. Benigniji način da se ti podaci iskoriste je da vam posle Gugl ili neko drugi nameće reklame koje ćete gledati i koje će vam iskakati sa svih strana. Malo veći problem je ako podaci o vašem kretanju u fizičkom ili virtuelnom svetu budu dostupni nekom ko bi znao šta će s njima (iz komercijalnih ili nekih drugih razloga). Još gore je ako Gugl ili neko drugi na osnovu profila koji vam je napravio krene da vam određuje rezultate pretraživanja. Vaš "slobodni internet" na kome se najneverovatnije stvari mogu dobiti besplatno, najednom postaje vrlo kontrolisano mesto.

Nije problem to što Gugl ili neko drugi zna gde ste bili i šta ćete raditi. Problem je ako im to samo služi da provere da li se ponašate baš onako kako su vam oni zacrtali.

PRODAJA PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun **160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

Dotadne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Pedeset sedam

Nije ovo reklama. Ovo je nostalgija.

Mnogi su verovali da su ikonične cigarete pokojne nam SFRJ nestale s početkom rata u Sloveniji ili bar s raspadom zemlje. No to nije tačno. Legendarni "filter 57", a tepalo mu se multi-jezično i "se'm in pedeset", na slovenačkom, nestaje iz života poklonika tek nešto pre godinu dana. Posle isto toliko dana "prelaznog roka" u četiri nijanse tvrdog i jedne mekog pakovanja pretvara se, ne u cigarete, već u brend koji je od svega zadržao samo inicijale bivšeg imena. Ali, to bi već bila reklama...

Možda bi i istraživanja to pokazala, tek verujem da kad si već, na sreću ili nažalost, propušio – uvlačiti dim "57" nije bilo samo pušenje, već i stav. Tome je, osim specifične arome, a tračalo se i da je začinjjen "tabu" supstancama, doprinosilo i pakovanje. Sad bi se reklo – dizajn. Ko ne zna: paklica je bila meka, standardne veličine, naziv "filter 57" složen skladnim crvenim fontom u gornjem delu, na beloj traci koja je presećala zeleni pepito dezen. Levo po visini, pakla je bila bela. Tu je zalazio zeleni stilizovani "zmaj" (Slovenice su popularno zvali "zmajčeki"). No i to je grafička priča: čeljust zmaja beše šoljica kafe i cigarete, krila – karta Slovenije. Samo je rep bio streličasto zmajevski. Mnoge cigarete pre više od pola veka imale su neke etno-šare, tkanice, čilime itd... Ali je samo "57" imao na boku celu jednu Prešernovu strofu, na slovenačkom. Prepričano, u njoj se veli da su sve Slovenke oduvek bile lepe, ali je među njima Urška bez premca i to baš kad je procvetavala iz devojičice u ženu.

No, uverenje da je "kaditi sem in pedeset" značilo biti drugačiji nastalo je zbog načina otvaranja pakle – gore je bio vrh cigarete, filter u dnu pakle. Uobrazio sam i teško me razuveriti, makar i ne bilo tako, da su pedesetsedmicu više pušili mlađi, studentarija, a i među njima oni skloniji misaonim naporima i društvenim naukama. Možda su tome doprinela prva iskustva – kad smo kao deca (a sa sela) da se pravimo važni i odrasliji počinjali da pušimo, povremeno u obliku malih avantura pušili smo najpre kukuruznu svilu, suve stabljike konoplje (nismo znali da je to već narkomanija) potom ono što se može ukrasti od starijih a da ne primete, dakle cigarete bez filtera "rečnih" imena "drava", "morava", "vardar". Pojavile su se potom filter cigarete "dijamant" i "drina" sa podvričajima – niška, sarajevska. I još neke skuplje, luksuznije.

Njih su kupovali oni iz boljestojećih kuća, a u mojoj okolini oni su se uglavnom školovali za tehnička zanimanja. Možda sam zato poverovao u "drugost" 57. Ili pre zbog sledećeg: jednog leta pre četrdeset i tri godine, dok još nisam bio siguran ni da li pušim, a ni koje cigarete, a nisam sad siguran ni da li sam znao za ove slovenačke, združio sam se na egzotičnoj zaječarskoj plaži Jaz sa dve mlađe gimnazijalke koje su mi i ranije privlačile pažnju nekom svojom misterioznošću i izdvojenošću od većine. Pa i time što su slobodno javno pušile, čitale Hesea i još štošta, a ne samo lektiru, nisu đuska le u diskaćima... I ponudi mene V., jedna od njih, cigaretom. Kad ono 57. V. nisam mogao da odbijem. Nije to bila zaljubljenost, već neka vrsta (straho)poštovanja pred nesvakidašnjošću i neobičnošću. I od tada pušim.

Pet-šest godina posle tog leta dobio sam i "napismo" o "izuzetnosti" pakle sa Prešernovim stihovima. Putujući u Skandinaviju, u jednom vodiču za mlade globtrotere našem info-savete za snalaženje u raznim zemljama. U odeljku o SFRJ bilo je nešto šturih podataka, ali dva za urezivanje u četvordecenjsko sećanje. Uz ime prestonice SFRJ pisalo je da Beograd nije vredan pažnje te da u njega "bez veće potrebe ne treba zalaziti", dovoljno je samo malo oko železničke stanice. Koliko me to

uvredilo toliko sam se ushitio nad sledećim uputstvom "najbolje cigarete sa povoljnom cenom – filter 57".

Počeo je 57 da nestaje iz Srbije za blokade slovenačke robe, ali mi ga je povremeno, pa i tokom "slovenačkog rata", donosio tadašnji dopisnik "Borbe" iz Ljubljane, Dragiša Drašković. Tada već nismo pušili 57, već uspomene. I nostalgiju. Nedugo potom počeo je, ali crnim kanalima, da stiže iz Skoplja, zajedno sa vešću da su im Slovenci prodali licencu. Jednom, nedugo posle bombardovanja, u Gračanici na Kosovu doživeo sam dva iznenađenja. Prvo, da se preko puta znamenitog manastira okovanog u stražarske kule, krupne vojnike, čini mi se norveške i bodljikavu žicu – nalazi buvljak sa svim rekvizitima, od karton-tezgi do roštilja. I drugo – prodavao se švercovan, taj makedonski 57. Ali, najbitnije se promenilo – filter je bio okrenut "na lice", od Prešerna uzeto samo pola strofe. I izmišljene su dve vrste – jači i blaži. Ali ni jedan ni drugi nisu imali onaj šmek. Imali su ukus – tranzicije. I tako sve dosad dok definitivno od "filtera 57" nisu ostali samo inicijali. Brend, bre!

BOŽIDAR ANDREJIĆ

The biggest regional
festival of creativity

MKSR FSTVL 2015 3—7.6 SVML

Savamala / Beograd / Srbija
festival.mikser.rs
facebook.com/mikser.belgrade

BIZsmartPAKETI

SBB SOLUTIONS

+ BESPLATNA REGISTRACIJA
.CO.RS DOMENA

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbb solutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: 19966 i 011 3010500

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec